

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Avaliku õiguse osakond

Allan All

**ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE ÕIGUSPÄRASUS PÄRAST NÕUDE
AEGUMISE VASTUVÄITE ESITAMIST INKASSO JA
KREDIIDIREGISTRI TEENUSE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendajad
MA Merike Kaev
Dr. iur. Helen Eenmaa

Tartu
2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEHINGUST TULENEVA NÕUDE AEGUMINE JA ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE ...	11
1.1. TEHINGUST TULENEVA NÕUDE AEGUMINE.....	11
1.1.1. Aegumise mõiste ja tähendus	11
1.1.2. Tehingust tulenev nõue kui aegumise ese ning aegumise õiguslik tagajärg.....	12
1.1.2.1. Üldnorm TsÜS § 146 lg 1 mõttes	12
1.1.2.2. Erinorm TsÜS § 146 lg 4 mõttes	14
1.2. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE KUI PÕHIÕIGUSE RIIVE.....	16
1.3. TEHINGUST TULENEVA NÕUDE AEGUMISE TÄHENDUS ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE MÕTTES...	21
1.4. PEATÜKI KOKKUVÕTE	24
2. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE INKASSOTEENUSE RAAMES PÄRAST AEGUMISE VASTUVÄITE ESITAMIST	26
2.1. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE ÕIGUSPÄRASUS SEOSSES AEGUNUD NÕUDE TÄITMISE NÕUDMISEGA	26
2.1.1. Seaduslikkuse ja eesmärgipärasuse põhimõtte täidetavus TsÜS § 146 lg 1 järgi	26
2.1.2. Seaduslikkuse ja eesmärgipärasuse põhimõtte täidetavus TsÜS § 146 lg 4 järgi	30
2.2. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE ÕIGUSPÄRASUS SEOSSES ANDMETE EDASTAMISEGA KREDIIDIREGISTRILE	32
2.2.1. Seaduslikkuse ja eesmärgipärasuse põhimõtte	32
2.2.1.1. Avalik huvi (IKÜM art 6 lg 1 p e)	32
2.2.1.2. Õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f)	33
2.2.2. Isikuandmete ajakohasuse ja säilitamise piirangu põhimõtte	36
2.3. PEATÜKI KOKKUVÕTE	38
3. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE KREDIIDIREGISTRI TEENUSE RAAMES PÄRAST AEGUMISE VASTUVÄITE ESITAMIST	40
3.1. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE EESMÄRGIPÄRASUS	40
3.2. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE SEADUSLIKKUS.....	43
3.2.1. Andmesubjekti nõusolek (IKÜM art 6 lg 1 p a)	43
3.2.2. Avalik huvi (IKÜM art 6 lg 1 p e)	45
3.2.3. Õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f)	46
3.3. ISIKUANDMETE ÕIGSUS	51
3.4. ISIKUANDMETE SÄILITAMISE PIIRANG.....	52
3.5. PEATÜKI KOKKUVÕTE	54

4. SOOVITUSED EESTI ÕIGUSE TÄIENDAMISEKS.....	56
4.1. SEADUS.....	56
4.2. JÄRELEVALVEASUTUSE JUHENDI MUUTMINE	58
KOKKUVÕTE.....	61
THE LEGALITY OF THE PROCESSING OF PERSONAL DATA AFTER THE OBJECTION OF THE LIMITATION OF THE OBLIGATION WITHIN THE CONTEXT OF PRIVATE DEBT COLLECTION INSTITUTIONS AND CREDIT REGISTRY SERVICES	66
LÜHENDID	70
KASUTATUD MATERJALID	72
KASUTATUD KIRJANDUS	72
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	77
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA.....	78
LIHTLITSENTS LÕPUTÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS	79

SISSEJUHATUS

05. aprill 2021 on tähtsusega verstepost Eesti Vabariigi eraõiguses, mis tähistab esimese kümnendi möödumist tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS)¹ muudatuse jõustumist 2011. aastal. 2011. aasta seadusemuudatusega lühendati varasem tunnustatud tsiviilnõude 30aastane aegumistähtaeg kümnele aastale (TsÜS § 157 lg 1), mis tähendab, et käesoleva aasta aprillis tekkis tsiviilkäibesse suur hulk aegunud kohustusi², mille suhtes hakatakse täitemenetlusi lõpetama³. Lisaks aeguvad nende kõrval tehingust tulenevad nõuded kolme aastaga (TsÜS § 146 lg 1), mille suhtes pole võlausaldaja täitedokumenti taotlenud ning riiklikult tagatud sundtäitmist saanud algatada.

Nõude aegumine takistab võlausaldajatel oma nõuet maksma panna ehk neil puudub seadusest tulenev tagatis, mis võimaldaks kohtutäituritel nõuet võlgnikelt sisse nõuda arestimistoimingute kaudu.⁴ Kohtutäiturite kõrval tegutsevad võlanõuete sissenõudmisega ka inkassofirmad, kelle tegevus pole eriseadustega reguleeritud⁵, mis tähendab, et oma tegevuse raames peavad nad lähtuma üldistest tehinguõigust reguleerivatest õigusaktidest (nt TsÜS). Kui kohtutäituril on kohustus nõude aegumise korral aegunud nõude suhtes täitemenetlus lõpetada⁶, siis inkassofirmade puhul sellist kohustust reguleeritud ei ole, mis tähendab, et inkassofirmad saavad oma menetlust jätkata ka pärast nõude aegumist, sest aegumine ei lõpeta Eesti õiguse kohaselt nõuet.

Aegunud nõude puhul on tegemist mittetäieliku kohustusega võlaõigusseaduse (VÕS)⁷ § 4 lg 2 p 4 mõttes – võlgnik võib sellise kohustuse täita ja võlausaldaja võib selle täitmist nõuda, kuid täitmisenõuet maksma panna pole võimalik.⁸ VÕS ega TsÜS ei piiritle ajaliselt millise perioodi

---

¹ RT I, 23.05.2020, 4.

² Sarv, H., Aprillis aegub 85 000 võlanõude täitemenetlust. – Arvutivõrgus: <https://www.err.ee/1608144247/aprillis-aegub-85-000-volanoude-taitemenetlust> (10.04.2021).

³ Laadoga, K., Kuidas taotleda täitemenetluse lõpetamist tsiviilnõudes, kui täitmine on aegunud? Justiitsministeerium 2021. – Arvutivõrgus: <https://www.just.ee/et/uudised/kuidas-taotleda-taitemenetluse-lopetamist-tsviilnoudes-kui-taitmine-aegunud> (28.03.2021).

⁴ Täitemenetluse seadustik. – RT I, 03.03.2021, 7. § 2 lg 1 reastab täitedokumentide nimekirja, mille alusel on võimalik kohtutäituril täitemenetlus algatada, nende seas kohtuotsus. Kohus jätab nõude tunnustamata, kui võlgnik tugineb õigustatult nõude aegumisele (TsÜS § 143).

⁵ Nt kehtib USAs erireguleeritud, mis reguleerib inkassoteenust: Fair Debt Collection Practices Act. – Arvutivõrgus: <https://www.ftc.gov/enforcement/rules/rulemaking-regulatory-reform-proceedings/fair-debt-collection-practices-act-text> (28.04.2021).

⁶ Laadoga, K., (viide 3).

⁷ RT I, 04.01.2021, 19.

⁸ Kull, I., Varul, P., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016. 1. ptk, § 4, p 4.1.

jooksul on võlausaldajal õigust mittetäieliku nõude täitmist nõuda, kuid võlausaldaja õigus sellist nõuet igavesti nõuda ei tundu põhjendatud.

Võlanõude sissenõudmine eeldab võlgniku isikuandmete töötlemist: võlgnikuga kontakteerumiseks ja nõude esitamiseks on vaja töödelda nt telefoninumbrit, e-maili aadressi jne, mis kõik jääb isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM)⁹ sisulisse kohaldamisalasse (art 2 lg 1). Tuginedes kirjeldatule tuleb inkassoteenuse osutamisel muuhulgas lähtuda ka andmekaitsereeglitest (IKÜM art 3 lg 1). Kuigi tehinguõiguses pole sätestatud ajaliselt perioodi, kui kaua võib võlausaldaja aegunud nõude täitmist nõuda, siis võib see olla tuletatav IKÜM art 5 lg-s 1 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtete tõlgendamisest nt säilitamise piirangust (punkt e).

Võlanõuete sissenõudmine on otseses puutumuses võlgniku eraeluga. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK)¹⁰ artikkel 8 sätestab õiguse austusele era- ja perekonnaelu vastu. Euroopa Liidu põhiõiguste harta (Harta)¹¹ art 8 lg 1 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL)¹² art 16 lg 1 süüvivad kaitsesse sügavamalt ning eristavad eraelu puutumatus kõrval eraldi põhiõigusena igapäevase õigust isikuandmete kaitsele. Seega tunnustatakse ELis õigust isikuandmete kaitsele põhiõigusena, ning see on reguleeritud ka *ekspressis verbis* IKÜM'is (art 1), mis on isikuandmete õiguspärase töötlemise raamõigusaktiks liikmesriikides asuvatele isikutele kaupade/teenuste pakkumisel¹³. Õigus isikuandmete kaitsele ei ole aga absoluutne õigus (Harta art 8 lg 2, IKÜM põhjenduspunkt nr. 4). Riigikohus on põhiõiguste kaitse ulatust sisustanud järgmiselt: „Mistahes põhiõiguse realiseerimisvõimalused saavad piiramatult kesta vaid seni, kuni seejuures ei takistata mingi teise põhiõiguse realiseerimist. Sellises põhiõiguste konkurentsi olukorras tekib paratamatult põhiõiguste piiramise vajadus.“¹⁴ Ning ka Euroopa Kohtu praktikast leiab sarnaseid seisukohti: „Õigus isikuandmete kaitsele pole absoluutne õigus, vaid kaitse määratlemisel tuleb arvestada selle ülesandele ühiskonnas, muuhulgas teiste isikute, nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikute,

---

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – ELT L 119, 4.5.2016, lk 1-88.

¹⁰ RT II 2010, 14, 54.

¹¹ ELT C 326, 26.10.2012, lk 391-407; õiguslikult siduv alates Lissaboni lepingu (ELT 2007/C 306/01) jõustumist.

¹² ELT C 326, 26.10.2012, lk 47-390.

¹³ Vt. IKÜM territoriaalse kohaldamisala kohta täpsemalt: Suunised 3/2018 isikuandmete kaitse üldmääruse territoriaalse kohaldamisala kohta (artikkel 3). EDPB 2019. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/riktlinjer/guidelines-32018-territorial-scope-gdpr-article-3-version_en (13.04.2021).

¹⁴ RKKKo 26.08.1997, 3-1-1-80-97, p I.

õigustega.¹⁵ Põhiõiguste proportsionaalne riive on lubatav ning selline õigus on Eesti õiguskorras sätestatud Eesti põhiseaduse (PS)¹⁶ §-is 11.

Isikuandmete töötlemine peab olema eesmärgipärane ning vastava eesmärgi saavutamiseks peab andmetöötaja¹⁷ kasutama õiguspäraseid vahendeid, ning muuhulgas peab eesmärk olema saavutatav. Kui võlgnik tugineb aegumise vastuväitele, mis tähendab, et ta vabaneb nõude täitmise kohustusest, siis, kas vastavas olukorras saab üldse võlausaldaja isikuandmeid eesmärgipäraselt töödelda, kui eesmärk pole saavutatav.

Nõuete sissenõudmise juures tuleb tähelepanu juhtida ka paralleelselt toimuvale isikuandmete töötlemisele – maksehäirete avaldamine krediidiregistris. On tavapärane, et isikute andmeid, kelle nõue on sattunud inkassoteenuse osutaja kätte, töötlevad ka erinevad krediidiregistrid, kes müüvad isikute kohta krediidiraporteid, mis sisaldavad maksehäire andmeid¹⁸. Kirjeldatud tegevus on samuti käsitletav isikuandmete töötlemisena (IKÜM art 4 p 2), seega tuleb arvesse võtta, et tegemist oleks võlgniku põhiõiguse proportsionaalse riivega. Maksehäire andmete avaldamist on Eesti seadusandja mõnevõrra reguleerinud isikuandmete kaitse seaduse (IKS)¹⁹ §-is 10. Säte reguleerib võlausaldaja õigust edastada võlanõude rikkumisega seonduvaid isikuandmeid kolmandatele isikutele seoses krediidivõimelisuse hindamisega ja andmete töötlemise lubatavust kolmandate isikute poolt. Küll aga tekitab küsimusi, kas säte on praktikas õiguspäraselt kohaldatud. Nimetatud sätte lg 2 reguleerib piirangud, mille korral on isikuandmete edastamine kolmandatele isikutele keelatud – nõude aegumise kontekstist võivad probleemkohaks olla punktid 3 ja 5, vastavalt: isikuandmete edastamine ei ole lubatud, kui (i) see kahjustaks ülemäära andmesubjekti õigusi või vabadusi, ja (ii) kohustuse rikkumise lõppemisest on möödunud rohkem kui viis aastat. Lisaks tuleb märkida, et varem kehtinud IKS'i puhul oli nimetatud periood lühem – kolm aastat²⁰ – ning uue seaduse vastu võtmisega

---

¹⁵ EKo 09.11.2010, C-92/09, *Volker und Markus Schecke*, ECLI:EU:C:2010:662, p 48 (viidatud: EKo 12.06.2003, C-112/00, *Schmidberger*, ECLI:EU:C:2003:333, p 80 ja seal viidatud kohtupraktika).

¹⁶ RT I, 15.05.2015, 2.

¹⁷ Andmetöötaja ehk vastutav töötaja (IKÜM art 4 p 7) on juriidiline isik, kes määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid.

¹⁸ Maksehäire on võlgniku poolt rahalise kohustuse rikkumine (kohustuse täitmata jätmine või mittekohane täitmine, sh täitmisega viivitamine), mis vastab järgmistele tingimustele: a) rikkumine on kestnud rohkem kui nelikümmend viis (45) päeva arvates rahalise kohustuse täitmise päevale ehk maksetähtpäevale järgnevast päevast; b) summa on vähemalt kolmkümmend (30) eurot, mis võib sisaldada nii rahalise kohustuse põhinõuet ja/või kõrvalnõudeid; c) maksehäire aluseks olev võlgnevus peab olema tõene, kontrollitud ja sissenõutav. – Mis on maksehäire? AS CreditInfo Eesti. – Arvutivõrgus: <https://www.creditinfo.ee/maksehaireregister/> (28.03.2021).

¹⁹ RT I, 04.01.2019, 11.

²⁰ Isikuandmete kaitse seadus. – RT I 2007, 24, 127...RT I, 06.01.2016, 10. (kehtetu. Edaspidi: vana IKS), § 11 lg 7 p 3.

pikendati seda kahe aasta võrra²¹. Seadusandja ei ole sisustanud, mida tähendab mõiste „kohustuse rikkumise lõppemisest“ IKS § 10 lg 2 p 5 mõttes ning kuidas suhestub rikkumise lõppemine nõude aegumisega.

Tuginedes eespool kirjeldatule, analüüsib autor magistritöö raames, millistel juhtudel on Eesti õiguses isikuandmete töötlemine õiguspärane, pärast nõude aegumise vastuväite esitamist võlanõuete menetlemise raames. Täpsemalt keskendub autor võlgniku põhiõiguste kaitse riive õiguspärasuse analüüsile inkassoettevõtete²² ja krediidiregistrite²³ tegevuse näitel, võttes aluseks IKSis sätestatu, Andmekaitse Inspeksiooni (AKI) juhised ning IKÜM artiklis 5 sätestatud isikuandmete töötlemisepõhimõtted²⁴. Magistritöö hüpotees on, et Eesti õiguses on vaja sätestada täpsem regulatsioon, mis annab selgema ülevaate isikuandmete töötlemise õiguspärasuse osas olukorras, kus võlgnik tugineb aegumise vastuväitele.

Uurimisküsimusest lähtuvalt on magistritöö jagatud neljaks suuremaks peatükiks.

Esimese peatüki eesmärk on anda lühiülevaade tehingust tuleneva nõude aegumisest ja selle õiguslikest tagajärgedest, lähtudes nõude aegumise üldsättest ja sinna juurde erisättele tuginemise erisusest. Seejärel võtab autor vaatluse alla isikuandmete töötlemise kui põhiõiguse riive ning reastab eeldused, millega kooskõla tagab riive õiguspärasuse. Lõpetuseks analüüsib autor, kuidas on nõude aegumine seotud isikuandmete töötlemisega.

Teise peatüki eesmärk on analüüsida isikuandmete töötlemise õiguspärasust inkassoteenuse raames pärast seda, kui võlgnik on tuginenud aegumise vastuväitele, võttes aluseks asjakohased IKÜM artiklis 5 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtted. Käsitluse käigus analüüsib autor, kas aegunud nõude sissenõudmine saab olla eesmärgipärane ja seaduslik isikuandmete töötlemise protsess. Muuhulgas toob autor välja praktilisi nõuandeid, mida peab isikuandmete töötleja tegema, et oleks tagatud isikuandmete kaitse.

---

²¹ Võlaandmete avaldamise aeg pikenes. – Aastaraamat 2019, Andmekaitse Inspeksioon, Tallinn 2020. – Arvutivõrgus: <https://aastaraamat.aki.ee/sites/default/files/inline-files/AKI%20aastaraamat%202019.pdf> (28.03.2021).

²² Inkassoettevõtte all peab töö autor silmas eraõiguslikku juriidilist isikut, kes viib läbi võlamenetlust (nt Svea Finance AS; Julianus Inkasso OÜ).

²³ Krediidiregistri all peab töö autor silmas eraõiguslikku juriidilist isikut, kes oma infosüsteemide kaudu kuvab isikute maksehäireid (nt AS CreditInfo Eesti, Krediidiregister OÜ).

²⁴ Isikuandmete töötlemise põhimõtete analüüsi puhul jätab autor analüüsivõimalikult isikuandmete töötlemise läbipaistvuse ning usaldusväärsuse ja konfidentsiaalsuse põhimõtted. Autor on seisukohal, et aegumise ja isikuandmete töötlemise koosmõju analüüsi puhul ei oma need probleemi lahendamise mõttes sisulist tähendust. Aegumisele tuginemine eeldab, et andmesubjekt on oma isikuandmete töötlemisest teadlik ning nõude aegumine ei ole aluseks isikuandmete töötlemise turvalisuse vähendamiseks.

Kolmanda peatüki eesmärk on analüüsida isikuandmete töötlemise õiguspärasust krediidiregistrite tegevuse raames pärast seda, kui võlgnik on esitanud inkassoteenuse osutajale aegumise vastuväite, võttes aluseks asjakohased IKÜM artiklis 5 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtted. Analüüsi käigus toob autor välja nõuanded, mida peab isikuandmete töötleja tegema, et oleks tagatud isikuandmete õiguspärane töötlemine.

Neljanda peatüki eesmärk on anda soovitusi, kuidas võiks Eesti õigust täiendada, et pärast tehingust tuleneva nõude aegumist oleks tagatud võlgniku isikuandmete kaitse inkasso ja krediidiregistri andmetöötlemise puhul.

Eelnev teemapüstitus võimaldab autoril põhjalikult analüüsida aegumise ja isikuandmete töötlemise omavahelist seost praktilisest küljest, alustades laiast teemakäsitlusest ning liikudes kitsale valdkonnaspetsiifilisele teemakäsitlusele. Analüüsi tulemusena on võimalik püstitatud hüpotees tõestada või ümber lükata.

Magistritöö keskendub täna kehtiva õiguse analüüsile, millest tulenevalt kasutab autor õigusdogmaatilist ja analüütilist uurimismeetodit. Õigusaktide analüüsi puhul kasutab autor põhiliselt grammatilist, süstemaatilist ja teleoloogilist tõlgendamist ning minimaalsel määral ka ajaloolist tõlgendamist. Eelnev tähendab seda, et magistritöös analüüsitakse aegumist ja isikuandmete töötlemist puudutavaid õigusakte, võttes arvesse nende kujunemislugu, kohta Eesti ja Euroopa Liidu õigussüsteemis, õigusnormide eesmärki ning nende rakenduspraktikat.

Magistritöö argumentatsiooni toetavad peamiselt Euroopa Liidu ja Eesti õigusaktid, eelkõige IKÜM ja IKS, aga ka valdkonnapõhised eriseadused, näiteks TsÜS ja VÕS. Õigusaktide tõlgendamiseks ja analüüsimiseks kasutatakse nimetatud õigusaktide eelnõude seletuskirju ja muid õigusaktide koostamisega seonduvaid dokumente, asjakohaseid õigusakte puuduvat erialakirjandust ning Euroopa Kohtu ja Eesti kohtute asjakohast praktikat. Lisaks kasutab autor Euroopa Andmekaitse nõukogu (*European Data Protection Board – EDPB*)²⁵, AKI ja välismaa andmekaitse järelevalveasutuste²⁶ avaldatud arvamusi ja juhiseid, mis kajastavad üldist tõlgendust isikuandmete õiguspärase töötlemise suhtes.

---

²⁵ Euroopa Andmekaitse nõukogu on sõltumatu Euroopa asutus, mis tagab andmekaitsereeglite ühtse kohaldamise kõikjal Euroopa Liidus ning edendab koostööd ELi andmekaitseasutuste vahel. EDPB on asutatud IKÜM art 68 alusel ning asub Brüsselis. Vt lähemalt https://edpb.europa.eu/edpb_et.

²⁶ Eelkõige kasutab autor Iiri AKI (DPC) ja Ühendkuningriigi AKI (ICO) järelevalveasutuse materjale. Tegemist on ühete mõjukaimate järelevalveasutustega Euroopas, kuivõrd nende tegevusel/tegevusetusel on ühiskonnas suur mõju võttes arvesse, et nende territooriumil asuvad suurte tehnikahiidude peakontorid (nt Facebook). Lisaks eelnimetatule on autor sunnitud informatsiooni kättesaadavusest ja mõistmisest (keeleoskus) tulenevalt oma analüüsil piirduma inglisekeelsete ja eestikeelsete materjalidega.

Varasemalt on isikuandmete töötlemist inkassoteenuse raames käsitlenud A. Antonova oma magistritöös²⁷, kuid nõude aegumise kontseptsiooni ta oma töös ei analüüsinud. Antonova jõudis oma töös järeldusele, et inkassoteenuse raames pole isikuandmete töötlemine õiguspärane ehk et päris mitme andmekaitsepõhimõtte suhtes esineb rikkumisi²⁸, küll aga tuleb rõhutada, et töö oli kirjutatud siis kehtinud õiguse raames ehk siis lähtudes vanast IKS'ist, millega oli üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 95/46/EÜ, 24. oktoober 1995, üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (Andmekaitse direktiiv)²⁹. Isikuandmete töötlemise õigsuse printsiipi, on analüüsitud mõnes magistritöös lähtuvalt andmesubjekti õigusest andmete kustutamisele (IKÜM art 17), mis käsitlevad nõudeõigust lõpetada aegunud isikuandmete töötlemine otsingumootorites³⁰. Nõude aegumine ja sellega seonduvate isikuandmete töötlemise lõpetamine on küll mingil määral IKÜM artikliga 17 seotud, kuid tegemist on teistsuguse õigusliku probleemiga kui nimetatud magistritöödes käsitletud. Aegunud nõude seost isikuandmete töötlemisega pole autorile teadaolevalt varasemalt analüüsitud.

Inkassoteenuse osutaja puhul on tegemist andmetöötlejaga, kelle käsutuses on suur hulk võlanõudeid³¹, millest tulenevalt töötleb ta suurel määral isikuandmeid, muuhulgas edastab isikuandmeid krediidiregistrisse. Isikuandmete õigusvastane töötlemine võlamenetluse käigus võib andmesubjekti ülemäära kahjustada, mis võib otseselt mõjutada tema igapäevaelu teenustest ilmajäämise näol (nt järelmaksuga tasumise võimalus).

Antud vallas on järelevalveasutuste juhendid poolikud ning mitmes osas ka aegunud seoses IKÜM jõustumisega, lisaks läheb IKS'i seletuskirja seletus IKS § 10 lg 5 kohaldamine vastuollu IKÜM art 6 lg 1 p-s e sätestatuga. Autor on seisukohal, et magistritöö teemapüstitus toetab valdkonda õigusselguse loomist, millest on kasu paljudele andmetöötlejatele, kes puutuvad kokku nõude aegumisega, ning andmesubjektidele, kelle andmetega õiguspäraselt ümber ei käida. Lisaks võivad õigusselgusest olla huvitatud kolmandad isikud, kes on oma nõuded inkassoteenuse osutajale loovutanud või müünud, kuid kuna nõuded on aegunud ja neid endiselt

---

²⁷ Antonova, A., Isikuandmete kaitse inkassoteenuse osutajate poolt Eestis. Magistritöö. Juhendajad: Oja, M., Kelli, A., Tallinn 2016.

²⁸ *Ibid*, lk 66jj.

²⁹ EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31-50.

³⁰ Nt. Torop, H. Õigus olla unustatud – kas rahvusvaheliselt tunnustatud inimõigus? Magistritöö. Juhendaja: Mäliksoo, L., Tartu 2018; Kaul, R., Andmesubjekti õigus andmete kustutamisele vs väljendusvabadus ja ettevõtlusvabadus. Magistritöö. Juhendajad: Männiko, M., Ginter, C. Tallinn 2017.

³¹ Julianus Inkasso ülevaade Eesti eraisikute maksehäirete olukorrast 2020 aastal, Julianus Inkasso OÜ. – Arvutivõrgus: <https://julianus.ee/julianus-inkasso-ulevaade-eesti-eraisikute-maksehäirete-olukorrast-2020-aastal/> (12.04.2021).

sisse nõutakse, siis jäävad nemad, kui esialgse nõude omanikud, ühiskonnas negatiivsesse valgusesse, sest nõuet tõendavatel dokumentidel on just nende (firma)nimi.

Märksõnad: inkassofirma, isikuandmed, krediidiregister, maksehäire, nõude aegumine, privaatsus, võlgnik.

1. TEHINGUST TULENEVA NÕUDE AEGUMINE JA ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE

1.1. Tehingust tuleneva nõude aegumine

1.1.1. Aegumise mõiste ja tähendus

Aegumine on seaduses sätestatud kindla ajavahemiku möödumine pärast nõude sissenõutavaks muutumist, mille järel võib isik keelduda kohustuse täitmisest (TsÜS § 142 lg 1 teine lause). Tegemist on õiguspärase nõude täitmata jätmise õigusega, mis tuleneb üldisest õigusrahu ja õiguskindluse põhimõttest.³² Aegumise esmane eesmärk on kaitsta võlgnikku kui ka tema õigusjärglaste õigusi – pärast mingi aja möödumist võib võlgnikul olla raskem nõudele vastuväidete esitamine, sest tõendid võivad olla talle kättesaamatud ning võlgnik võib olla kaotanud regressiõiguse³³ ning õigusjärglaste suhtes võivad nimetatud probleemkohad veelgi komplitseeritumad olla. Autor nõustub seadusandja käsitlusega reguleerida tehinguõiguslik õigusrahu, mis ühelt poolt aitab kaitsta võlgnikke, kuid teiselt poolt vähendab ka kohtute koormust. Nõude aegumine võimaldab teoorias võlgnikul ja võlausaldajal vaidlusaluses nõudes ilma kohtusse pöördumata lahendada.

Aegumise hindamisel tõusetub küsimus võlausaldaja õiguste kaitse kohta, sest sisuliselt näeb seadus ette olukorra, millega võlausaldaja jäetakse tema varast ilma ehk riivatakse võlausaldaja PS § 32 tulenevat põhiõigust. Sellist võlausaldaja õiguse riivamist peetakse üldjuhul siiski õigustatuks, kuna võlausaldajal on võimalik vältida nõude aegumist hagiavalduse kohtusse esitamisega ning muuta nõue sundtäidetavaks. Lisaks on seaduses sätestatud aegumise peatumise juhud, mis täidavad võlausaldaja õiguste kaitse eesmärki.³⁴

Tehingust tulenevas võlasuhtes on nii võlausaldajal kui ka võlgnikul õigused ja kohustused; aegumise kontseptsioonis on seadusandja ette näinud, et võlausaldaja peab mõistliku aja jooksul ette võtma vajalikud meetmed, menetlused ja oma nõude maksma panema.³⁵ Võlgniku

---

³² Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010. 10. ptk 1. jg, § 142, p 3.1.

³³ *Ibid.*

³⁴ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Saare, K., Tsiviilseaduse üldosea. Õigusteaduse õpik, Juura, Tallinn 2012, lk 326.

³⁵ TrtRnKo 27.03.2007, 2-06-28149, p 8; Vutt, M., Aegumine tsiviilõiguses: Kohtupraktika analüüs, Tartu 2009, lk 9. – Arvutivõrgus: https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyydid/2009/aegumine_margit_vutt.pdf (28.03.2021), lk 28.

huvide teatav eelistamine ning võlausaldaja huvidest kõrgemale seadmine on nõude aegumise puhul õigustatud põhjusel, et võlausaldaja on nõude maksmapanekuga ise viivitanud.³⁶ Autori arvates balansseerib selline aegumise käsitus nii võlgniku kui ka võlausaldaja PS §-st 32 tulenevate õiguste proportsionaalse kaitse ehk seadusandja on mõlemale poolele taganud õiguskaitsevahendite kasutamise võimaluse, kuid kas kumbki pool neid tagatise kasutab, langeb juba mõlema enda diskretsiooni ja tegutsemiskohustuse alla.

Aegumise puhul on ka oluline rõhutada, et möödalastud aegumistähtaega pole kohtul võimalik ennistada või seda tähtaega pikendada. Aegumisele ei ole kohaldatav tsiviilkohtumenetluses menetlustähtaegade kohta sätestatud, ning seda ka mitte analoogia korras.³⁷ Küll aga võib selle asemel olla kohaldatav aegumisele tuginemise välistus, ehk kui olukorra subjektiivsetest asjaoludest nähtub, et aegumisele tuginemine oleks vastuolus hea usu põhimõttega TsÜS § 138 ja VÕS § 6 mõttes ning konkreetsel juhul võib siis kohus aegumist mitte kohaldada, kuid tegemist peaks olema väga erandliku juhtumiga.³⁸ Autori poolt analüüsitud kohtulahendid näitavad, et käsitus on suuresti õigusteoreetiline, mida praktikas on seni rakendatud vaid alusetu rikastumise nõude puhul kinnisasjaõiguse raames.³⁹

1.1.2. Tehingust tulenev nõue kui aegumise ese ning aegumise õiguslik tagajärg

1.1.2.1. Üldnorm TsÜS § 146 lg 1 mõttes

TsÜS-i § 142 lg 1 esimese lause järgi on aegumise esemeks nõue ehk õigus nõuda teiselt isikult teo tegemist. Aeguda saavad nõuded ise, mitte aga võimalus neid kohtus hageda.⁴⁰ Viimast kinnitab ka asjaolu, et aegumist kohaldatakse vaid kohustatud isiku taotlusel (TsÜS § 143). Autor on seisukohal, et tegemist on õiglase käsitlusega, kuivõrd see annab võimaluse võlausaldajale oma nõue jõustada ja seab võlgnikule kohustuse olla oma õigustega kursis – nii tagatakse poolte võrdsus.

Tehingust tuleneva nõude üldine aegumistähtaeg on kolm aastat (TsÜS § 146 lg 1). Selline aegumistähtaeg kehtib juhul, kui seadusega ei ole sätestatud muud tähtaega või kui tehingu subjektiivsetest asjaoludest ei tulene pikendatud aegumistähtaaja kohaldamine (nt tahtlik

---

³⁶ Vutt, M. (viide 35), lk 4, p 2.1.

³⁷ Varul, P. *et al.* (viide 32), 2010, 10. ptk 1. jg, § 142, p 3.4.4. (ja seal viidatud RKTko 10.09.1998, 3-2-1-86-98).

³⁸ *Ibid*,

³⁹ Vt. RKTko 17.02.2016, 3-2-1-169-15, p 11.

⁴⁰ Varul, P., *et al* (viide 34), lk 326.

rikkumine vt 1.1.2.2.). Tehingust tulenev nõue on eelkõige raha tasumise kohustus nt müügilepingu (VÕS § 208), tarbijakrediidilepingu (VÕS § 402) raames.

Kokkulepitud tasu maksmise kohustusest tuleneva nõude aegumistähtaeg algab aasta lõppemisest, mil nõue muutub sissenõutavaks (TsÜS § 147 lg 3 esimene lause), see annab võlausaldajale veidi pikema tähtaja nõude sissenõudmiseks. Millal nõue muutub sissenõutavaks oleneb poolte vahelistest kokkulepetest ja võlasuhte iseloomust. Tavapärase on, et tasu maksmise nõue muutub sissenõutavaks arve esitamisega – nt 01.05.2021 sissenõutavaks muutunud nõude kolmeaastane aegumistähtaeg algab 01.01.2022 kl 00.00 ja aegub 31.12.2025 kl 24.00, ehk siis aegumine on arve esitamise aasta kestvuse võrra pikem. Seda on seadusandja pidanud piisavaks tagatiseks, mil võlausaldaja saab nõude suhtes aktiivsust üles näidata ning riikliku sunni rakendamist nõuda – hagiavaldusega kohtusse pöörduda.

Eelneva puhul on tegemist üldreegliga, mille suhtes esinevad erandid, mis aegumist edasi lükkavad. Selliseks erandiks võib olla aegumise katkemine või peatumine, mille puhul on seadusandja soosinud võlausaldaja positsiooni nõude jõustamiseks. Sätted väljendavad hea usu põhimõtet, nähes ette olukorrad, mille puhul ei peaks võlgnikul olema võimalik tugineda nõude aegumisele.⁴¹ Aegumise peatumine⁴² tähendab, et mingit ajavahemikku ei loeta aegumisperioodi hulka ning selle võrra lükkub aegumine edasi. Aegumise katkemine⁴³ tähendab aegumistähtaja uut algust tervikuna, mille puhul ei arvestata seni kulgenud aegumist.⁴⁴

Aegumise regulatsiooni eristab teistest seaduses sätestatud tähtaegadest, mis üldjuhul on õigust lõpetavad, see, et aegumistähtaja saabumine ei muuda võlgniku kohustust olematuks ega lõpeta nõuet, kuid annab võlgnikule võimaluse kasutada aegumise vastuväidet ning oma kohustus täitmata jätta. Seega liigitub aegunud kohustus VÕS § 4 lg 2 p 4 sätestatud mittetäielike kohustuste hulka, mille mittetäielikkus tuleneb seadusest.⁴⁵ Aegunud kohustuse täitmise nõude saamisel võib võlgnik valida, kas esitada aegumise vastuväide või kohustus aegumisest hoolimata täita vabatahtlikult. Samas on oluline silmas pidada, et aegunud nõude alusel üleantut ei ole hiljem võimalik alusetu rikastumise sätete alusel tagasi nõuda (VÕS § 1028 lg 2 p 2) ning

---

⁴¹ *Ibid*, lk 340.

⁴² Nt peatub aegumine hagi esitamisega (TsÜS § 160 lg 1); võlgnikule nõude täitmiseks täiendava tähtaja andmisega VÕS § 114 lg 1 mõttes (TsÜS § 167 lg 2); võlausaldaja ja võlgniku vaheliste läbirääkimiste pidamise ajaks (TsÜS § 167 lg 1).

⁴³ Nt katkeb aegumine kohustatud isiku poolt nõude tunnustamisega (TsÜS § 158 lg 1); täitedokumendi täitmiseks esitamisega (TsÜS § 159 lg 1).

⁴⁴ Varul, P., *et al* (viide 34), lk 340.

⁴⁵ Kull, I., *et al*. (viide 8), 2016, 1. ptk, § 4, p 4.2.4.

seada keeldu ei mõjuta ka see, kas võlgnik või võlausaldaja täitmise hetkel teadis, et nõue oli selle esitamise ajaks juba aegunud või mitte.⁴⁶

Autor nõustub seadusandja käsitlusega, et kolmeaastane nõude aegumisperiood on piisav periood, mille kestel saab võlausaldaja oma nõude suhtes õiguskaitsevahendid kasutusele võtta, kuid jääb eriarvamusele nõude aegumise õigusliku tagajärje suhtes – nõude muutumine mittetäielikuks nõudeks. Autor on seisukohal, et tehingust tuleneva nõude aegumise puhul, mis seisneb raha maksmises, peaks olema õiguslikuks tagajärjeks nõude lõppemine.⁴⁷

1.1.2.2. Erinorm TsÜS § 146 lg 4 mõttes

TsÜS § 146 lg 4 kehtestab erinormina tehingust tuleneva nõude aegumistähtjaks kümme aastat, kui kohustatud isik rikkus oma kohustust tahtlikult. Praktikas esineb palju probleeme sätte õiguspärase kohaldamise suhtes⁴⁸, sest võlausaldaja jaoks on kasulikum tugineda pikemale aegumistähtajale, mis võimaldab tal pikema aja vältel võlgnikult nõude täitmist nõuda ja sunnimeetmeid kasutusele võtta. Võlausaldajad soovivad erisättele tugineda, kui tegemist on rahalise nõude tasumata jätmisega, sest sageli on võlgnik raha teadlikult maksmata jätnud. Sellist võlausaldaja „tahtlusele“ tuginemist võiks põhjendada, et raha tasumise kohustus on absoluutne. Raha tasumata jätmise puhul ei ole kohaldatav kohustuse rikkumise vabandavatus ka vääramatü jõu tõttu (VÕS § 103 lg 2; *force majeure*)⁴⁹, mistõttu võiks eeldada, et tegemist on tahtliku rikkumisega.

„Tahtluse“ sisustamisel TsÜS § 146 lg 4 kontekstis on Riigikohus juhindunud VÕS § 104 lg-st 5, mille järgi on tahtlus „õigusvastase tagajärje soovimine võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõppemisel“⁵⁰, seega ei ole mistahes kohustuse rikkumine kvalifitseeritav võlgniku tahtlusena jätta oma kohustused täitmata⁵¹. Riigikohtu seisukohast lähtuvalt ei piisa sätte kohaldamiseks üksnes sellest, et võlgnik kohustust tahtlikult ei täitnud, sh arve tahtlikult tasumata jättis.⁵² TsÜS § 146 lõikes 4 toodud aegumise regulatsioon kaotaks oma tähenduse, kui võlgniku poolt arve

⁴⁶ Tuulmägi, K., Aegumistähtajad ja teised seaduses sätestatud tähtajad ning nende eristamise probleeme praktikas. – *Juridica* 2009/5, lk 267-268, p 2.1.

⁴⁷ Autori seisukoha põhjendus põhineb käesoleva töö p 1.3.jj analüüsil.

⁴⁸ Nt TrtRnKo 16.06.2008, 2-07-16775; TrtRnKo 29.02.2008, 2-07-26826; PMKo 08.02.2021, 2-19-20952.

⁴⁹ Vt RKTko 12.06.2006, 3-2-1-50-06, p 15.

⁵⁰ RKTko 17.03.2009, 3-2-1-15-09, p 14; RKTko 16.09.2009, 3-2-1-79-09, p 11.

⁵¹ TrtRnKo 29.02.2008, 2-07-26826, lk 3; Vutt, M. (viide 35), lk 28, p 3.4.

⁵² RKTko 17.03.2009, 3-2-1-15-09, p 14; RKTko 24.10.2008, 3-2-1-83-08, p 13.

tasumata jätmist saaks automaatselt lugeda tahtlikuks tegevuseks ja kohaldada sellele kümneaastast aegumistähtaega.⁵³ Autor nõustub täielikult eelnevate seisukohtadega.

Õigusteadlased on asunud seisukohale, et rahalise kohustuse täitmise kontekstis kohalduks TsÜS § 146 lg-st 4 tulenev kümneaastane aegumistähtaeg olukorras, kus ostja ei kavatsenudki algusest peale asja eest tasuda või laenu tagastada, siis oleks tegemist võlgniku käitumisega hea usu põhimõttega vastuoluliselt (VÕS § 6 lg 2) ehk siis tasu maksmise kohustuse kontekstis väga erandlikel juhtudel.⁵⁴ Autori arvates tuleks rahalise kohustuse rikkumise puhul tuleb eelkõige asuda seisukohale, et võlgnik ei ole oma kohustust tahtlikult rikkunud ning kohaldada kolmeaastast aegumistähtaega. Kui tegemist on rahalise kohustusega tuleb TsÜS § 146 lg-t 4 väga kitsalt tõlgendada, seega tuleks autori arvates jätta selline otsustusõigus erapooletu kolmanda isiku otsustada, eelkõige kohtute pädevusse.

Erandliku aegumistähtaja kohaldamise aluseks olevaid asjaolusid peab tõendama pool, kes soovib sellele erandile tugineda nõude esitamisel.⁵⁵ Üldjuhul on aegumise kontekstis selleks pooleks võlausaldaja ehk siis võlausaldaja kohustus on tõendada, et võlgnik oli teadlik õigusvastasest kahju tekkimisest (rikkumisest) ja et võlgnik soovis õigusvastase tagajärje saabumist võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõpetamisel.⁵⁶

Autor on seisukohal, et kui aegumise erisätte kohaldamine on tõesti asjakohane, siis ei tohiks võlausaldajal asjaolude tõendamisega kohtus probleeme olla ja ka kohtunikku erisättele tuginemise õiguspärasuses veenda. Kui võlausaldaja vastavaid menetluslike meetmeid kasutusele ei võta, siis ei tohiks võlausaldaja ka erisättele tugineda, kuivõrd see võib rikkuda võlgniku õigusi ebaproportsionaalselt (nt õigust isikuandmete kaitsele).

Samas on ka võlgnikul alati võimalik pöörduda kohtusse tuvastushagiga ja nõuda aegumise tuvastamist tsiviilkohtumenetluse seadustikus (TsMS)⁵⁷ sätestatud korras.⁵⁸ See aga ei pruugi võlgniku jaoks anda soovitud tulemust, kuivõrd tuvastushagi esitamisega tuleb tasuda riigilõiv (TsMS § 125, § 147) ning suure tõenäosusega pole võlgnikul vajaminevaid teadmisi menetlustoimingu tegemiseks – ehk siis võlgnikule tekivad lisakohustused, mis võivad osutada suuremaks, kui aegunud nõue ise. Võib tõstatada eeldus, et kui hagi rahuldatakse, siis on

---

⁵³ Vutt, M. (viide 35), lk 28, p 3.4.

⁵⁴ Varul, P. *et al* (viide 34), lk 335.

⁵⁵ Varul, P. *et al*. (viide 32), 2010, 10. ptk 2. jg, § 146, p 3.3.7.3.

⁵⁶ Vt. Kull, I., *et al*. (viide 8), 2016, 5. ptk, 1. jg, § 104, p 6.1.

⁵⁷ RT I, 03.03.2021, 6.

⁵⁸ TsMS § 368 lg 1. Hageja võib esitada hagi õigussuhte olemasolu või puudumise tuvastamiseks, kui tal on sellise tuvastamise vastu õiguslik huvi.

võimalus, et menetluskulud jäetakse võlausaldaja kanda, kuid ka see ei tagaks võlgnikule soodsamaid tingimusi. Mittetäieliku kohustuse korral on võlausaldajal õigus võimaluse korral nõue tasaarvestada, kui esinevad vastastikused kohustused ning sellisel juhul need esineksid.⁵⁹

1.2. Isikuandmete töötlemine kui põhiõiguse riive

ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon⁶⁰ ning EIÕK võeti vastu ammu enne arvutite ja interneti arengut ehk infoühiskonna tekkimist. Selline tehnoloogiline areng on toonud üksikisikutele ja ühiskonnale suuri eeliseid, parandades elukvaliteeti, tõhusust ja tootlikkust ning ligipääsu informatsioonile. Samal ajal on see kaasa toonud suurema võimaluse riivata ebaproportsionaalselt isikute põhiõigusi, eelkõige isikuandmete õiguspärase töötlemise suhtes. Väljendudes nt arvete edastamisel valele adressaadile või siis andmete ebaseadusliku avaldamisega krediidiregistris. Isikuandmete laialdasem kättesaadavus, levik ja vajadus teenuste kasutamiseks tõendas isikuandmete töötlemise reguleerimise vajalikkust mitte ainult riigivõimu teostamise suhtes vaid ka eraõiguslikust vaatest.⁶¹

Õigus eraelu austamisele, mida Euroopa õiguses tuntakse kui õigust eraelu puutumatusse, ja õigus isikuandmete kaitsele, on küll tihedalt seotud, kuid õigusmaastikul käsitletakse neid õigusi eraldi. Nii ongi Hartas ja ELTL's isikuandmete kaitse eraelu kaitsest eraldi reguleeritud (vastavalt art 8 lg 1 ja art 16 lg 1), Eesti PS'is sellist vahetegu reguleeritud ei ole, kuid kuna Eesti kuulub EL-i, siis kehtib liidu õiguse ülimuslikkus⁶².

PS § 26 sätestab igapäevase õiguse perekonna- ja eraelu kaitsele, mida Riigikohtu halduskolleegium on täiendavalt sisustanud, et sätte kaitsealasse kuulub ka õigus isikuandmete kaitsele⁶³; täpsemalt, et eraelu puutumatusse riivena käsitatakse ka muu hulgas isikuandmete kogumist,

---

⁵⁹ Kull, I., *et al.* (viide 8), 2016, 1. ptk, § 4, p 4.1.

⁶⁰ A/RES/217, 10.12.1948.

⁶¹ Veil, W., The GDPR: The Emperor's New Clothes. On the Structural Shortcomings of Both the Old and the New Data Protection Law. – *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 10/2018: 686-696. lk 8. Autor toob välja ja analüüsib mitmeid EL'is andmekaitset reguleerivate õigusaktide puuduseid, mis käsitlevad isikuandmete töötlemist eraõiguslikes suhetes.

⁶² Liidu õigust ei saa liikmesriigi õigusega tühistada ega muuta ja vastuolu korral on ülimuslik ELi õigus. Loe lähemalt: EKO 15.07.1964, C-6/64 *Flaminio Costa vs. E.N.E.L.* ECLI:EU:C:1964:66; EKO 09.03.1978, C-106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato vs. Simmenthal SpA.* ECLI:EU:C:1978:49, p 24. Kwiecień, R., The Primacy of European Union Law over National Law under the Constitutional Treaty. – *German Law Journal* 2005 (6) 11, lk 1479–1496.

⁶³ Kui siseriikliku õigust on võimalik mitmeti mõista, siis tuleb tõlgendada selliselt, et see oleks liidu õigusega kooskõlas. Loe lähemalt: EKO 10.04.1984, C-14/83 *Von Colson vs. Kamann*, ECLI:EU:C:1984:153.

säilitamist, kasutamist ja avalikustamist.⁶⁴ Lisaks märkis kohus samas asjas, et õigus eraelu puutumatusle ei ole üksnes kaitseõigus riigi sekkumise vastu, vaid see loob riigile ka kohustuse vastu võtta selliseid õigusnorme ning mehhanisme, millega oleks tagatud õiguse realiseerimise võimalus.⁶⁵ Eelnevat on kinnitanud ka Euroopa Kohus oma kohtuasjas *Huber vs Saksamaa*.⁶⁶

Eraelu puutumatusel, sealhulgas isikuandmete kaitsele, väljendusvabadusel ja ettevõtlusvabadusel on demokraatlikus ühiskonnas äärmiselt oluline roll, kuid sellised põhiõigused ei ole absoluutsed. Riigikohus on märkinud, et mistahes põhiõiguse realiseerimisvõimalused saavad piiramatult kesta vaid seni, kuni seejuures ei takistata mingi teise põhiõiguse realiseerimist. Sellises põhiõiguste konkurentsi olukorras tekib paratamatult põhiõiguste piiramise vajadus.⁶⁷ Sarnasele seisukohale on jõudnud ka Euroopa Kohus *Volker und Markus Schecke* kohtuasjas: „Õigus isikuandmete kaitsele ei ole absoluutne õigus, vaid sellega tuleb arvestada vastavalt selle ülesandele ühiskonnas, sealhulgas et see ei riivaks teist isikute õigusi.“⁶⁸ Põhiõiguste kaitse konkurentsi korral tuleb analüüsida, mil määral kaalub ühe isiku põhiõiguse kaitse üles teise isiku põhiõiguse kaitse, seda nii objektiivsetest kui ka subjektiivsetest asjaoludest lähtuvalt, mille tulemusel saab järeldada riive õiguspärasust.

Õigusteoorias eristatakse rangelt põhiõiguste riivet ja rikkumist. R. Maruste määratluse järgi saab põhiõiguste riivet ja rikkumist eristada järgmiselt: „Kui riive on tuvastatud, siis järgmine samm on selgitada, kas riivega ka põhiõigusi ja vabadusi on rikutud. Mitte iga riive ei tähenda automaatselt õiguste ja vabaduste rikkumist. Samuti tuleb riive mõiste hoida rangelt lahus põhiõiguste ja vabaduste rikkumise mõistest. Kui riive on kõikide üldtunnustatud kriteeriumite järgi seaduslik ja õigustatud, on see küll sekkumine, kuid mitte veel rikkumine.“⁶⁹ R. Alexy järgi on põhiõiguse riive põhiõiguse rikkumine ainult siis, kui see on formaalselt või materiaalselt põhiseaduse vastane.⁷⁰ Eelnevale tuginedes tuleb asuda seisukohale, et igasugune isikuandmete töötlemine on isiku põhiõiguse (PS § 26) riive, kuid kas tegemist on ka rikkumisega selgub proportsionaalsuse testi käigus.⁷¹ Autor nõustub õigusteadlaste käsitlustega põhiõiguse riive ja rikkumise vaheteost.

---

⁶⁴ Vt RKKKo 23.03.2016, 3-3-1-85-15.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ EKo 16.12.2008, C-524/06, *Huber vs Saksamaa*, ECLI:EU:C:2008:724, p 47.

⁶⁷ RKKKo 26.08.1997, 3-1-1-80-97, p I.

⁶⁸ EKo C-92/09, *Volker und Markus Schecke*, p 48 (viidatud: EKo 12.06.2003, C-112/00, *Schmidberger*, p 80 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁶⁹ Maruste, R., *Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse*. – Tallinn: Juura 2004, lk 246-247.

⁷⁰ Alexy, R., *Põhiõigused Eesti põhiseaduses*. – Justiitsministeeriumi juriidilise ekspertiisi komisjon, 1997, lk 40.

⁷¹ PS § 11 teine lause; EIÕK art 8 lg 2; Harta art 52 lg 1.

Isikuandmeteks võib olla igasugune teave füüsilise isiku kohta, millega saab teda otse või kaudselt tuvastada: nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaatorid⁷², samuti füüsilised, geneetilised, vaimsed, majanduslikud, kultuurilised ja mistahes muud tuvastamist võimaldavad tunnused ja nende kombinatsioonid (IKÜM art 4 p 1). Asjaolu, kas eelnevalt loetletud andmed on isikuandmed IKÜM art 4 p 1 mõttes ja kas IKÜM reeglid kohalduvad, oleneb töötlemise laadist, ulatusest, kontekstist ja eesmärgist. Isikuandmete töötlemiseks loetakse aga mistahes isikuandmetega tehtavat toimingut: kogumine, korrastamine, säilitamine, muutmine, lugemine, kasutamine, edastamine, ühendamine, kustutamine jne (IKÜM art 4 p 2).

Isikuandmete töötlemise kontekstis on proportsionaalsuse testi läbiviimine võrreldes teiste põhiõiguste riivetega mõnevõrra lihtsustatud – seadusandja on sätestanud õigusnormid, mis käsitlevad füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel. Andmetöötluse vastavus isikuandmete töötlemise põhimõtetele on aluseks põhiõiguse riive õiguspärasuse suhtes, seetõttu on seadusandja sätestanud kuus põhimõtet, mis peavad olema täidetud igas andmetöötluse etapis, alustades siis isikuandmete planeeritavast töötlemisest ja kogumisest kuni isikuandmete kustutamise või anonümiseerimiseni⁷³ (IKÜM art 5 lg 1):

- a) seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus – töötlemine on seaduslik⁷⁴, õiglane ja andmesubjektile läbipaistev;
- b) eesmärgipärasus – isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärasel eesmärgil ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus;
- c) minimaalsus – isikuandmed on asjakohased, olulised ja piiratud sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärgi seisukohalt ehk et töödeldakse nii väheseid andmeid kui võimalik ja nii paljusid kui vajalik;
- d) õigsus – andmed peavad olema eesmärgi saavutamiseks asja- ja ajakohased;
- e) säilitamise piirang – isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse;

---

⁷² Tunnused, mis sidevõrgus aitavad viia konkreetse isikuni.

⁷³ Isikuandmete muutmine sellisele kujule, mis ei võimalda andmesubjekti tuvastada.

⁷⁴ Isikuandmete töötlemise seaduslikkuse all on seadusandja silmas pidanud töötlemise vastavust õigusliku alusega. IKÜM art 6 lg 1 sätestab kuus õiguslikku alust ning nende puhul on tegemist *numerus clausus* loeteluga. Andmetöötleja kohustus on valida lähtuvalt saavutatavast eesmärgist, töötlemise laadist ja viisist kõige sobilikum. Oluline on meeles pidada, et viidatud õiguslikud alused ei ole omavahel hierarhilises sõltuvuses ehk üks ei ole parem ega „tugevam“ kui teine.

- f) usaldusväärsus ja konfidentsiaalsus – isikuandmeid töödeldakse viisil⁷⁵, mis tagab isikuandmete asjakohase turvalisuse, sealhulgas kaitseb loata või ebaseadusliku töötlemise eest ning juhusliku kaotamise, hävitamise või kahjustumise eest, kasutades asjakohaseid tehnilisi või korralduslikke meetmeid.

Nimetatud põhimõtete täitmine kogu andmetöötamise vältel võib isikuandmete töötajatele raskusi tekitada, eriti neile, kes on suunanud oma teenuste/kaupade pakkumise ka teistesse liikmesriikidesse. Igal liikmesriigil on oma andmekaitse eest vastutav sõltumatu järelevalveasutus, kes kontrollib reeglite täitmist ehk eksisteerib kontrollorganite paljusus⁷⁶. IKÜM sätestab küll aluspõhimõtted ning EDPB annab esmase tõlgenduse juhendite kaudu, kuidas põhimõtted praktikas võiksid täidetud olla, siis esialgse hinnangu, kas nõuded on piisavalt täidetud annab asjaomane järelevalveasutus⁷⁷ järelevalvemenetluse käigus (vt IKÜM VI peatükk) arvestades siseriiklike erisusi. Lisaks siseriiklikele erisustele mängib olulist rolli ka liikmesriigi hoiak ehk kas tegemist on liberaalsema või konservatiivsema ühiskonnaga, millest tulenevalt võivad mingid andmetöötajad, mille lubatavus sõltub suuresti tõlgendamisest, olla ühes riigis aktsepteeritavad kuid teises mitte või on lubatud tuginedes vaid andmesubjekti nõusolekule. Isikuandmete töötlemise põhimõtete järgimine on subjektiivses mõttes otseses sõltuvuses, milline on asjaomane järelevalveasutus, mille pädevuse piirkonnas andmetöötaja tegutseb ja oma kaupu/teenuseid pakub.

Erinevad õigusteadlased on avaldanud arvamust, et IKÜM ei täida oma eesmärki, milleks on saavutada ühetaoline andmekaitse liidus, kui võrd määrus sisaldab üle 50 paindlikkusklausli⁷⁸, mis jätavad liikmesriikidele laia otsustusruumi.⁷⁹ Sealhulgas hindab iga liikmesriigi järelevalveasutus oma pädevuse juures, kuidas töötajad erinevaid kohustusi on täitnud ja kas

---

⁷⁵ Nt sätestab IKÜM isikuandmete automatiseeritud töötlemisele täiendavad reeglid (vt IKÜM art 22).

⁷⁶ Igal liikmesriigis (kokku 27) peab olema vähemalt üks järelevalveasutus (IKÜM art 51 lg 1), Saksamaal näiteks on igal liidumaal (kokku 16) oma järelevalveasutus [vt. Data protection authorities in Germany. - https://www.ldi.nrw.de/LDI_EnglishCorner/mainmenu_DataProtection/Inhalt2/authorities/authorities.php (29.03.2021)]. Eelneva põhjal tuleb paratamatult olla seisukohal, olgugi et järelevalveasutustel on kohustus teha koostööd (vt. IKÜM VII peatükk), siis ei pruugi nad olla samadel seisukohtadel. Lisaks on üldine teadmine, et liikmesriikide, kelle õiguskorras on andmekaitseõigust pikaajalisemalt reguleeritud ja kontrollitud, seisukohta peetakse olulisemaks.

⁷⁷ Järelevalveasutus, kes on isikuandmete töötlemisega seotud, kuna: a) vastutava töötaja või volitatud töötaja tegevuskoht asub kõnealuse järelevalveasutuse liikmesriigi territooriumil; b) asjaomase järelevalveasutuse liikmesriigis elavad andmesubjektid on töötlemisest oluliselt või tõenäoliselt oluliselt mõjutatud või c) kõnealusele järelevalveasutusele on esitatud kaebus (IKÜM art 4 p 22).

⁷⁸ Paindlikkusklauslid on vahetult kohaldatava määruse erandid, mis võimaldavad liikmesriikidel asjaomastes küsimustes iseseisvaid riiklike norme kehtestada. – Tupay, P. K., Õigusest eraelule kuni andmekaitse üldmääruseni ehk tundmatu õigus isikuandmete kaitsele. – Juridica 2016/IV, lk 238.

⁷⁹ Vt. Tupay, P. K., Õigusest eraelule kuni andmekaitse üldmääruseni ehk tundmatu õigus isikuandmete kaitsele. – Juridica 2016/IV ja seal viidatud autorid nt Saksamaa Liitvabariigi andmekaitse ja informatsioonivabaduse inspektor Andrea Voßhoff, Austria andmekaitseexpert Waltraud Kotschy jt.

täitmine on piisav. Võttes eelnevale juurde ka kontrollorganite paljususe koos tõlgendusvabadusega, kuidas peaks põhimõtteid rakendama, tekib paratamatult ka praktikate paljususe ehk erinevad praktikad, mis omakorda võivad kahjustada IKÜM ühetaolist rakendamist EL turul. Samas tagab selline otsustusvabadus ka seadusandjatele võimaluse reguleerida oma riigis andmetöötlusi, mis on probleemkohaks just nende ühiskonnas.

Kui ühelt poolt on isikuandmete töötlemise põhimõtete järgimine probleemne, praktikate paljususe tõttu, siis teiselt pool võib probleemkohaks olla ka iga andmetöötaja otsustusvabadus põhimõtete järgimise suhtes ning kuidas ta põhimõtete järgimise oma riskipõhise lähenemisega seob⁸⁰. Riskipõhise lähenemise võimalus, mis on IKÜM'i rakendamise läbiv joon, annab andmetöötajatele võimaluse vabalt otsustada, kuidas nad põhimõtteid praktikas rakendavad. Selline vabadus aitab luua ka uusi lahendusi ja tehnoloogiaid, kuidas isikuandmeid kaitsta. Küll aga on sellisel lähenemisel ka potentsiaalne negatiivne pool, mis võib ohustada andmesubjektide põhiõiguse kaitset. Riskipõhine lähenemine annab andmetöötajale teoreetilise võimaluse IKÜM reeglite järgimisel lähtuda asjaomase järelevalveasutuse praktikast ehk siis millised on potentsiaalsed sanktsioonid, mida järelevalveasutus on varasemalt rikkumiste eest kohaldanud. Kuigi ühestki õigusaktis pole võimalik välja lugeda diskretsiooni õigusaktide täitmise vabatahtlikkusest, siis praktikas leiab selline lähenemine aset⁸¹. Sellisel juhul on ettevõtte hinnanud, et regulatsiooni rikkumisest tulenev potentsiaalne kasum ületab piisaval määral potentsiaalsest sanktsioneerimisest tekkiva kahju. Iga eraõiguslik ettevõtte on orienteeritud kasumi teenimisele ning oma protsesside õigusaktidega kooskõlla viimine tähenda paratamatult kulutusi kasumi arvelt. Seetõttu on kindlasti paljud ettevõtted oma riskiisu suurendanud või vähendanud lähtuvalt ka järelevalvet teostava kontrollorgani praktikast.⁸² Jääb iga ettevõtte enda otsustada, kas sanktsioonidega kaasnev negatiivne maine ka seda väärt on, kuivõrd tagajärjeks võib olla klientide usalduse kaotamine.

---

⁸⁰ Maldoff, G., The Risk-Based Approach in the GDPR: Interpretation and Implications, IAPP 2016. – Arvutivõrgus: https://iapp.org/media/pdf/resource_center/GDPR_Study_Maldoff.pdf (29.03.2021).

⁸¹ Vt. Feinberg, J., The Right to Disobey. 87/6 Mich. L. Rev. 1690 (1989); Bracy, J., Demystifying the Risk-Based Approach, The Privacy Advisor 2014. – Arvutivõrgus: <https://iapp.org/news/a/demystifying-the-risk-based-approach/> (11.04.2021).

⁸² Autori järelalus vestlustest erinevate õiguse valdkonnas tegutsevate inimestega [põhiliselt juristid, (vande)advokaadid], kes on väljendanud, et selline lähenemine on ettevõtetele majanduslikult otstarbekam. Nad on ka kinnitanud, et mitteametlikult on nad klientidele kulude kokkuhoiu mõttes „soovitanud“ andmekaitsele vähem tähelepanu pöörata, kui töötaja sihtgrupp on Eesti turg.

AKI on teinud Eestis kiirmenetluse korras kaks väärtetrahvi eraisikutele⁸³, kuid senini mitte ühtegi trahvi juriidilistele isikutele, kuigi rikkumised on autori arvates olnud olulised⁸⁴, ning teistes liikmesriikides on samalaadsete, kuid leebemate rikkumiste korral töötlejaid trahvitud⁸⁵. Eesti kontekstis on järelevalveasutuse tänane praktika IKÜM täitmise suhtes päädinud pigem mitterahaliste sanktsioonide määramisega, mis võib anda andmetöötlejatele indikatsiooni, et Eesti kontekstis võib andmekaitsereeglite täitmise puhul tegeleda pigem tagajärgedega ja investeerida ressursse andmekaitseks alles siis, kui andmetöötleja satub järelevalveasutuse huviorbiiti – järelevalvemenetlusse.

Isikuandmete kaitset pole seadusandja põhiõigusena reguleerinud reguleerimise pärast, vaid see täidab toimivas ühiskonnas suurt rolli. IKÜM reeglite järgimine aitab kaasa üldisele õigusrahule ja informatsioonilisele turvatundele, et kellegi isikuandmeid ei riivata ebaproportsionaalselt.

1.3. Tehingust tuleneva nõude aegumise tähendus isikuandmete töötlemise mõttes

Isikuandmeteks on andmed, mis võimaldavad isikut otseselt või kaudselt tuvastada. Nendeks on isikuga lahutamatu seotud andmed nt nimi, isikukood, kodune aadress, kui ka kaudsed andmed nagu näiteks lepingu number (IKÜM art 4 p 1). Teenusepakkuja poolt koostatud arve puhul on tegemist pseudonümiseeritud isikuandmetega⁸⁶, mis tähendab, et IKÜM kohaldub andmetöötleja suhtes, kellel on võimalik lepingu number seostada kindla füüsilise isikuga.⁸⁷ Seega ei ole küsimus, kas lepingu numbrit tuleb käsitleda isikuandmetena või mitte, ning nõude

---

⁸³ Vt. Uudishimupäring tõi väärtetrahvi. Andmekaitse Inspeksioon, 2020. – Arvutivõrgus: <https://www.aki.ee/et/uudised/uudishimuparing-toi-vaartetrahvi> (29.03.2021).

⁸⁴ Vt. Andmekaitse Inspeksioon alustas menetlust tualetti paigaldatud kaamera õigsuse väljaselgitamiseks, Andmekaitse Inspeksioon, 2019. – Arvutivõrgus: <https://www.aki.ee/et/uudised/andmekaitse-inspeksioon-alustas-menetlust-tualetti-paigaldatud-kaamera-õigsuse> (29.03.2021).

⁸⁵ Nt. Hispaania AKI (16.11.2020) 1,600 eurone trahv kinnisvaraettevõttele; Belgia AKI (14.07.2020) 5,000 eurone trahv korteriühistule; Prantsusmaa AKI (13.06.2019) 20,000 eurone trahv tööandjale jne. Täpsem info leitav arvutivõrgus: <https://www.enforcementtracker.com/> Search: „CCTV“ (29.03.2021). Märkimisväärne on, et Eestis toimunud juhtumid (vt viide 64) riivasid isikute privaatsust suuremal määral (kaamerad tualettruumis, riietusruumis), kui Hispaania, Belgia, Prantsusmaa juhtumitel.

⁸⁶ Isikuandmete töötlemine sellisel viisil, et isikuandmeid ei saa enam täiendavat teavet kasutamata seostada konkreetse andmesubjektiga, tingimusel et sellist täiendavat teavet hoitakse eraldi ja andmete tuvastatud või tuvastatava füüsilise isikuga seostamise vältimise tagamiseks võetakse tehnilisi ja korralduslikke meetmeid (IKÜM art 4 p 5).

⁸⁷ Füüsilise isiku tuvastatavuse kohta loe lähemalt EKo 19.10.2016, C-582/14, *Breyer v. Saksamaa*, ECLI:EU:C:2016:779, p-d 31-49.

sissenõudmise perspektiivist on lepingu numbri ja isiku tuvastamine võlausaldajale olulise tähtsusega.

IKÜM näeb ette, et isikuandmed peavad olema õiged ja vajaduse korral ajakohastatud (IKÜM art 5 lg 1 p d). Aegunud nõuete täitmise nõudmise puhul ei ole vaja kahtluse alla seada, kas isikuga lahutamatu seotud andmed on õiged, kuivõrd probleemkohaks ei ole võlgniku kui füüsilise isiku tuvastamine ega ka kontaktandmed, mille kaudu võlausaldaja võlgnikuga ühendust võtab.⁸⁸ Probleemkohaks võib siinkohal olla lepingu number ning selle seostamine kindla füüsilise isikuga pärast nõude aegumise vastuväite esitamist ning täitmisest keeldumist.

Õigus isikuandmete kaitsele ei ole absoluutne ning lähtuma peab nii kaitse ühiskondlikust eesmärgist kui ka sellest, et ühe isiku õigus isikuandmete kaitsele ei riivaks õigustamatult teise isiku õigusi.⁸⁹ Praegusel juhul võib tegemist olla võlausaldaja õiguste riivega PS § 32 mõttes, kuivõrd võlausaldaja nõue kuulub tema vara hulka (TsÜS § 66), ehk riivatavaks õiguseks on igapäevane õigus omandi kaitsele. Riive aga ei tähenda automaatselt põhiõiguse rikkumist, tegemist võib olla õiguspärase riivega, mis on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ning lubatav.

Võlausaldaja põhiõiguste riive õiguspärasus võiks tuleneda asjaolust, et aegumist õigustab ka üldine õigusrahu ja õiguskindluse põhimõte, millest tulenevalt teenib aegumine avalikku huvi – olukorrad, mis on seisnud vaidlustamata pikema aja vältel, tuleks sellisena tunnustada ka õiguslikul alusel⁹⁰ – ning nagu varem analüüsitud: seadusandja on aegumise regulatsiooniga ette näinud, et võlausaldaja õiguse kaitse riiklik tagatis on otseses seoses tema enda aktiivse käitumisega ehk et võlausaldaja peab käsile võtma vajalikud meetmed ja oma nõude maksmata panema ehk õigeaegselt kohtusse pöörduma.⁹¹

Süüvides natuke aegumise ajaloolisse tausta ja selle kujunemisse Eesti õiguses, siis nähtub, et Eesti õiguses on kehtinud aegumise suhtes kaks erinevat käsitlust. Täna kehtiva seaduse loomisel on seadusandja lähtunud suuresti Saksa Bürgerliches Gesetzbuch⁹² sätestatust,⁹³ millest tulenevalt ei lõpeta aegumine nõuet vaid muudab selle mittetäielikuks nõudeks.⁹⁴ See ei

---

⁸⁸ Autor eeldab, et tegemist on õigete ja ajakohaste isikuandmetega ning edasisel analüüsil nendel ei peatu.

⁸⁹ Vt. *Supra* 1.2.

⁹⁰ Varul, P. *et al.* (viide 32), 2010, 10. pt 1. jg, § 142, p 3.1.

⁹¹ Vt *Supra* 1.1.1.

⁹² BGB (1896/2002). Bürgerliches Gesetzbuch. – Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (29.03.2021).

⁹³ Varul, P. *et al.* (viide 32), 2010, 10. ptk, § 141, p 2.

⁹⁴ Wolf, M., Neuner, J., Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts (Begr. K. Larenz). München 2012: Verlag C. H. Beck, s. 262, 273. (viidatud: Tiivel, R., Eesti õigusloome küsitavustest aegumise ja alusetu rikastumise näitel. Riigikogu Toimetised 33/2016, lk 194).

ole nii aga kõigis Euroopa riikides. Õiguskirjandusest lähtuvalt vabastab aegumine mitmes riigis võlgniku kohustuse täitmisest ja ühtlasi lõpetab nõude, nt Prantsusmaal, Belgias, Itaalias, Hispaanias.⁹⁵ Ka Balti eraseaduse kohaselt lõpetas aegumine nii täitmise kohustuse kui ka nõude⁹⁶ ning nii käsitleti aegumise mõju ka Eesti NSV tsiviilkoodeksi valguses.⁹⁷

Kas nõude aegumine tähendab, et lepingu number ei ole isikuandmetena enam ajakohane ning võlausaldaja peaks kustutama lepingu ja võlgniku omavahelise seose (isiku tuvastamise faktori) või anonümiseerima isikuandmed? Sellele küsimusele polegi nii lihtne vastata. Isikuandmete töötlemise õiguspärasus sõltub suuresti töötlemise eesmärgist ja õiguslikust alusest, millele andmetöötleja isikuandmete töötlemisel tugineb. Võlanõuetega seotud isikuandmete töötlemine tähendab üldjuhul kahe eesmärgi täitmist: võlanõude sissenõudmine ja võlanõude rikkumisega seotud isikuandmete avalikustamine õigustatud isikutele, võimaldades neil teha andmesubjekti suhtes informeeritud otsuseid.

Tuginedes eeltoodule võiks asuda seisukohale, et nõude aegumise võrdsustamine analoogia korras nõude täitmisega ning nõude lõpetada, nagu oli sätestatud Balti eraseaduses ja tsiviilkoodeksis, võiks oma olemuselt tagada kooskõla isikuandmete töötlemise põhimõtetega (IKÜM art 5 lg 1 p-d a-f), sest pärast eesmärgi saavutamist tuleb isikuandmed kustutada, kui andmetöötlejal ei ole vajadust isikuandmeid töödelda muu eesmärgi täitmiseks, mis vastab isikuandmete töötlemise põhimõtetele (IKÜM art 6 lg 4). Nõude aegumine tähendaks isikuandmete vananemist ehk siis vastavad isikuandmed ei oleks enam ajakohased ja neid ei saaks ka ajakohastada⁹⁸. Lähtuvalt isikuandmete töötlemise üldreeglit tuleks sellisel juhul isikuandmed kustutada (IKÜM art 5 lg 1 p d). Lõplik järeldus, kas nõude aegumisele tuginedes tuleb isikuandmete töötlemine lõpetada ja andmed kustutada, oleneb andmetöötleja isikuandmete töötlemise eesmärgist ja kas eksisteerib eesmärgi saavutamiseks sobilik õiguslik alus.⁹⁹

---

⁹⁵ von Bar, CH., Zimmermann, R., Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts. Teil III. München 2005: Sellier European Law Publishers, s. 789. (viidatud: Tiivel, R., 33/2016, lk 194-195).

⁹⁶ Нолькен, А. (1891). Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских со включением изменений и дополнений по продолжению 1890 года. С.-Петербург: Г. Щмицдорф. art 3639. *Ibid.* (viidatud: Tiivel, R., 33/2016, lk 194).

⁹⁷ Varul, P. *et al.* (viide 32), 2010, 10. ptk, § 141, p 5.2.

⁹⁸ Ajakohastamine on iseenesest võimalik, kui võlgnik nõuet tunnustaks, mis tähendaks aegumise katkemist. Autor lähtub oma analüüsis, et võlgnik ei tunnusta nõuet ning ajakohastamine on sellest tulenevalt välistatud.

⁹⁹ Autor jätkab isikuandmete õiguspärasuse analüüsi lähtuvalt spetsiifilisest olukorrast töö teises ja kolmandas peatükis, võttes aluseks isikuandmete töötlemise inkassoteenuse raames ja võlgniku maksehäire avaldamise krediidiregistris. Kontekstipõhise analüüsi käigus kujundab autor seisukoha, kuidas tuleks aegumist isikuandmete töötlemise suhtes kohaldada ning mis oleks õiguslik järelm.

1.4. Peatüki kokkuvõte

Nii aegumine kui ka eraelu kaitse koos isikuandmete kaitsega on eksisteerinud Eesti õigusmaastikul päris pikka aega, kuid nende kahe õigusliku kontseptsiooni omavahelises seoses on endiselt mitmeid probleemkohti.

Nõude aegumine ei lõpeta nõuet ega mõjuta nõude kehtivust. Aegumine tähendab täieliku kohustuse muutumist mittetäielikuks kohustuseks, mille puhul võib võlausaldaja nõude täitmist nõuda, kuid tal puudub riigipoolne tagatis nõude jõustamiseks. Samal ajal võib võlgnik nõude vabatahtlikult täita, kuid vastav kohustus tal puudub. Seadusandja pole ajaliselt määratlenud, kui kaua võib võlausaldaja mittetäieliku nõude täitmist nõuda, millest võiks järeldada, et nõuet võib esitada tähtajatult. Selline järeldus ei tundu aga õiguspärane, sest nõude täitmise nõudmise puhul on vajalik isikuandmete töötlemine ehk töötlemine peab vastama proportsionaalsele põhiõiguse riivele.

Aegumise kohaldamisel ja isikuandmete töötlemise lõpetamisel esineb õiguslik dilemma, mille korral põrkuvad kaks põhiõigust. Ühel pool on võlausaldaja nõue, mis langeb PS § 32 kaitsealasse ning teisel pool võlgnik ning tema põhiõigus isikuandmete kaitsele PS § 26 mõttes. Kelle õigus realiseerub oleneb olukorra subjektiivsetest asjaoludest.

Võlausaldaja soov on tugineda aegumise erisättele, mis pikendab nõude aegumise kolmelt aastalt kümnele aastale ja annab talle võimaluse nõuet pikema aja jooksul nõuda ning õiguskaitsevahendeid rakendada. Erisättele tuginemine eeldab, et võlgnik on kohustust tahtlikult rikkunud ning tahtlus peab olema suunatud õigusvastase tagajärje tekkimise suhtes võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõpetamisel.

Arve tahtlik tasumata jätmine ei ole sätte kohaldamiseks piisav. Lähtudes Eesti kohtupraktikast võib nõude aegumise erisättele rahalise nõude puhul tugineda vaid väga erandlikel juhtudel, mis tähendab, et enamus aegunud nõuete puhul tugineb võlausaldaja aegumise erisättele õiguspäratult ja kohalduv on üldsättest tulenev kolmeaastane aegumistähtaeg, mis tähendab, et isikuandmete töötlemine toimub suure tõenäosusega ebaseaduslikult.

IKÜM reeglite järgimise poolt vaadatuna peaks nõude aegumine tähendama ka nõude lõppemist, sellisel juhul oleks tagatud, et ajakohatuid isikuandmeid ei töödelda eesmärgipäratult, millest tulenevalt ei riivata isiku põhiõigusi ebaseaduslikult. Sellist käsitlust toetab ka kohtupraktika, mille põhjal võib järeldada, et nõude aegumise puhul on

kaitstavamaks õiguseks võlgniku õigus isikuandmete kaitsele (PS § 26) mitte aga võlausaldaja õigus omandi puutumatussele (PS § 32), tulenevalt sellest, et võlausaldaja on ise viivitanud nõude maksma panemisega.

2. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE INKASSOTEENUSE RAAMES PÄRAST AEGUMISE VASTUVÄITE ESITAMIST

2.1. Isikuandmete töötlemise õiguspärasus seoses aegunud nõude täitmise nõudmisega

2.1.1. Seaduslikkuse ja eesmärgipärasuse põhimõtte täidetavus TsÜS § 146 lg 1 järgi

Inkassofirmad on eraõiguslikud juriidilised isikud, kes tegutsevad enamasti, kas osäühingutena äriseadustiku¹⁰⁰ § 135jj või aktsiaseltsidena ÄS § 221jj mõttes, mistõttu on nende tegevus suunatud ettevõtlustulu teenimisele. Sellest tulenevalt on inkassofirma eesmärk isikuandmete töötlemisel saavutada nõude täitmine ning seda ka aegunud nõuete korral.¹⁰¹

Isikuandmete töötlemise seaduslikkuse ja eesmärgipärasuse põhimõtted on omavahel tihedas seoses. Eesmärgi saavutamisel peab andmetöötaja tuginema sobivaimale õiguslikule alusele (IKÜM art 6 lg 1) ning ta peab asjakohase õigusliku aluse kindlaksmääramisel võtma arvesse, muuhulgas, mis eesmärki soovitakse saavutada, ning mis mõju avaldab andmetöötlus andmesubjekti õigustele, et isikuandmete töötlemine oleks kooskõlas õiguspärasuse põhimõttega.¹⁰² Võttes arvesse, et nõude täitmine on võlausaldaja äriine eesmärk, siis välistab autor edasise analüüsi juures järgmised õiguslikud alused:

- a) andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil (IKÜM art 6 lg 1 p a) – arvestades, et aegumise kohaldamine näeb ette võlgniku poolt aegumise vastuväite esitamist, eeldab autor, et võlgnik ei ole aegunud nõude sissenõudmisega seonduvalt isikuandmete töötlemisega vabatahtlikult nõus; lisaks eeldab autor, et andmetöötaja ei ole valmis isikuandmete töötlemist lõpetama, kui võlgnik nõusoleku tagasi võtab, arvestades, et võlgnikul selline õigus on ning andmetöötaja peab sellise õiguse realiseerimist võimaldama (IKÜM art 7 lg 3)¹⁰³;

---

¹⁰⁰ RT I, 04.01.2021, 46.

¹⁰¹ Käesoleva magistratöö raames käsitleb autor inkassofirmat kui vastutavat töötajat (IKÜM art 4 p 7) ehk inkassofirma on nõude omanik (võlausaldaja).

¹⁰² Suunised 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, EDPB 2019, lk 4, p 1.1. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-2019-processing-personal-data-under-article-61b_et (18.04.2021).

¹⁰³ Vt. IKÜM põhjenduspunkt nr-d 42-43; IKÜM art 7; Suunised 05/2020 määruse (EL) 2016/679 kohase nõusoleku kohta, EDPB 2020. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_et.pdf (29.03.2021).

- b) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt andmesubjekti taotlusele (IKÜM art 6 lg 1 p b) – (aegunud) võlanõue on oma olemuselt kehtiva lepingu tulemus ning lepinguvabadusest tulenevalt on igal isikul õigus valida, kellega ta mis tingimustel lepingusse astub¹⁰⁴. Antud sätet tuleb siiski tõlgendada kitsalt, mis tähendab, et isikuandmete õiguspärasest töötlemisest lähtuvalt ei saa lepingule tugineda, kui lepingu täitmise nõudmine on ühe lepingupoole huvi¹⁰⁵; lepinguline alus kehtib kuni pooled vabatahtlikult lepingut täidavad;
- c) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja¹⁰⁶ juriidilise kohustuse täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p c) – seaduses ei lasu kohustust võlgnikult nõude tasumist nõuda (IKÜM art 6 lg 3), tegemist on võlausaldaja õigusega (PS § 32)¹⁰⁷;
- d) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti või mõne muu füüsilise isiku eluliste huvide kaitsmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p d) – tegemist peab olema ohuga isiku elule või tervisele¹⁰⁸;
- e) isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks (IKÜM art 6 lg 1 p e) – võlanõude sissenõudmise kohustus peab olema avaliku võimu kandja poolt seadusega delegeeritud¹⁰⁹; seadusandja pole eriseadusega inkassoteenuse osutajatele täiendavaid avalikke ülesandeid delegeerinud (IKÜM art 6 lg 3)¹¹⁰.

Eelnevast tulenevalt jääb üle vaid üks õiguslik alus – isikuandmete töötlemine vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral (IKÜM art 6 lg 1 p f). Tegemist on küll ainsana alles jäänud õigusliku alusega, kui see ei ole piisav põhjus järeldada, et tegemist on sobiliku õigusliku alusega antud eesmärgi õiguspäraseks saavutamiseks.

IKÜM art 6 lg 1 p f näeb vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvile tuginemise eelduseks õigustatud huvi analüüsi¹¹¹, mille eesmärk on põhjendada: (i) kas andmetöötlejal on möödapääsmatu vajadus töödelda isikuandmeid, et saavutada enda või kolmanda isiku

---

¹⁰⁴ Kui just kohalduvas seaduses ei ole sätestatud teisiti.

¹⁰⁵ Vt. IKÜM põhjenduspunkt nr 44; Suunised 2/2019, lk 9, p 2.5.

¹⁰⁶ Käesoleva peatüki raames inkassofirma.

¹⁰⁷ Vt. IKÜM põhjenduspunkt nr 45.

¹⁰⁸ Vt. IKÜM põhjenduspunkt nr 46; Guidance Note: Legal Bases for Processing Personal Data, DPC, p. 16 et seq.

– Arvutivõrgus: <https://www.dataprotection.ie/sites/default/files/uploads/2020-04/Guidance%20on%20Legal%20Bases.pdf> (30.03.2021).

¹⁰⁹ Nt. Seadusandja on delegeerinud tunnustatud võlanõuete sissenõudmise kohtutäituritele, kes tegutsevad vastavalt kohtutäituri seaduses (RT I, 22.12.2020, 41) ja täitemenetluse seadustikus sätestatud korras.

¹¹⁰ Vt. IKÜM põhjenduspunkt nr 45.

¹¹¹ Inglise k. *legitimate interest assessment*, kirjanduses kasutatakse ka lühendit LIA.

eesmärk, ning (ii) et see huvi eesmärgi saavutamiseks kaalub üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused. (iii) Lisaks tuleb arvesse võtta andmetöötleva ja andmesubjekti omavahelist suhet ning kas andmesubjekt võiks mõistlikult eeldada, et selline töötlemine aset leiab.¹¹² Kolmeastmelise analüüsi tulemusena võib selguda, et planeeritav isikuandmete töötlemine pole õigustatud huvi alusel võimalik õiguspäraselt saavutada, sest andmesubjekti huvi või õigused kaaluvad üles kolmanda isiku huvid. Kui ühtki IKÜM art 6 lg-s 1 sätestatud õiguslikest alustest ei saa pidada eesmärgi saavutamiseks sobivaks, siis peab andmetöötleva järelutama, et tegemist pole õiguspärase andmetöötlemisega ning isikuandmete töötlemine peabki piirduma eesmärgi saavutamise analüüsimisega ning realselt isikuandmeid töötleva asuda ei tohi.

Nõude sissenõudmise kontekstis on inkassofirmal möödapääsmatu vajadus võlgniku isikuandmeid töödelda ning et inkassofirma „huvi“ siinkohal on oma PS § 32 tuleneva õiguse teostamine. Kas ka aegunud nõudega seonduvate andmete töötlemine on kooskõlas esialgse eesmärgiga, miks isikuandmeid töödeldi. Isikuandmete töötlemine algas võlgniku ja võlausaldaja vahelise lepingu sõlmimise eesmärgil, ning võib eeldada, et mõlemad pooled soovisid oma lepingust tulenevaid kohustusi vabatahtlikult täita. Võlausaldajal on seadusest tulenev õigus võtta kasutusele õiguskaitsevahendid (VÕS § 108jj) ning võlgnikult oma kohustuse täitmist nõuda, seda nii kohtuliku kui ka kohtuvälise menetluse korras. Seega tuleb võlanõude sissenõudmisega seonduvat isikuandmete töötlemist pidada esmase isikuandmete kogumise eesmärgiga kooskõlas olevaks uueks eesmärgiks, mille puhul võib kohaldatavaks õiguslikuks aluseks olla õigustatud huvi.¹¹³ Kas selline huvi kaalub üles võlgniku huvi või põhiõigused ja -vabadused, kui tegemist on aegunud nõudega?

Enne võlgniku huvi, põhiõiguste ja -vabaduste riivesse süüvimist analüüsib autor võlanõude aegumisega seonduvate isikuandmete töötlemise eesmärgipärasust. IKÜM art 5 lg 1 p b sätestab, et isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärasel eesmärkil¹¹⁴ ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus¹¹⁵.

---

¹¹² Vt. IKÜM põhjenduspunkt nr 47.

¹¹³ Eesmärgi analüüs IKÜM art 6 lg 4 p-d a-e ja IKÜM põhjenduspunkt nr 50; Õigustatud huvi: juhend. Andmekaitse Inspeksioon 2020, p 3.3. – Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/oigustatud_huvi_juhend_aki_26.05.2020.pdf (31.03.2021).

¹¹⁴ Vt. Purpose limitation, ICO. – Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/principles/purpose-limitation/?q=achiev> (30.03.2021). Loe lisaks: Opinion 03/2013 on purpose limitation, WP203, 00569/13/EN. Tegemist on Andmekaitse direktiivi art 6 lg 1 p b põhjal välja antud juhise, mis on väikeste erisustega kohaldatav ka IKÜM art 5 lg 1 p b puhul. – Arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf (30.03.2021).

¹¹⁵ Vt. IKÜM põhjenduspunkt nr 50.

Tekib küsimus, kas aegunud nõude puhul on eesmärgi saavutamine üldse õiguspäraste vahenditega võimalik, ehk et kui eesmärgi saavutamine on subjektiivsetest asjaoludest tulenevalt võimatu, siis kas saab kõne alla tulla õiguspärane eesmärgi saavutamine. Aegumise kohaldamise üks põhilisi eeldusi on, et nõue on aegunud ja võlgnik tugineb nõude aegumise vastuväitele (TsÜS § 143 analoogia), see tähendab, et võlgnikul puudub vastuväite esitamise hetkest kohustus nõuet täita ning vastuväite esitamisega annab ta ka indikatsiooni, et ta ei kavatse mittetäielikku nõuet ka vabatahtlikult täita ja nõue on justkui võlgniku jaoks lõppenud.

Autor on seisukohal, et olukorras, kus võlgnik on tuginenud aegumise vastuväitele, pole võlausaldajal enam võimalik eesmärki õiguspärasel teel saavutada, mistõttu pole aegunud nõude täitmise puhul täidetud isikuandmete eesmärgipärase töötlemise põhimõte ning isikuandmete töötlemine pärast aegumise vastuväite esitamist tuleb aegunud nõude sissenõudmise eesmärgi täitmise puhul lõpetada.

Isikuandmete töötlemisel õigustatud huvi alusel on andmesubjektil õigus esitada isikuandmete töötlemise suhtes vastuväide (IKÜM art 21 lg 1). Autor on seisukohal, et tegemist on otsese seosega võlanõude aegumisega seonduvate isikuandmete töötlemisega, sest aegumise kohaldamine eeldab võlgniku aegumise vastuväite esitamist. Ehk siis tegemist on kahe omavahel tihedalt seotud tahteavaldusega tehinguõiguse ja andmekaitseõiguse mõttes. Isikuandmete töötlemise suhtes vastuväite esitamis korral peab andmetöötleja lõpetama isikuandmete edasise töötlemise, välja arvatud juhul, kui ta tõendab, et töödeldakse mõjuval õiguspärasel põhjusel, mis kaalub üles andmesubjekti huvid, õigused ja vabadused, või õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise eesmärgil.¹¹⁶

Õiguspäraselt aegumisele tuginemine on nõude täitmise takistav asjaolu, mis omab mõju ka isikuandmete töötlemisele, seega võiks võlgniku aegumise vastuväite esitamise võrdsustada vastuväite esitamisega IKÜM art 21 lg 1 mõttes. Sellest tulenevalt on võlausaldajal kohustus lõpetada aegunud nõude täitmise nõudmine ja sellega seonduv isikuandmete töötlemine, ilma, et võlgnik ise peaks teadlikult oma andmekaitsest tulenevatele õigustele viitama. Selline seose tegemine on võlausaldaja kui andmetöötleja kohustus.

Tekib küsimus, kas aegumise vastuväidet võiks käsitleda analoogia korras absoluutse vastuväitena isikuandmete töötlemise lõpetamiseks, nagu seadusandja on ette näinud vastuväite

---

¹¹⁶ Siinkohal võib vahele jätta õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise eesmärgi analüüsimise, kuivõrd kogu nõude sissenõudmise kontseptsioon käesoleva uurimustöö kontekstis sellist eesmärki täidabki ja selle õiguspärasust analüüsitaksegi. Lisaks, tulenevalt TsÜS § 143 järgi jätab kohus aegumise vastuväite korral nõude tunnustamata.

absoluutsuse turunduslikel eesmärkidel isikuandmete töötlemise puhul (IKÜM art 21 lg 2)¹¹⁷. Aegumise kohaldamine eeldab võlgniku tahteavalduse esitamist, millega ta väljendab, et on seaduslikult nõude täitmisest vabanenud ning ei täida nõuet. Sellist tahteavaldust tuleks autori arvates kumulatiivselt tõlgendada ka, et võlgnik pole edasise isikuandmete töötlemisega rahul ehk vastuväide IKÜM art 21 lg 1 mõttes. Võttes arvesse, et aegumine vabastab võlgniku edasisest nõude täitmise kohustusest, siis peaks aegumise vastuväidet käsutama kui absoluutset vastuväidet edasise isikuandmete töötlemise lõpetamise suhtes, kui töötluse eesmärk on nõude sissenõudmine.

Küll aga ei tohiks autori arvates isikuandmete töötlemise suhtes vastuväite esitamist automaatselt võrdsustada nõude aegumisega, sest aegumisele tuginemine eeldab võlgniku teadlikku tahteavaldust. IKÜM reegleid tuleb kohaldada ka siis, kui andmesubjekt oma õigusi ei tea, sama käsitlus ei kehti tehinguõiguses.

Võttes arvesse, et aegumise kohaldamine tühistab nõude täitmise eesmärgipärasuse, siis on autor seisukohal, et võlgniku õiguste ja huvide kaitse ei vaja täiendavat analüüsi. Isikuandmete töötlemisega taotletava eesmärgi täidetavus on olulise tähtsusega, kui see pole seaduslikke vahendeid kasutades täidetav, siis pole võimalik õiguspärane isikuandmete töötlemine.

Autor on seisukohal, et võlgniku huvi, põhiõigused ja -vabadused kaaluvad üles võlausaldaja huvi eesmärgi saavutamiseks – aegunud nõude täitmise nõudmine. Seda kinnitab ka asjaolu, et seadusandja on nõude aegumisega ette näinud, et pärast aegumisperioodi möödumist ei ole võlausaldaja nõue enam seadusandja poolt kaitstud (nõude tunnustamine jne).

2.1.2. Seaduslikkuse ja eesmärgipärasuse põhimõtte täidetavus TsÜS § 146 lg 4 järgi

Erandina ei saa isikuandmete töötlemise lõpetamiseks absoluutset vastuväidet esitada, kui nõue pole aegunud, eelkõige seoses võlasuhte tahtliku rikkumisega (TsÜS § 146 lg 4), mis pikendab aegumise tähtaja kolmelt aastalt kümnele aastale. Sellisel juhul võiks kohalduda vastuväite arvestamata jätmise erisus (IKÜM art 21 lg 1 teine lause teine alternatiiv) – andmetöötleja

---

¹¹⁷ Loe lisaks: Right to object, ICO. – Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/individual-rights/right-to-object/?q=achiev> (30.03.2021); Direct marketing, ICO 2018. – Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1555/direct-marketing-guidance.pdf> (30.03.2021).

tõendab, et isikuandmeid töödeldakse mõjuval õiguspärasel põhjusel, eestkätt õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise eesmärgil.

TsÜS § 146 lg 4 erisusele saab võlausaldaja tugineda vaid siis, kui ta tõendab, et võlgnik on oma kohustust tahtlikult rikkunud. Tahtlus antud sätte mõttes aga ei tähenda, et võlgnik on tahtlikult nõude tasumata jätnud vaid, et võlgniku tahtlus on suunatud õigusvastase tagajärje tekitamisele võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõpetamisel (VÕS § 104 lg 5).¹¹⁸

IKÜM põhjenduspunkt nr 52 viimane lause selgitab, et erand isikuandmete töötlemiseks õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks peaks kohalduma sõltumata sellest, kas see toimub kohtumenetluse, haldusmenetluse või kohtuvälise menetluse raames. Tegemist on üldpõhimõttega, mida on vaja aegumise kontekstist lähemalt analüüsida. TsÜS § 146 lg 4 sisaldab aga määratlemata õiguspärasust „tahtlik rikkumine“, millel on küll objektiivne määratlus, kuid selle subsumeerimine subjektiivsele koosseisule eeldab, et pooled on jõudnud ühisele arusaamale ehk nii võlausaldaja kui ka võlgnik on seisukohal, et sätte koosseis on täidetud.

Võlgniku tuginemine aegumise üldkoosseisule ja võlausaldaja tuginemine erikoosseisule tõendab aga sellise konsensuse puudumist, mis näitab, et on vajadus mõiste sisustamise järele. Kuivõrd võlgnik on oma seisukohta näidanud aegumisele tuginemisega, millest tulenevalt ei ole tal kohustust nõuet täita, siis asub autor seisukohale, et isikuandmete õiguspärase töötlemise jätkamise erand õigusnõuete esitamiseks, koostamiseks, kaitsmiseks kohtuvälises menetluses ei ole kohaldatav. Tõenäoliselt pole võlgnik huvitatud läbirääkimistest kohtuvälistes vaidluste lahendamise institutsioonides, mis võiksid anda hinnangu, kas asjaoludest lähtuvalt on kohustust tahtlikult rikutud või mitte ehk et kas kohaldub aegumise üld- või erisäte. Autori eeldus tugineb asjaolule, et kohtuvälise menetluse raames võivad võlgnikule tekkida lisakulutused, mida tal aegumise vastuväitega ei teki.

Eelneva põhjal võib järeldada, et kui võlausaldaja tahab õiguspäraselt pärast nõude aegumise vastuväite esitamist isikuandmeid edasi töödelda ja tugineda aegumise eriregulatsioonile, siis on ta kohustatud käsile võtma vajalikud meetmed ja oma nõude maksmata panemist nõudma kohtu kaudu. Sellisel juhul peab võlausaldaja suutma tõendada, et võlgnik on oma kohustust tahtlikult rikkunud TsÜS § 146 lg 4 mõttes ja võlausaldajal on õigus saada nõue tunnustatud ja täidetavaks (TsÜS § 157 lg 1) ning et isikuandmete jätkuv töötlemine on õiguspärane. Kui

---

¹¹⁸ Vt. *Supra*, 1.1.2.2.

võlausaldaja vastavaid samme ette ei võta, siis on autor seisukohal, et võlausaldajal puuduvad vastavad tõendid tahtliku rikkumise tõendamise kohta ning kohalduv on nõude aegumise üldsäte ning pärast aegumise vastuväite esitamist peab võlausaldaja isikuandmete töötlemise antud eesmärgi täitmise osas lõpetama (TsÜS § 146 lg 1, lg 4 ja IKÜM art 21 lg 1 teine lause).

2.2. Isikuandmete töötlemise õiguspärasus seoses andmete edastamisega krediidiregistrile

2.2.1. Seaduslikkuse ja eesmärgipärasuse põhimõte

2.2.1.1. Avalik huvi (IKÜM art 6 lg 1 p e)

IKS § 10 lg 1 sätestab võlausaldajale õiguse võlgniku isikuandmete edastamiseks kolmandale isikule seoses võlasuhte rikkumisega. Seaduse seletuskirjas sisustatakse, et nimetatud sätte eesmärk on täita avaliku huvi ülesannet IKÜM art 6 lg 1 p e tähenduses, millega seadusandja tagab ühiskonnale isikute finantsilise usaldusväarsuse ehk krediidivõimelisuse hindamine võimaluse.¹¹⁹ See aga läheb vastuollu IKÜM artiklis 6 lg 3 sätestatuga. Nimelt eeldab IKÜM art 6 lg 1 p-le e tuginemine seda, et seadusandja on avaliku võimu ülesande andmetöötlejale seadusega või muu õigust loova aktiga delegeerinud, ning ülesande täitmine on andmetöötlejale kohustuslik.¹²⁰ Seadusandjal on õigus jätta andmetöötlejale teatud diskretsiooniõiguse, kuidas andmetöötleja delegeeritud ülesande eesmärgipäraselt saavutab.

Inkassoteenuse pakkujatele pole seadusandja delegeerinud kohustust hoolt kanda Eesti majanduse korrapärase ja usaldusväärse toimimise eest, mis kätkeks endas kohustust edastada inkassofirmale võlgu olevate isikute andmeid kolmandatele isikutele. IKS § 10 kätkeb endas võlausaldajate võimalust edastada isikuandmeid kolmandatele isikutele, mitte aga kohustust. Eelnev tähendab automaatselt, et sellise regulatiivse akti puudumine, mis kohustaks inkassoteenuse pakkujaid edastama vastavaid isikuandmeid krediidiregistrile, välistab võlanõude sissenõudmise, sh aegunud võlanõudega seonduvate isikuandmete töötlemise tuginedes avalikule huvile IKÜM art 6 lg 1 p e mõttes. Lisaks välistab avalikule huvile

---

¹¹⁹ Isikuandmete kaitse seaduse eelnõu 679 SE seletuskiri. Justiitsministeerium 2018, lk 18, § 10. – Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/reform/iks_sk_21.03.18.pdf (30.03.2021).

¹²⁰ DPC 2019 (viide: 108), lk 17.; Publik task, ICO. Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/lawful-basis-for-processing/public-task/> (30.03.2021).

tuginemine ka asjaolu, et isikuandmete edastamine toimub teisele eraõiguslikule ettevõttele¹²¹ ning mõlemad andmetöötledjad, nii andmete edastaja kui ka vastuvõtja, tegutsevad oma äriliste huvide täitmise eesmärgist lähtuvalt. Inkassoettevõtte eesmärk andmete edastamisel on mõjutada võlgnikke kohustuse täitmisele, riputades nende andmed „häbiposti“¹²², ning vastuvõtja eesmärk on vastavat infot müüa õigustatud isikutele¹²³. Isikuandmete edastamine kolmandatele isikutele sh krediidiregistritele sellisel eesmärgil sobitub eeskätt töötlejate õigustatud huvi konteksti, ka Riigikohus on sama seisukohta kinnitanud vana-IKSi ning varasemalt kehtinud AndmekaitseDirektiivi valguses.¹²⁴

Autor on seisukohal, et IKS § 10 lg 1 puhul pole tegemist isikuandmete töötlemisega IKÜM art 6 lg 1 p e mõttes, olgugi et seadusandja seda IKS seletuskirjas on väitnud. Eelneva põhjal pole inkassofirmal võimalik tugineda avalikule huvile, kui edastab (aegunud) võlasuhte rikkumisega seonduvaid isikuandmeid kolmandale isikule (krediidiregistrile).

2.2.1.2. Õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f)

Inkassofirma huvi isikuandmete edastamisel kolmandale isikule võib endas kätkeada mitut eraldi eesmärki, kuid mis üksteist täiendavad. Ühelt poolt võib ju eeldada, et tegemist on aatelise ettevõtmisega koduturu parendamise ja edendamise eesmärgiga – kohustust rikkunud võlgniku andmete edastamine krediidiregistrile võimaldab teistel turuosalistel ligi pääseda asjakohasele infole ning teha informeeritud otsuseid, kas isik, kes taotleb lepingulisse suhtesse astumist, on maksejõuline või mitte.¹²⁵ Autor on seisukohal, et inkassofirma vaatest on tegemist töötlusega, mille eesmärk on motiveerida võlgnikku võlanõuet tasuma (n-ö „häbiposti“ riputamise põhimõtte) ning vältida võimalust, et võlgnik oma kohustusi juurde võtab ning majanduslikult veelgi halvemasse majanduslikku seisu satub. Millest tulenevalt väheneb esialgse võlanõude tasumise tõenäosus veelgi.

---

¹²¹ Nt. Julianus Inkasso edastab võlgnevusega seotud isikuandmeid Krediidiregister OÜ'le ja Creditinfo Eesti AS'ile. Julianus Inkasso andmekaitsetingimused, p 3.5. – Arvutivõrgus: <https://julianus.ee/andmekaitsetingimused/> (30.03.2021).

¹²² *Ibid.*

¹²³ Vt. nt Eraisiku maksehäire raport, AS Creditinfo Eesti. – Arvutivõrgus: <https://www.creditinfo.ee/products-services/eraisiku-maksehairete-raport/> (30.03.2021).

¹²⁴ RKHKo 12.12.2011, 3-3-1-70-11, p 17. Oluline on tähelepanu juhtida, et vanas IKS's polnud õigustatud huvi kui isikuandmete töötlemise õiguslikku alust AndmekaitseDirektiivist üle võetud.

¹²⁵ Sarnaselt nagu IKS seletuskirjas märgitud (viide 119) § 10 kirjeldatud avalik huvi.

Kuid kas tegemist on üldse inkassoteenuse pakkujale vajaliku isikuandmete töötlemisega, kui tegelikult on andmetöötleja huvi nõude sissenõudmine. Nagu eelmises alapeatükis analüüsitud, siis on ka isikuandmete edastamisel ainsaks võimalikuks õiguslikuks aluseks võlausaldaja või kolmanda isiku õigustatud huvi, mis näeb ette õigustatud huvi analüüsimist, mille käigus hinnatakse, kas vastutava töötleja huvi kaalub üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused (IKÜM art 6 lg 1 p f). Inkassofirma enda huvile tuginemine võib isikuandmete edastamise kontekstis olla kaheldav, eriti kui tegemist on aegunud võlanõudega, sest „häbiposti“ riputamine pole õigusriigis lubatav.

Isikuandmete töötlemise eesmärgipärasuse hindamisel on inkassofirmal huvide kaalumisel võimalik arvesse võtta seadusandja poolt reguleeritud õigust isikuandmete edastamisele, kui tegemist on võlasuhte rikkumisega (IKS § 10 lg 1), ehk et seadusandja on näinud vajadust võimaldada selline isikuandmete töötlemine, kuid sätte põhiohk on võimaldada kolmandatel isikutel edastatud isikuandmete töötlemine, mis seisneb andmesubjekti krediitvõimelisuse hindamisel või täidab muud sarnast eesmärki.¹²⁶ Säte ei kohaldu, kui esinevad andmete edastamist välistavad asjaolud (IKS § 10 lg 2 p-d 1-5). Nõude aegumisega seonduvate isikuandmete töötlemisest lähtuvalt on oluline hinnata, kas edastamine kahjustaks ülemäära andmesubjekti õigusi või vabadusi (p 3) ja kas kohustuse rikkumise lõppemisest on möödunud rohkem kui viis aastat (p 5).¹²⁷

Isikuandmete edastamine kolmandale isikule olukorras, kus kohustuse rikkumise lõppemisest on möödunud rohkem kui viis aastat, on juba õigusakti kirjutatud olukord, mida seadusandja on pidanud andmesubjekti õigusi ülemäära kahjustavaks.

Kohustuse rikkumise lõppemisena arvestavad inkassofirmad võlanõude tasumist, mitte aga nõude aegumist. AKI on oma maksehäirete avaldamise juhendis¹²⁸ andnud indikatsiooni, et andmekaitse vaatest saab aegumist käsitada, kui kohustuse rikkumist lõpetavat asjaolu, kuid esitab seal pooliku analüüsi. Nimelt annab AKI oma juhendis võlausaldajatele indikatsiooni, et rahalise nõude täitmata jätmist võib põhjendada nõude tahtliku rikkumisega TsÜS § 146 lg 4 mõttes, kuigi kohtupraktikast on selgelt näha, et rahalise nõude rikkumise puhul võib tahtlikule rikkumisele tugineda vaid väga erandlikel juhtudel¹²⁹. AKI tõlgendus on otseses vastuolus

---

¹²⁶ Nt. Krediitiasutustel on kohustus krediidi andmisel järgida vastutustundliku laenamise kohustust. Võlasuhte rikkumine, eelkõige rahalise kohustuse täitmata jätmine on potentsiaalne indikatsioon, et isik ei suuda tulevikus krediiti tagasi maksta. Vt. VÕS § 403⁴, Krediitiasutuste seadus (KAS). – RT I, 04.01.2021, 33, § 83 lg 3.

¹²⁷ Autor on seisukohal, et ülejäänud kolm erandit ei ole käesoleva analüüsi kontekstis relevantssed.

¹²⁸ Maksehäirete avaldamine, Andmekaitse Inspeksioon, Tallinn 2017. § 4. – Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/maksehäirete_avaldamine.pdf (30.03.2021).

¹²⁹ Vt. *Supra*, 1.1.2.2.

kehtiva õiguse tõlgendusega ning pigem viitab võlausaldajatele võimalust tugineda pikemale aegumisperiodile. Seda tõendab ka asjaolu, et erinevad inkassofirmad on oma privaatsusteadetes võlgnikke teavitanud, et tuginedes AKI juhisele on neil õigus isikuandmeid töödelda 10+5 aastat.¹³⁰ See tõendab, et järelevalveasutus pole oma juhendis lähtunud kohtupraktikast ning tekitanud võlausaldajatele näiliku võimaluse andmekaitsereegleid rikkuda. Autor on seisukohal, et AKI peaks oma juhendites lähtuma konservatiivsemast, andmesubjekti põhiõigusi kaitsvamast positsioonist. Sama seisukohta on väljendanud ka erinevad õigusteadlased.¹³¹

Krediidiregistrile isikuandmete edastamist võib pidada võlgniku „häbiposti“ riputamiseks, millega võlgnikku võlanõuet tasuma „meelitada“.¹³² Võiks ju eeldada, et selline „motiveerimine“ oma eesmärki täidab, küll aga, kas tegemist on ka õiguspärase tegevusega või rikub selline tegevus võlgniku õigusi. AKI on ühe vaide lahendamise raames avaldanud seisukohta, et kolmandatele isikutele isikuandmete edastamine ei tohi täita häbimärgistamise eesmärki, sest lepingulise kohustuse rikkumine ei ole isikut püsivalt negatiivsest seisukohast kahjustav fakt,¹³³ mistõttu tuleb isiku tehingust tulenevate andmete häbiposti riputamist üldjuhul pidada andmesubjekti õigusi kahjustavaks tegevuseks. Küll aga näeb IKS § 10 lg 1 ette, et kolmandal isikul võib olla õigustatud huvi isikuandmete töötlemiseks ehk kui tegemist on suletud ringi isikutega, kellele vastavasisuliselt isikuandmeid edastatakse, siis ei ole tegemist häbiposti riputamiseks. Kui võlgnik puutub kokku vastavate kolmandate isikutega, siis võib ta ilmselt häbitunnet tunda, kuid antud andmevahetuse eesmärk ei ole otsesõnu võlgniku häbistamine vaid kolmanda osapoole äriliste huvide kaitsmine, lisaks võlgniku enda kaitsmine kohustuste eest, mida ta tegelikult täita ei suuda. Seetõttu tuleb võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete, sh aegunud võlasuhetega seonduvate andmete edastamist pidada õiguspäraseks isikuandmete töötlemiseks, kui edastamine vastab proportsionaalsele põhiõiguse riivele.

Aegumisele tuginemist tuleks võrdsustada nõude lõppemisega, kuid see ei lõpeta koheselt võlausaldaja õigust isikuandmete edastamisele kolmandale isikule, sest ka pärast võlasuhte lõppemist võib varasem võlasuhte rikkumise asjaolu olla kolmandale isikule olulise tähtsusega,

---

¹³⁰ Nt. Julianus Inkasso andmekaitsetingimused p 3.7. – Arvutivõrgus: <https://julianus.ee/andmekaitsetingimused/> (18.04.2021).

¹³¹ Nt. Giesen, T., Für ein verfassungsgemäßes Datenschutzrecht in Europa. Computer und Recht 8/2014, s. 553; Stentzel, R., Der datenschutzrechtliche Präventionsstaat. Rechtsstaatliche Risiken der ordnungsrechtlichen Dogmatik des Datenschutzrechts im privaten Bereich. Privacy in Germany 2/2016, s. 49.

¹³² Vt. Mis on maksehäire ning kuidas sellest vabaneda? Raha24blogi 2020. – Arvutivõrgus: <https://raha24.ee/et/rahablogi/mis-on-maksehäire-ning-kuidas-sellest-vabaneda/> (31.03.2021).

¹³³ RKHKo 12.12.2011, 3-3-1-70-11, p 1.

mille põhjal informeeritult otsustada, kas andmesubjektiga lepingulisse suhtesse astuda või mitte. Kuid selline isikuandmete edastamine peab endas kätkema võlakohustuse rikkumise lõppemist mitte aga kehtivat tasumata nõuet.¹³⁴

2.2.2. Isikuandmete ajakohasuse ja säilitamise piirangu põhimõte

Võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete edastamisel krediidiregistrile on äärmiselt oluline arvesse võtta isikuandmete ajakohasuse ja säilitamise piirangu põhimõtet. Võttes arvesse, et autori arvates peaks tehingust tuleneva nõude aegumise korral selle õiguslikuks tagajärjeks olema nõude lõppemine, siis peab inkassofirma isikuandmete edastamisel jälgima, et edastatud andmed oleksid ajakohased ehk võlasuhte rikkumine on lõppenud.

Tõenäoliselt on inkassofirma võlasuhte rikkumisega seonduvad isikuandmed krediidiregistrile edastanud siis, kui võlasuhe oli veel kehtiv. Võlgniku tuginemine aegumisele tähendab, et inkassofirmal on kohustus krediidiregistrile teatada, et võlasuhte rikkumine on lõppenud, see võimaldab krediidiregistril kehtiv maksehäire lõppenuks muuta. Isikuandmete õigsuse kontekstis on oluline eristada, kas isikul on täna kehtiv maksehäire või maksehäire on lõppenud, sest üks näitab potentsiaalselt, et isik on kehtivalt makseraskustes ning teine, et potentsiaalselt on isiku maksevõime taastumas või taastunud.

Säilitamise piirangu põhimõtte täitmise poolest peab inkassofirma kui andmetöötaja ja andmeedastaja andma endast kõik oleneva, et edastatavad andmed oleksid kolmandatele osapooltele kättesaadavad vaid õiguspärase perioodi. Nimelt inkassofirma kui võlausaldaja kohustus on olla kindel, et ta tugineb õigele aegumise tähtajale, vastavalt siis üldreeglina kolmele aastale (TsÜS § 146 lg 1) ja väga erandlikel juhtudel kümnele aastale (TsÜS § 146 lg 4), sest sellest oleneb kui pikka mõju avaldab isikuandmete töötlemine andmesubjektile.

Inkassofirmad tuginevad vaikimisi maksimaalsele isikuandmete avaldamise tähtajale, milleks on siis TsÜS § 146 lg 4 ja IKS § 10 lg 2 p 5 koosmõjus 15aastat alates võlasuhte rikkumise algusest¹³⁵.¹³⁶ Mis tähendab, et suure tõenäosusega riivatakse võlgnike õigusi isikuandmete kaitsele ebaproportsionaalselt. Eelnevalt kinnitab ka asjaolu, et krediidiregistris edastatakse

---

¹³⁴ Tegemist on kolmanda isiku huvides isikuandmete töötlemisega, mis on läbivaks teemaks 3. peatüki analüüsis.

¹³⁵ Maksehäire avaldamine on lubatud pärast 30päeva möödumist alates kohustuse rikkumist (IKS § 10 lg 2 p 4) ja et tehingust tuleneva nõude aegumist arvestatakse täisaastates aasta lõpu seisuga, siis võib avaldamise periood olla pikem, kuid põhianalüüsi vaatest on tegemist vähetähtsa detailiga.

¹³⁶ Nt Julianus Inkasso OÜ andmekaitsetingimused p 3.7.

isikuandmeid kolmandatele isikutele ka ilma täiendava proportsionaalsuse hindamiseta, ehk lähtutakse maksimaalsest võimalikust tähtjast, mille kohaldamine pole suure tõenäosusega õigustatud, sest raha tasumise kohustuse rikkumise puhul pole üldjuhul TsÜS § 146 lg 4 kohaldamine õigustatud.¹³⁷ Lisaks tuleb ka IKÜM art 10 lg 2 p 5 sätestatud viieaastase maksimaalse avaldamistähtaja puhul arvesse võtta võlasuhte rikkumise proportsionaalsust, ning vaikimisi maksimaalse perioodi kohaldamine võib võlgniku õigusi ebaproportsionaalselt riivata.¹³⁸

Võttes arvesse, et praktikas ei tugine võlgnik aegumisele enamasti kuupäeva täpsusega, siis tõusetub küsimus, kuidas peaks aegumisele tuginemist võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete edastamise puhul praktikas kohaldama. Kas võlasuhte rikkumine lõpeb kuupäeval, kui võlgnik esitab aegumise vastuväite või peaks võlasuhte rikkumine lõppema sellisel juhul tagasiulatuvalt kuupäeval, mil võlgnikul tekkis õigus aegumisele tugineda?

Võttes arvesse, et aegumine on kindla ajaperioodi möödumine nõude sissenõutavaks muutumisest ehk siis nõude aegumine saabub paratamatult (TsÜS § 142). Küll aga kohaldatakse aegumist alles siis, kui võlgnik aegumise vastuväite esitab (TsÜS § 143). Autor on seisukohal, et sellisel juhul tuleb nõue aegunuks lugeda ikkagi siis, kui nõue aegus ning lugeda võlasuhte rikkumine lõppenuks tagasiulatuvalt. Sellisel juhul on võlgniku põhiõiguse riive lühemaajalisem.

Võlasuhte aegumise puhul tuleb inkassofirmal suurt tähelepanu pöörata, et kohaldataks nõude aegumisele õiget võlasuhte aegumise tähtaega ja et edastatavad isikuandmed oleksid õiged (rikkumine lõppenud), see tagab isikuandmete proportsionaalse riive ning aegunud võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete edastamine võib olla õiguspärane.

---

¹³⁷ Vt. Andmekaitse Inspektsiooni seisukoht ja ettepanek isikuandmete kaitse seaduse paremaks täitmiseks: Majandusinfoportaalide seire käigus koostatud andmetöötluse õigusliku hinnang, lk 19. Andmekaitse Inspektsioon 2020. Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/muu/andmekaitse_inspektsiooni_seisukoht_ja_ettepanek_isikuandmete_kaitse_seaduse_paremaks_taitmiseks_veebis.pdf (12.04.2021).

¹³⁸ IKÜM art 5 lg 2 p 5 ja proportsionaalse riive kohaldamist analüüsib autor lähemalt töö kolmanda peatüki p 3.4.

2.3. Peatüki kokkuvõte

Isikuandmete töötlemisel inkassoteenuse raames pärast aegumise vastuväite esitamist saab eristada kahte põhilist isikuandmete töötlemise eesmärki. Isikuandmete töötlemine seoses aegunud võlanõude täitmise nõudmisega ja isikuandmete töötlemine seoses aegunud võlasuhtega seonduvate andmete edastamine krediidiregistrile.

Isikuandmete õiguspärasel töötlemisel, seoses aegunud võlanõude täitmise nõudmisega, saab inkassofirma tugineda potentsiaalselt kahele õiguslikule alusele – võlgniku nõusolek (IKÜM art 6 lg 1 p a) või õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f).

Võlgniku nõusolekule tuginemine isikuandmete õiguspärase töötlemise puhul on tegemist pigem teoreetilise võimalusega. Esiteks, võlausaldaja võib küll võlgnikult isikuandmete töötlemiseks nõusoleku küsida, kuid võttes arvesse töötluse negatiivset iseloomu, siis pole tõenäoline, et võlgnik aegunud nõude sissenõudmiseks oma isikuandmete töötlemisega vabatahtlikult nõustuks. Teiseks, aegumise kohaldumine eeldab võlgniku aktiivset tahteavalduse esitamist, ehk siis oleks ebaloogiline, et võlausaldaja küsiks pärast võlgniku aegumisele tuginemist nõusoleku isikuandmete töötlemiseks. Kolmandaks, ilmselt poleks võlausaldaja nõus isikuandmete töötlemist lõpetama, kui võlgnik oma vabatahtlikult antud nõusoleku tagasi võtaks (IKÜM art 7 lg 3). Eelneva põhjal võib järeldada, et isikuandmete töötlemise sobilikuks õiguslikuks aluseks ei saa pidada võlgniku nõusolekut.

Kohaldatav võib olla inkassofirma tuginemine õigustatud huvile. Õigustatud huvile tuginemine eeldab õigustatud huvi analüüsimist, mille käigus hinnatakse, kas andmetöötleja huvi kaalub üles võlgniku huvid ja õigused. Inkassofirma eesmärk/huvi isikuandmete töötlemiseks on saavutada aegunud nõude täitmine. Isikuandmete töötlemise eesmärk peab olema seaduslik ning peab olema saavutatav seaduslike meetmeid kasutades. Võttes arvesse aegumise kohaldamise eeldusi, siis on küsitav aegunud nõude täitmise nõudmise, sh isikuandmete töötlemise, eesmärgipärasus, eestkätt eesmärgi seaduslik saavutatavus. Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et aegunud nõude täitmist ei saa pidada õiguspäraseks täidetavaks eesmärgiks, sest eesmärk pole seaduslike vahenditega täidetav. Õiguspärase eesmärgi saavutamine on isikuandmete õiguspärase töötlemise põhialuseid, mistõttu ei saa inkassofirma isikuandmete töötlemist pidada õiguspäraseks seoses aegunud nõude sissenõudmisega, seega peab inkassofirma selles osas isikuandmete töötlemise lõpetama, kui nõue on aegunud.

Kui inkassofirma tugineb nõude aegumise erikoosseisule TsÜS § 146 lg 4 mõttes ehk võlanõuet on tahtlikult rikutud, siis on inkassofirmal võimalik isikuandmete töötlemisel tugineda oma õigustaud huvile. Autor on aga seisukohal, et inkassofirma on kohustatud tõendama, et võlgnik on oma kohustust tahtlikult rikkunud ja nõue pole aegunud. See eeldab, et pärast võlgniku aegumise vastuväite esitamist on inkassofirma kohustatud võtma kasutusele vajalikud meetmed, et oma nõuet tunnustada ehk pöörduma hagiavaldusega kohtusse. Kui Inkassofirma kohtusse ei pöördu, siis on ta nõustunud aegumise üldsätte kohaldamisega ning peab isikuandmete töötlemise nõude täitmise nõudmise eesmärgi suhtes lõpetama.

Isikuandmete edastamisel krediidiregistrile pole inkassofirmal võimalik tugineda avaliku huvi täitmisele IKÜM art 6 lg e mõttes, sest seadusandja pole võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete edastamise kohustust krediidiregistrile õigusaktiga delegeerinud (IKÜM art 6 lg 3), seega võib kohaldatav olla õigustatud huvi.

Krediidiregistrile isikuandmete edastamist seoses võlasuhte rikkumisega õigustab ka IKS § 10 lg 1. Sellega on seadusandja loonud võimaluse kolmandatel isikutel hinnata andmesubjekti krediidivõimelisust, et informeeritult andmesubjekti suhtes otsuseid teha – kasi isikuga lepingusse astuda või mitte. Edastatavad isikuandmed peavad olema ajakohased, ehk aegunud nõude puhul peab olema kajastatud võlasuhte rikkumise lõppemine, lisaks ei luba seadus edastada isikuandmeid, kui võlasuhte rikkumisest on möödunud rohkem kui viis aastat.

Pärast võlgnikult aegumise vastuväite saamist pole inkassofirma võimalik õiguspäraselt isikuandmeid töödelda seoses aegunud nõude täitmise nõudmisega. Küll aga võib inkassofirma edastada võlasuhte rikkumisega seotud isikuandmeid krediidiregistrile tuginedes õigustaud huvile, kui töötlus ei kahjusta võlgnikku põhiõigusi ebaproportsionaalselt.

3. ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE KREDIIDIREGISTRI TEENUSE RAAMES PÄRAST AEGUMISE VASTUVÄITE ESITAMIST

3.1. Isikuandmete töötlemise eesmärgipärasus

IKS § 10 lg 1 annab võlausaldajale õiguse võlasuhte rikkumisega seonduvaid isikuandmeid avaldada kolmandale isikule, kui kolmandal isikul on õigustatud huvi vastavaid andmeid töödelda seoses eesmärgiga hinnata isiku (võlgniku) krediitvõimelisust või kui on tegemist muu samalaadse eesmärgi täitmisega. Toimivad krediidiregistrid¹³⁹ on sätet praktikas tõlgendatud, et see võimaldab luua eraõigusliku krediidiregistri ärilistel huvidel, mille eesmärk on hallata isikute maksehäire andmeid ning müüa neid kolmandatele isikutele, kellel on õigustatud huvi andmete töötlemiseks.

Kolmanda isiku õigustatud huvi krediidiregistris olevate isikuandmete töötlemine peab olema seotud andmesubjektiga lepingulisse suhtesse astumise eesmärgil. AKI on oma juhendis välja toonud, et kolmandal isikul peab olema reaalne eesmärk ja võimalus andmesubjektiga lepingusse astuda, ning huvi ei saa põhjendada ebatõenäoline viide tulevikutehingule ega uudishimu.¹⁴⁰ Autor nõustub selle põhjendusega – sellise spetsiifilise eristuse tegemine on oluline, et kaitsta andmesubjekti huve kolmandate isikute uudishimupäringute eest, vastasel juhul võib esineda oht, et päringud mõjutavad andmesubjekti igapäevaelu, nt tööle kandideerimisel valituks mitteosutumine¹⁴¹, ning selline töötlus poleks kooskõlas sätte eesmärgiga – krediitvõimelisuse hindamine.

Praktiline vajadus isikute krediitvõimelisuse hindamiseks on eriti finantssektoris laenude väljastamisel, mille puhul on krediidiandjal kohustus järgida vastutustundliku laenamise põhimõtet (KAS § 83 lg 3, KAVS¹⁴² § 47 lg 1, VÕS § 403⁴). Krediidiregister on kogunud kokku võlgnike negatiivsed maksekäitumise andmed erinevatelt võlausaldajatelt ning pannud need ühtsesse registrisse. Krediidiandjal, kui õigustatud huvi omaval kolmandal isikul, on lihtsam isiku kohta adekvaatseid¹⁴³ krediitvõimelisuse hindamise andmeid saada, kuivõrd ta ei pea

¹³⁹ Nt. CreditInfo Eesti AS, Krediidiregister OÜ.

¹⁴⁰ AKI Maksehäirete avaldamise juhend (viide 108), § 5.

¹⁴¹ Üldreeglina ei ole isiku tööle kandideerimise protsessis eesmärgipärane kandideerija maksehäire andmete töötlemine. Erandjuhul võib nende andmete töötlemise õigus ja/või kohustus tuleneda seadusest. Nt. võib selline andmete töötlemine olla õigustatud raamatupidaja tööle võtmisel lähtuvalt töö iseloomust – ligipääs ettevõtte rahalistele vahenditele.

¹⁴² Krediidiandjate ja -vahendajate seadus. – RT I, 04.12.2019, 9.

¹⁴³ IKS § 10 lg 1 kohustab krediidiregistri pidajat kontrollima andmete õigsust.

vastavat infot erinevatelt osapooltelt kokku koguma vaid saab andmed keskse(te)st registri(te)st korruga. Ka seadusandja on sätte praktilise tõlgendamisega nõustunud ning näinud sellise ettevõtluse ühiskondlikku vajadust.¹⁴⁴ Lisaks on seadusandja nõustunud, et selline isikuandmete töötlemine aitab kaasa ülelaenamise vältimisele ja laenukahjude negatiivse mõju vähendamisele.¹⁴⁵ Autor nõustub eelnevate põhjenduste/seisukohtadega, et võlasuhte rikkumise andmete töötlemine võimaldab mõistlikul kolmandal isikul andmesubjektiga, kellel esinevad finantsilised raskused, teingu tegemist vältida ning kaitsta enda vara. Maksehäire annab kolmandale isikule indikatsiooni, et tehingust tulenevad kohustused võivad andmesubjektile liiga koormavaks osutada. Sarnast seisukohta on väljendanud ka seadusandja nii vana IKS'i kui ka kehtiva IKS'i seletuskirjades.¹⁴⁶

Krediidiregistri pidamine hõlmab endas isikuandmete, sh võlaandmete töötlemist neljas etapis^{147,148}:

- (i) isikuandmete kogumine – registrisse sisestavad andmeid ettevõtte lepingulised koostööpartnerid, nende hulka kuuluvad ka inkassoteenuse osutajad¹⁴⁹;
- (ii) krediidivõimelisuse hindamine – kogutud andmete profileerimine¹⁵⁰ ja krediidivõimelisuse raporti koostamine;
- (iii) isikuandmete edastamine – krediidivõimelisuse raporti edastamine kolmandatele isikutele, kellel on isikuandmete töötlemiseks õigustatud huvi seoses krediidiotsuse

---

¹⁴⁴ (Vana) Isikuandmete kaitse seaduse eelnõu seletuskiri § 11, 1026 SE. Justiitsministeerium 2006. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/adf18590-e176-3c6f-91c0-6ffa8f501cb0/Isikuandmete%20kaitse%20seadus%C2%B9%20> (13.04.2021).

¹⁴⁵ Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus (VTK), 20-1128/01, Rahandusministeerium 2020, lk 30. – Arvutivõrgus: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/70cd9cf7-b014-40a0-804c-b9dafc4896a8#zlxtpwC> (13.04.2021).

¹⁴⁶ Vana IKS seletuskiri (viide 144), § 11; IKS seletuskiri (viide 119), § 10.

¹⁴⁷ Andmete töötlemine p 3.1, OÜ Krediidiregister. – Arvutivõrgus: <https://www.taust.ee/et/andmetootlus/> (12.04.2021).

¹⁴⁸ Sarnane käsitlus on tõlgendatav ka AS Creditinfo Eesti andmete töötlemise põhimõtetes. – Arvutivõrgus: https://www.creditinfo.ee/meist/andmete-tootlemise-pohimotted/?utm_source=MinuCreditinfo&utm_medium=jalus_EST&utm_campaign=jaluse%20lingid (12.04.2021).

¹⁴⁹ Nt kuulub Krediidiregister OÜ (taust.ee) Julianus Gruppi ehk registris toimuv isikuandmete töötlemine on otseses seoses inkassoteenusega (Julianus Inkasso OÜ). Praktikas on tavapäraseks muutunud, et krediidiandjad ja telekomi ettevõtted müüvad võlaportfelli inkassofirmale, sest selline võlgade menetlemine on suurettevõtetele kuluefektiivsem, nt on sellisest tegevusest oma kliente teavitanud Swedbank AS oma kliendiandmete töötlemise põhimõtetepunktis 8. – Arvutivõrgus: https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/home/important/gdpr/Principles_of_processing_Personal_data_EE_EST_01032021.pdf (14.04.2021).

¹⁵⁰ Profiilianalüüs – igasugune isikuandmete automatiseeritud töötlemine, mis hõlmab isikuandmete kasutamist füüsilise isikuga seotud teatavate isiklike aspektide hindamiseks, eelkõige selliste aspektide analüüsimiseks või prognoosimiseks, mis on seotud asjaomase füüsilise isiku töötulemuste, majandusliku olukorra, tervise, isiklike eelistuste, huvide, usaldusväärsuse, käitumise, asukoha või liikumisega (IKÜM art 4 p 4).

tegemisega. Selle etapi üks oluline osa on andmeedastaja kohustus kontrollida eelnevalt kolmanda isiku õigustatud huvi olemasolu;

- (iv) isikuandmete kustutamine – pärast eesmärgi saavutamist isikuandmed kustutatakse¹⁵¹.¹⁵²

Krediidiregistrid on oma privaatsusteadetes neid nelja etappi käsitletud kui nelja erinevat isikuandmete töötlemise eesmärki. Tegelikult on tegemist ühe eesmärgi täitmisega, milleks on kolmanda isiku võimalus andmeid krediidivõimelisuse hindamiseks töödelda, et selle hinnangu baasil teha informeeritud otsus, kas isikuga lepingulisse suhtesse astuda või mitte. Küll aga on selline eristamine olulise tähtsusega krediidiregistrile endale.

IKS kohustab krediidiregistrit kontrollima andmete õigsust ning sellist kohustust pole lubatud vastutaval töötlejal lepinguga edasi anda (inglise k. *outsourcing*) kolmandale isikule.¹⁵³ Tegemist on andmetöötleja põhikohustusega järgida isikuandmete töötlemise põhimõtteid, praegusel juhul töödeldavate andmete õigsus (IKÜM art 5 lg 1 p d).

Kas selline õigus isikuandmete töötlemise suhtes on kohaldatav ka siis, kui võlanõue on aegunud või peaks sellisel juhul isikuandmete töötlemise krediidiregistris lõpetama? IKS § 10 lg 2 p 5 lubab võlasuhte rikkumisest tulenevaid isikuandmeid töödelda ka pärast kohustuse rikkumise lõppemist. Nõude aegumise võiks õiguslikult võrdsustada kohustuse rikkumise lõppemisega.¹⁵⁴ Rikkumise lõppemist ei saa aga kohe pidada asjaoluks, mis oleks koheselt võrdsustatav võlgniku muutumisega maksevõimeliseks, sest kuni nõude aegumiseni oli ta rikkumises. Võlgniku muutumine maksevõimeliseks ei saa toimuda üleöö, vaid see nõuab finantsilist stabiilsust pikema perioodi vältel ehk tõendatavust, et isiku sissetulekud ületavad tema väljaminekuid piisaval määral.¹⁵⁵ Eelneva põhjal järeldab autor, et nõude aegumise võrdsustamine nõude lõppemisega ei saa tuua endaga kaasa isikuandmete töötlemise lõpetamist krediidiregistris. Krediidiregistris andmete töötlemine pärast nõude aegumist saab pidada

---

¹⁵¹ OÜ Krediidiregister Andmete töötlemise eeskirjas puudub täpsustav informatsioon, millest sõltub „eesmärgi täitmine“ ehk millal saab eesmärk täidetud ja isikuandmed kustutatud.

¹⁵² Eelnevad neli etappi moodustavad tervikliku isikuandmete töötlemise (isikuandmete kogumisest kustutamiseni) ning need täidavad ühte spetsiifilist eesmärki, milleks on õigustatud huvi omavatele kolmandatele isikutele maksehäire infole ligipääsu tagamine. OÜ Krediidiinfo on andmete töötlemise eeskirjas viidanud igale etapile kui eraldiseisvale isikuandmete töötlemise eesmärgile.

¹⁵³ AKI Maksehäirete avaldamise juhend (viide 128), § 7.

¹⁵⁴ Vt. *Supra*, p 1.3.

¹⁵⁵ Nt. SEB eeldab kodulaenu andmisel, et isikul on regulaarne sissetulek kuus kuud ning tema kohustused ei ületa tema sissetulekuid. Vt. Ramlar, G., Mida on oluline teada enne esimese laenu võtmist? SEB Foorum 2017. – Arvutivõrgus: <https://www.seb.ee/foorum/igapaevased-rahaasjad/mida-oluline-teada-enne-esimese-laenu-votmist> (13.04.2021).

eesmärgipäraseks. Küll aga ei pruugi eesmärgi täitmine olla õiguspärane seaduslikkuse printsiibist lähtudes (IKÜM art 5 lg 1 p a).

3.2. Isikuandmete töötlemise seaduslikkus

3.2.1. Andmesubjekti nõusolek (IKÜM art 6 lg 1 p a)

AKI on oma juhendis sisustanud, et isikuandmete töötlemine, mille eesmärk on isikuandmetele ligipääsu võimaldamine kolmandatele isikutele IKS § 10 lg 1 mõttes, võib tugineda andmesubjekti nõusolekule (IKÜM art 6 lg 1 p a).¹⁵⁶ Juhendi kohaselt võib maksehäirega seonduvaid isikuandmeid avaldada andmesubjekti nõusoleku alusel internetis piiritlemata isikute ringile. Selline seisukoht läheb vastuollu IKÜM'is sätestatuga, sest kehtiva nõusoleku üheks elemendiks on teadlikkus.¹⁵⁷ Teadlikkus kannab endas läbivalt isikuandmete töötlemise läbipaistvuse põhimõtet, millest tulenevalt peab andmesubjektil olema võimalus tuvastada andmete vastutav töötleja ja kõik teised osapooled, kes vastavale nõusolekule tuginedes isikuandmeid töötlevad.¹⁵⁸ Piiritlemata isikute ringi puhul pole võimalik reguleerida kes ning mis eesmärgil isikuandmeid töötleb. Seega AKI juhendis toodud võimalus isikuandmete avalikustamiseks andmesubjekti nõusolekule tuginedes piiritlemata isikute ringile internetis pole õiguspärane.

Krediidiregistri puhul pole tegemist isikuandmete avaldamisega piiritlemata isikute ringile, sest seadusandja on reguleerinud isikuandmete edastajale kohustuse kontrollida, kas andmesaaja on õigustatud isikuandmeid töötlema (IKS § 10 lg 1) ehk krediidiregistri andmetöötamise põhimõtetest lähtuvalt on andmesubjektil võimalik eeldada, kes krediidiregistri andmetele võivad ligi pääseda – isikud kellega andmesubjekt soovib lepingulisse suhtesse astuda.¹⁵⁹ Seega võib isikuandmete töötlemine eelduslikult tugineda andmesubjekti nõusolekule.

---

¹⁵⁶ AKI Maksehäirete avaldamise juhend (viide 128), § 2.

¹⁵⁷ Andmesubjekti „nõusolek“ – vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus, millega andmesubjekt kas avalduse vormis või selge nõusolekut väljendava tegevusega nõustub tema kohta käivate isikuandmete töötlemisega (IKÜM art 4 p 11).

¹⁵⁸ Suunised 05/2020 määruse (EL) 2016/679 kohase nõusoleku kohta, EDPB 2020, p. 3.3. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-052020-consent-under-regulation-2016679_en (18.04.2021).

¹⁵⁹ Vt. AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), lk 6. Lisaks täiendab isikuandmete edastamise piiritlemise kohustust kontrollida kolmanda isiku õigustatud huvi; krediidiregistri andmeedastuse logimiskohustus, et tõendada isikuandmete õiguspärane töötlemine (edastamine) ning andmesubjektide õigus igal ajal tutvuda oma andmetega (IKÜM art 15). Ka kolmandal isikul on kohustus andmesubjekti eelnevalt teavitada, et küsib andmeid krediidiregistrist (IKÜM art 14).

Autor on seisukohal, et maksehäire andmete, eriti aegunud nõude puhul, ei saa isikuandmete töötlemise sobivaimaks õiguslikuks aluseks olla võlgniku nõusolek. Tegemist oleks ebaadekvaatse käsitlusega isikuandmete õiguspärase töötlemise suhtes, mis teeks eesmärgi õiguspärase saavutamise võimaluse suhteliselt võimatuks. Nõusolek annaks võlgnikule petliku kontrolli oma isikuandmete üle. Kui võlgnik esitab võlausaldajale nõude aegumise vastuväite, siis keeldub ta nõude täitmisest. Sellega väljendab võlgnik samaaegselt oma rahulolematust nii nõude täitmisest kui ka isikuandmete töötlemise suhtes, vastasel juhul tunnustaks võlgnik nõuet. Võttes arvesse asjaolu, et õiguspärase nõusoleku üheks tingimuseks on vabatahtlikkus, siis miks peaks võlgnik olema huvitatud edasisest isikuandmete töötlemisest, mis tõenäoliselt avaldab talle negatiivset mõju¹⁶⁰. Sama seisukohta on väljendanud ka seadusandja vana IKS'i seletuskirjas.¹⁶¹

Ka registripidajale pole majanduslikult otstarbekas tugineda võlgniku nõusolekule, arvestades, et võlgnikul on õigus nõusolek igal ajal tagasi võtta, millest tulenevalt peab registripidaja isikuandmete töötlemise lõpetama (IKÜM art 7 lg 3) ja andmed kustutama (IKÜM art 17 lg 1 p b).

Krediidiregistri võimalust võlgniku aegunud võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete töötlemisel tugineda nõusolekule tundub pigem teoreetilise võimalusena, mis praktikas ei võimaldaks töötlemist muuta õiguspäraseks. Tegemist oleks võlgniku suhtes negatiivse iseloomuga andmete töötlemisega, mille osas võlgnik suure tõenäosusega nõusolekut ei annaks.

Eelnevale tuginedes asub autor seisukohale, et nõusolek ei ole isikuandmete töötlemiseks kõige asjakohasem õiguslik alus, kui isikuandmete töötlemise eesmärk on võimaldada huvitatud pooltel pääseda ligi võlgniku maksehäire andmetele. Nõude aegumine vähendab nõusolekule tuginemise asjakohasust veelgi, lisaks pole tõenäoline, et võlgnik (aegunud) maksehäire avaldamisega vabatahtlikult nõustuks.

---

¹⁶⁰ Nt võib kauplus tõenäoliselt keelduda isikule järelmaksuga toote müügist, kui kauplus tuvastab, et isikul on või on olnud maksehäire.

¹⁶¹ Vana IKS seletuskiri (viide 144), § 11.

3.2.2. Avalik huvi (IKÜM art 6 lg 1 p e)

IKS seletuskirja kohaselt annab IKS § 10 võimaluse võlanõude rikkumisest tulenevaid isikuandmeid töödelda tuginedes avalikule huvile (IKÜM art 6 lg 1 p e).¹⁶² Selline käsitlus ei vasta IKÜM'is sätestatule, kuivõrd seadusandja pole isikute krediidivõimelisuse hindamise kohustust krediidiregistrile delegeerinud.¹⁶³ Lisaks on AKI oma infoportaalide seires¹⁶⁴ asunud seisukohale, et avaliku huvina ehk üldsuse huvina ei saa käsitleda abstraktset huvi füüsilise isiku hindamiseks, sest selline eesmärk pole piisavalt selgelt piiritletud, pole konkreetne ega realselt eksisteeriv vaid on spekulatiivne. Autor nõustub AKI seisukohaga, sest igasugune isikuandmete töötlemine on isiku põhiõiguse riivamine. Selline EL'i või liikmesriigi õiguses reguleerimata isikuandmete töötlemine eraõigusliku juriidilise isiku poolt ja ärilistel kaalutlustel avalikule huvile tuginedes, ei täidaks üldsuse huvi.

Rahandusministeerium on avaldanud krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse, millega soovitakse luua reguleeritud krediidiregistri pidaja, mille ülesanne oleks koguda, hallata ja tagada ligipääs isikute krediidiandmetele.¹⁶⁵ Seaduse loomise vajadus tugineb Rahandusministeeriumi tellitud uuringu tulemustele, milles järeldatakse litsentseeritud krediidiregistri vajadus, et edendada ühiskondlikku majanduslikku tehingustabiilsust.¹⁶⁶ Nii uuringu kui ka VTK'st võib järeldada, et planeeritav seadus reguleeriks krediidipõhiste isikuandmete töötlemist krediidiregistris kui avalik-õiguslikus asutuses, ning see toimuks avalikule huvile tuginedes.¹⁶⁷ Kummaski dokumendis pole täpset määratlust, mis see avalik huvi täpselt on ning kuidas seda reguleerida kavatsetakse. Autorile jääb segaseks, millistele argumentidele tuginedes on jõutud järeldusele, et avalik huvi on isikuandmete töötlemise suhtes kõige sobilikum õiguslik alus. Ka Justiitsministeerium on oma kooskõlastuskirjas (millega jättis VTK kooskõlastamata) tähelepanu juhtinud, et VTK's pole selgelt ja jälgitavalt argumenteeritud, kuidas tagatakse isikuandmete töötlemise õiguspärasus loodavas

---

¹⁶² IKS seletuskiri (viide 119), § 10.

¹⁶³ Vt. IKÜM art 6 lg 1 p e kohaldamise eeldusi *supra*, p 2.1.1.2.1.

¹⁶⁴ AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), p 2.2.1.

¹⁶⁵ Nt. EL'is on loodud liiduülene andmebaas, mis haldab äriühingute laenukohustusi liiduülsele krediidiinfo jagamise eesmärgil. Loe lähemal: Mis on AnaCredit? Euroopa Keskpank 2019. – Arvutivõrgus: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/anacredit.et.html> (14.04.2021).

¹⁶⁶ Füüsiliste isikute finantskohustuste andmevahetusmudelite uuring, Aruanne, Ernst & Young 2019. – Arvutivõrgus: https://www.rahandusministeerium.ee/system/files_force/document_files/ey-fyysiliste-isikute-finantskohustuste-andmevahetusmudelite-uuring.pdf?download=1 (13.04.2021).

¹⁶⁷ VTK (viide 145), lk 15; EY uuring 2019 (viide 166), p 4.3.2.

krediidiregistris.¹⁶⁸ Tuginedes eelnevale, ei oska autor uue seadusega plaanitava andmetöötluse õigusliku aluse õiguspärasuse suhtes hinnangut anda.

VTK's on seadusandja tuvastanud ka käesoleva töö õigusliku probleemi isikuandmete töötlemise õiguspärasuse suhtes krediidiregistris, kui nõue on aegunud. Seadusandja on planeerinud uue seaduse puhul isikuandmete töötlemise siduda võlanõude materiaalõigusliku aegumistähtaja kehtivusega¹⁶⁹, kuid sellega ka põhjendus piirdub. Autoril pole võimalik järeldada, kas planeeritava seadusega kavatseb seadusandja siduda maksehäirete avaldamine võlasuhte rikkumise puhul nõude aegumise üldsättega (TsÜS § 146 lg-st 1, aegumistähtaeg kolm aastat) või jätab selle võlausaldaja otsustada ning jääb kehtima täna eksisteeriv õigusselguse puudumine ja potentsiaalne isikuõiguste rikkumine. Esimesel juhul oleks üldreegliga tagatud kohtupraktikaga kooskõla, mis näeb ette, et raha tasumise kohustuse puhul saab tugineda tahtlikule rikkumisele (TsÜS § 146 lg 4, aegumistähtaeg kümme aastat) väga erandlikel juhtudel. Autor on seisukohal, et probleemkoha lahendus ei pea otseselt tulenema seadusest, piisav oleks, kui seadusandja uue õigusakti seletuskirjas sellele tähelepanu juhiks.

Täna kehtiv õigus ei võimalda krediidiregistril isikuandmete töötlemisel krediidivõimelisuse hindamise eesmärgil tugineda avalikule huvile IKÜM art 6 lg 1 p e mõttes. Krediidiregistri tuginemine sellele õiguslikule alusele oleks vastuolus isikuandmete õiguspärase töötlemisega ehk vastuolus seaduslikkuse printsiibiga ning isikuandmete töötlemine toimuks ilma õigusliku aluseta. Selline isikuandmete töötlemine täidab krediidiregistri majanduslikku huvi andmete müügi näol ning sobitub eelkõige õigustatud huvi alla (IKÜM art 6 lg 1 p f), üldsuse huvi isikuandmete seaduslikkuse hindamisel võib olla üks argumentidest õigustatud huvi analüüsis, mis aitab kaaluda üles kolmanda isiku huvi andmesubjekti huvidest ja õigustest.

3.2.3. Õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f)

Isikuandmete töötlemine krediidiregistris IKS § 10 lg 1 mõttes vastab suure tõenäosusega isikuandmete töötlemise seaduslikkuse printsiibist lähtuvalt õigustatud huvi alla IKÜM art 6 lg 1 p f mõttes. Kohaldatavus peab olema otseses seoses kolmanda isiku õigustatud huvile töödelda võlanõude rikkumisega seonduvaid isikuandmeid isiku krediidivõimelisuse hindamiseks. Õigustatud huvi analüüs koosneb kolmest etapist: esiteks isikuandmete töötleja

---

¹⁶⁸ Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus: Justiitsministeeriumi kooskõlastuskiri, 8-2/5591, lk 2. – Arvutivõrgus: <https://eelnoud.valitsus.ee/main#EI1kGaXq> (13.04.2021).

¹⁶⁹ VTK (viide 145), lk 18.

või kolmandate isikute õigustatud huvid ja nende kaalukus, teiseks andmesubjekti õigused ja huvid ning kaalukus ning kolmandaks vastanduvate huvide kaalumise ning lõplik õigusliku aluse sobivuse hinnang.¹⁷⁰

(a) Isikuandmete töötaja ja kolmanda isiku õigustatud huvid ning nende kaalukus võttes arvesse võlanõude aegumist

Kuivõrd krediidiregistri enda huvi on andmete müük, siis peab ta isikuandmete töötlemise õiguspärasuse osas suuresti tuginema kolmanda isiku õigustatud eesmärgi õiguspärasusele, seega on järgneva analüüsi keskmes kolmanda isiku põhjendatud huvi käsitlemine.

Lepingulise kohustuse rikkumine ei ole isikut püsivalt negatiivsest seisukohast iseloomustav fakt, mistõttu ei tohi vaadeldavaid isikuandmeid avaldada igavesti, kuid nõude lõppemine ei saa kohe endaga kaasa tuua maksehäire andmete lõpetamist krediidiregistri poolt. Aegumine võib küll teoreetiliselt nõude lõpetada ning võlakohustuse kustutada, kuid seda ei saa automaatselt võrdsustada võlgniku muutumisega krediidivõimeliseks.

Nõude lõppemine aegumisega ei tühistata võlgniku esialgset võlasuhte rikkumist. Tehinguõiguses kehtib lepinguvabadus (PS § 32 teine lause), mis tähendab, et igaüks on vaba otsustama kellega ja mis tingimustel ta lepingusse astub. Võlgnik astus võlasuhtesse omal vabal tahtel ning selle tahte avaldamine tõi talle kaasa õigused ja ka kohustused. Näiteks müügilepingu puhul on ostja kohustatud võtma müüdava asja vastu ning tasuma asja ostuhinna rahas (VÕS § 208 lg 1). Ostuhinna tasumise kohustus on võlgniku teadlikult valitud kohustus ning kohustuse rikkumine, mis seisneb raha maksmises, ei ole üldjuhul vabandata (VÕS § 103 lg 1).

Rahalise kohustuse aegumine võib suuresti jagada kaheks. Esiteks, võlgnikul ei ole raha, mis näitab, et isik ei ole krediidivõimeline – nõude aegumine võib maksimaalselt võlgniku negatiivse krediidi kasvatada nullini, kuid ei tekita realselt kasutatavat krediiti, veelgi enam regulaarset sissetulekut. Teiseks, võlgnik võib olla otsustanud nõude teadlikult tasumata jätta ning oodanud kohustuse aegumist. Sellisel juhul võib isik olla küll maksejõuline, kuid ta ei pruugi olla usaldusväärne lepingupartner, sest ta on teadlikult oma vabatahtlikult võetud kohustusega rikkumises ning sellist isikut ei saa pidada majanduslikult usaldusväärseks partneriks.

---

¹⁷⁰ AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), lk 6.

Mõlemad variandid on olulised kolmanda isiku vaatest, kes kaalub võlgnikuga lepingulisse suhtesse astuda ning soovib tema krediivõimelisust hinnata. Usaldusväarsuse hindamine antud kontekstis on otseses seoses krediivõimelisuse hindamisega, eelkõige krediidi tagasimaksmise poolest. Selline usaldusväarsuse hindamine langeb autori arvates IKÜM § 10 lg-s 1 nimetatud „muu samasuguse eesmärgi“ alla. Mõlemad nimetatud huvid on suunatud kolmanda isiku vara proaktiivsele kaitsmisele (PS § 32) ning võib aidata kolmandal isikul teha informeeritud otsust. Ilmselt on ka seadusandja arvamusel, et ka pärast nõude aegumist on lubatav võlanõude rikkumisega seotud isikuandmete töötlemine, kuivõrd selline õigus on sätestatud IKS § 10 lg 2 p-s 5. Ka vana IKS'i seletuskirjas on seadusandja selgitanud, et üks kriteerium isiku usaldusväarsuse hindamisel on see, kuidas isik on käitunud oma seniste lepinguliste kohustuste täitmisel. Kui isik on oma lepingulisi kohustusi rikkunud, siis võib see sundida tehingu teist poolt olema temaga lepinguliste suhete loomisel reserveeritum.¹⁷¹ Autori arvates on selgitus asjakohane ning riivab võlgniku põhiõigust proportsionaalselt.

Selline maksehäire andmete töötlemine võib täita ka kaudselt üldsuse huve. Võlausaldajate võimalus teha informeeritud otsuseid kannab endas ka ühiskondlikku/üldsuse huve. Isikute krediivõimelisuse hindamise võimalus aitab kaasa toimivale majandusele ning välditakse halbade tehingute tegemist. Sellest tulenevalt on tagatud üldine raharinglus – nt laenu saavad maksejõulised isikud ja võlausaldajad suudavad enda poolseid kohustusi täita, kuivõrd finantsilised vahendid on vabad, mitte kinni tasumata nõuete näol. Väga lihtsustatult vaadatuna tekitaks selline pidev ja toimiv raharinglus positiivse ringi, milles osaleksid vaid vastutustundlikud ühiskonna liikmed.

Autori arvates võib kolmandatel isikutel olla kaalukas õigustatud huvi maksehäire andmete töötlemise suhtes ka pärast nõude aegumist. Vastav huvi on otseses seoses kolmanda isiku kui potentsiaalse võlausaldaja vara kaitsmisele suunatud PS § 32 mõttes. Selline põhiõiguse kaitse võiks üles kaaluda võlgniku õigused ja huvid. Potentsiaalsete kolmandate isikute huvi tuvastamine õigustab ka krediidiregistri õigustatud huvi võlgniku maksehäire andmeid pärast nõude aegumist edasi töödelda.

---

¹⁷¹ Vana IKS'i seletuskiri (viide 144), § 11.

(b) Andmesubjekti õigused ja huvid ning nende kaalukus võttes arvesse võlanõude aegumist

Nõude aegumise järgne võlakohustuse rikkumisega seotud isikuandmete avaldamine võib riivata võlgniku õigust isikuandmete kaitsele ebaproportsionaalselt, mis võib kaaluda üles võlgniku õigused ja huvid. Võlakohustuse rikkumine lõpeb, kui nõue on aegunud, sest võlgnikul puudub kohustus nõuet täita ning ilma täitmise kohustuseta ei saa isik olla rikkumises. Küll aga tuleb praegusel juhul arvesse võtta rikkumise lõppemise asjaolusid. Võlgnik pole nõuet tasunud, sest potentsiaalselt tal puuduvad selleks kas finantsilised vahendid või on ta teadlikult otsustanud nõuet mitte täita.

Võlgniku finantsiliste vahendite puudumine ei saa üles kaaluda võlgniku õigusi ega huve IKS § 10 lg-s 1 nimetatud eesmärgi täitmise suhtes. Vahendite puudumine ja nõude tasumata jätmine viitab isiku krediitdivõime puudujääkidele ning nõude aegumine ei muuda isikut koheselt krediitdivõimeliseks. Isiku krediitdivõime võib taastuda mingi aja möödudes pärast nõude aegumist. Isiku maksehäire kohta andmete avaldamise puhul tuleb pigem kalduda arvamusele, et vastavate andmete krediidiregistri poolne töötlemine ja õigustatud kolmandate isikute huvide eelistamine hõlmab endas ka potentsiaalselt võlgniku huvide kaitset.

Pärast nõude aegumist maksehäire, kui eksisteerinud faktilise asjaolu kuvamine, võib kaasa aidata isiku krediitdivõimeliseks saamisele. Tõenäoliselt keelduvad võlausaldajad isikuga, kelle krediidiraportis on märgitud maksehäire eksisteerimine, lepingusse astumisest. See aga kaitseb potentsiaalselt võlgniku kohustuse eest, mida ta reaalselt täita ei suudaks. See võiks aidata võlgnikul igapäevased kulutused kontrolli alla saada ning tekitada kapitali.

Võiks ju argumenteerida, et ehk polnud võlgnikul võimalik nõuet täita võlausaldajast sõltuvalt (VÕS § 101 lg 3), nt kui võlgnikul puudus arveldusarve number, kuhu raha üle kanda ning võlausaldaja talle seda ka ei andnud. Selline argument ei soosiks võlgniku õiguste ja huvide kaitset viisil, mis tagaks andmete eemaldamise krediidiregistrist ehk isikuandmete töötlemise lõpetamise. Seda kahel põhjusel, esiteks, kui võlausaldaja on krediidiregistrisse võlasuhte rikkumisest tingitud andmed edastanud, siis on võlausaldaja täitmisest huvitatud ja nõude tasumise andmed on tõenäoliselt saadaval ka krediidiregistril. Teiseks ja põhjapanevamaks tulemiks sellisele võlgniku argumendile on, et seda saab käsitleda kui nõude tunnustamist (TsÜS § 158 lg 1) ning aegumine katkeb.

Autor on seisukohal, et nõude aegumisega kaasneb küll võlasuhte rikkumise lõppemine, kuid maksehäire andmete avaldamise lõpetamiseks pole võlgniku huvide ja õiguste kaitse suhtes kaalukaid argumente. Pigem on autor seisukohal, et selline töötlemise jätkamine võib kaitsta võlgniku enda majanduslikke huve.

(c) Vastanduvate huvide kaalumine ja hinnang

Võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete töötlemise eesmärk on kaitsta kolmandat isikut halva tehingu sõlmimise eest, lisaks võib argumenteerida, et õigustatud huviks on ka üldise ühiskondliku majanduskäibe kaitsmine. Ka võib argumenteerida, et maksehäire andmete avaldamine pärast aegumist võib kaitsta võlgnikku uutesse makseraskustesse sattumise eest.

Oluline on silmas pidada, et igal konkreetsel juhul tuleb eraldi hinnata, kas konkreetsel kolmandal isikul on õigustatud huvi saada ligipääs krediidiregistris sisalduvatele isikuandmetele.¹⁷² Krediidiregistrite tööpõhimõte on üles ehitatud nii üksikpäringu kui ka pakettandmevahetuse meetodile.¹⁷³ Asjaolu, et kolmanda isikuga on sõlmitud perioodiline andmevahetuspakett, mis võimaldab kolmandal isikul igal ajal kõikide isikute krediidiregistris olevatele andmetele ligi pääseda, ei ole tõlgendatav kolmanda isiku õigustatud huvina IKS § 10 lg 1 – IKÜM art 6 lg 1 p f mõttes ning pole selliselt õiguspärase. Tehnilise poole pealt on AKI selgitanud, et kolmanda isiku kinnitus õigusliku aluse olemasolule, ei ole piisav, et talle isikuandmeid väljastada.¹⁷⁴ Autor nõustub selgitusega, kuivõrd selline kinnitus ei taga kuidagi, et isikuandmeid õigustamata ei avalikustataks.

Kui isikuandmete töötlemine toimub õigustatud huvi alusel, siis on andmesubjektil õigus esitada töötlemise suhtes vastuväite (IKÜM art 21 lg 1). AKI on inforegistrite seire raames andnud tõlgenduse, et andmetöötleja kohustus on vastuväite saamisel koostada konkreetse andmesubjekti tasandil uus õigustatud huvi analüüs.¹⁷⁵ Sellist kohustust IKÜM art 21 lg 1 ei sätesta. Kui andmesubjekt esitab vastuväite, siis on andmetöötleja kohustatud andmesubjektile põhjendama, miks andmetöötleja või kolmanda isiku huvid kaaluvad üles andmesubjekti huvid ja õigused ehk siis põhjendus peab välja tulema esialgsest õigustatud huvi analüüsist ja selline põhjendus peab olema kehtiv enamuse andmesubjektide suhtes. AKI tõlgendusest võib justkui järeldada, et andmetöötleja pole õigustatud huvi enne andmete töötlemist piisavalt analüüsinud ja põhjendanud. See aga viitab pigem, et krediidiregister on isikuandmeid töödelnud ilma

¹⁷² AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), p 2.2.2, lk 9.

¹⁷³ Nt. Teenused ja hinnad, taust.ee. – Arvutivõrgus: <https://www.taust.ee/soovitused> (15.04.2021).

¹⁷⁴ AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), p 2.2.2, lk 11.

¹⁷⁵ *Ibid*, p 2., lk 7.

õigusliku aluseta ning andmetöötlus on õigusvastane, sest see ei vasta IKÜM art 6 lg 1 p f eeltingimustele.

Autor on seisukohal, et isikuandmete avaldamine krediidiregistris, kui kolmanda isiku eesmärk on võlgniku krediidivõimelisuse hindamine või muu võrreldava eesmärgi täitmine, võib olla õiguspärane ka pärast nõude aegumist, kui kohustuse rikkumise lõppemist, tuginedes õigustatud huvile. Ka Riigikohtu otsus kinnitab autori seisukoha õiguspärasust.¹⁷⁶ Küll aga tuleb arvestada, et aegunud võlasuhtega seonduvate isikuandmete avaldamine võib toimuda vaid mõistliku aja jooksul pärast nõude aegumist.¹⁷⁷

Autor rõhutab, et nõude aegumise korral võlasuhte rikkumisega seonduvate andmete avalikustamine kolmandatele isikutele ei pruugi alati võlgnikule negatiivseid tagajärgi tuua. Isiku krediidivõimelisuse hindamisel on kolmandal isikul diskretsioon, millisel määral ta selliseid andmeid oma otsuse tegemisel kasutab. Maksehäire olemasolu ja kolmanda isiku lepingu sõlmimisest keeldumise vahele ei saa automaatselt seada võrdusmärki.

3.3. Isikuandmete õigsus

Isikuandmete töötlemise üks väga olulisi põhimõtteid on, et andmetöötleja peab tagama töödeldavate andmete õigsuse ja ajakohasuse (IKÜM art 5 lg 1 p d). IKS § 10 lg 1 lubab avalikustada vaid lepinguliste kohustuste rikkumist puudutavaid andmeid.

Õiged ja ajakohased andmed võimaldavad andmetöötlejatel teha õiglaseid otsuseid, millega ei riivata andmesubjekti õigusi ebaproportsionaalselt. Nt tuleb eristada nõude aegumise puhul, kas tegemist on kehtiva täitmisele kuuluva nõudega (kehtiv maksehäire) või täitmisele mittekuuluva nõudega (lõppenud maksehäire). Kehtiv maksehäire näitab, et nõue pole aegunud, ning isik võib olla kehtivalt makseraskustes. Lõppenud maksehäire näitab aga, et isik on makseraskuses olnud, seda ei saa aga automaatselt võrdsustada, et isik on ebausaldusväärne ja temaga lepingusse astuda ei tohi. Lepingu sõlmise kohta teeb otsuse kolmas isik, kes krediidivõimelisuse hindamise eesmärgil andmetele ligi pääseb. Eelnev vahetegu eeldab aga, et krediidiregistris olevad andmed on õiged ja ajakohased.

---

¹⁷⁶ RKHKo 12.12.2011, 3-3-1-70-11, p 17. Kohus viitab otsuses, et võlasuhte rikkumisega tuginevate isikuandmete avaldamise puhul võib andmetöötleja tugineda Andmekaitsedirektiivi art 7 p-le f ehk IKÜM art 6 lg 1 p f.

¹⁷⁷ Vt. *Infra*, p 3.2.1.

Krediidiregistris isikuandmete töötlemise suhtes peab register enne andmete avalikustamist veenduma andmete õigsuses ning tagama, et kogu avaldamise perioodi oleksid andmed ajakohased. Nõude aegumise kontekstis peab krediidiregister olema taganud võlausaldajaga sellise andmevahetuse, mis tagaks ka andmete pideva uuendamise. Ehk kui isik on aegumisele tuginenud, siis ka kehtiv maksehäire lõpetataks, vastasel juhul võib olla tegemist isikuandmete töötlemise rikkumisega. Selline kohustus eeldab, et krediidiregister on kehtestanud reeglid, mille kohaselt peab võlausaldaja, kes võlasuhte rikkumisega seonduvad isikuandmed krediidiregistrile edastanud, koheselt teavitama kohustuse rikkumise lõppemisest, kui võlgnik tugineb nõude aegumisele.

AKI on väljendanud seisukohta, et krediidiregistrid võivad avaldada tänases ühiskonnas inimeste õigustele ja vabadustele väga suurt mõju, mida tõendab ka läbi aastate AKI'le laekunud kaebuste suur hulk.¹⁷⁸ Ebaõigete andmete avaldamine võib põhjustada üksikisikute tõrjumist või diskrimineerimist, maine kahjustamist või laiemalt olukordi, kus esineb maine, läbirääkimisjõu või autonoomsuse kahjustamise risk. Lisaks võib avalduda subjektiivne emotsionaalne mõju, nagu ärritumine, hirm ja mure, mis võivad tuleneda sellest, et andmesubjektil ei ole enam võimu oma isikuandmete üle või et ta saab aru, et neid on või neid võidakse kuritarvitada või seada ohtu, näiteks internetis avalikustamise kaudu.¹⁷⁹ Andmete õigsus krediidiregistris võib olla olulise tähtsusega võlgniku huvide ja õiguste kaitse vaatest.

Autor on seisukohal, et kui krediidiregistris on andmed õiged ja ajakohastatud, ehk aegumise kontekstis muudetakse maksehäire lõppenuks, siis võib olla tegemist õiguspärase isikuandmete töötlemisega IKS § 10 lg 1 sätestatud eesmärgi täitmise saavutamiseks.

3.4. Isikuandmete säilitamise piirang

IKS § 10 lg 2 sätestab isikuandmete avaldamise piirangud. Nimetatud paragrahvi punkt 5 sätestab, et võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete avaldamine on keelatud, kui rikkumise lõppemisest on möödunud rohkem kui viis aastat (p 5). Seega pärast nõude aegumist võib isikuandmeid IKS § 10 lg-s 1 toodud eesmärgi täitmiseks avaldada veel maksimaalselt viis aastat. AKI on täiendavalt selgitanud, et sõltumata sättes nimetatud tähtaegadest, peab

---

¹⁷⁸ AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), p 3, lk 11.

¹⁷⁹ Arvamus 06/2014 andmete vastutava töötleja õigustatud huvide mõiste kohta direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 tähenduses, 844/14/ET WP 217, Artikli 29 alusel asutatud andmekaitse tööühm 2014, lk 37. – Arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf (15.04.2021).

andmetöötleja hindama, ega andmete edastamine ei kahjusta andmesubjekti õigusi või vabadusi ülemääraselt.¹⁸⁰ Tegemist on IKS § 10 lg 2 p-st 3 tuleneva andmetöötleja analüüsikohustusega hinnata avaldamise proportsionaalsust konkreetsest tööstlusest lähtuvalt.

Autori arvates ei saa IKS § 10 lg 2 p 5 sätestatud viieaastast avaldamise tähtaega käsitleda üldreeglina, mida on väljendanud AKI oma juhendis¹⁸¹ ning mida on väljendanud ringkonnakohus oma otsuses¹⁸². Üldreegel ajalise arvestuse kohaselt eeldaks, et tegemist on proportsionaalse keskmise perioodiga, millest pooltel juhtudel võib olla õigustatud kohaldada pikemat perioodi ning pooltel juhtudel lühemat perioodi ehk siis tuleb eristada, kas rikkumine on kerge, raske või keskmise raskusega.

Autoril puudub võimalus tutvuda sättes reguleeritud proportsionaalse riive hindamise põhjendusega, sest seadusandja pole seletuskirjas analüüsinud ega põhjendanud, millest tuleneb võlanõude rikkumisega seotud andmete avaldamise viieaastane piirang, ning vastavat informatsiooni polnud ka vana IKS'i seletuskirjas, kui maksimaalne avaldamise tähtaeg oli kolm aastat.

Autor eeldab, et tähtaja pikendamine kolmelt aastalt viiele aastale kannab endas üldise õigusrahu tagamise mõtet. Nimelt sätestas KAS § 88 lg 5² vana IKS § 11 lg 4 suhtes krediidasutustele erisuse, millega lubati krediidasutustel töödelda ja teiste krediidasutustega jagada kuni viie aasta vanuseid võlasuhte rikkumisega seonduvaid isikuandmeid.¹⁸³ Seda võiks põhjendada sellega, et puudub objektiivne selgitus, miks peaks krediidasutustel olema võimalik oma vara rohkem kaitsta kui teistel isikutel, kes võlgnikuga võlasuhtesse astuda soovivad, millest tulenevalt erisus ühtlustati uue IKS'i vastuvõtmisega.

IKS § 10 lg 2 p 5 sätestab avaldamise maksimaalse tähtaja, mil võib olla võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete avaldamine õiguspärane alates rikkumise lõppemisest, mis eeldab, et avaldaja peab analüüsima isikuandmete töötlemise proportsionaalsust. Sätet üldreeglina tõlgendades võiks asuda seisukohale, et võlgniku õiguste ja huvide kaalumist pole hinnatud ning sellest tulenevalt võivad krediidiregistrid andmeid ebaseaduslikult töödelda. Seda, et krediidiregistrid praktikas proportsionaalsust ei hinda, kinnitas ka AKI infoportaalide seire.¹⁸⁴

---

¹⁸⁰ AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), p 3.2, lk 20.

¹⁸¹ AKI Maksehäirete avaldamise juhend (viide 128), § 4.

¹⁸² TlnRngKTKo 12.02.2019, 2-16-17964, p 16.

¹⁸³ Seletuskiri krediidasutuste ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde, 13-1638/02, Rahandusministeerium 2013, § 88 lg 5². – Arvutivõrgus: <https://eelvoud.valitsus.ee/main#HMew8Ji0> (18.04.2021).

¹⁸⁴ AKI majandusinfoportaalide seire (viide 137), p 3.2, lk 19.

Sama analoogia peaks kehtima ka KAS § 88 lg 5² alusele tugineva isikuandmete töötlemise suhtes.

Võlasuhte rikkumisega seotud isikuandmete töötlemine krediidiregistris võib olla õiguspärane ka pärast rikkumise lõppemist ehk nõude aegumist. Töötluse õiguspärasuse tagab avaldamisperioodi proportsionaalne hindamine, võttes aluseks rikkumise raskust ning kaaludes seda kolmanda isiku huvi ning andmesubjekti õiguste ja huvide suhtes. Selline avaldamine võib maksimaalselt toimuda täna kehtiva seaduse järgi kuni viis aastat pärast nõude aegumist.

3.5. Peatüki kokkuvõte

Pärast nõude aegumist võib olla võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete töötlemine krediidiregistris õiguspärane, kui selline töötlemine vastab kumulatiivselt järgmistele tingimustele:

- (i) Krediidiregistri isikuandmete töötlemine tugineb õigustatud huvile (IKÜM art 6 lg 1 p f). Esmalt peab krediidiregister tuvastama ja hindama kolmanda isiku õigustatud huvi olemasolu ning kaaluma neid vastu võlgniku õiguseid ja huve. Selline kolmanda isiku õigustatud huvi peab olema suunatud võlgniku krediidivõimelisuse hindamisele või muu sarnase eesmärgi täitmisele.
- (ii) Krediidiregister peab tagama, et registris olevad andmed on õiged ja ajakohased, ehk kui nõue on aegunud ja võlgnik on aegumisele tuginenud, siis tuleb maksehäire lugeda lõppenuks ja kuvatavad andmed võivad sisaldada varasema maksehäire eksisteerimisele. See eeldab, et krediidiregister on võtnud kasutusele kõik vajalikud meetmed, et andmevahetus võlausaldajaga, kes maksehäire andmed on edastanud, toimiks efektiivselt.
- (iii) Krediidiregister peab hindama, mis on proportsionaalne andmete avaldamise tähtaeg, mis võimaldab kolmandal isikul oma õigustatud huvi täita, kuid mis ei riiva andmesubjekti õigusi ülemäära. See eeldab rikkumise raskusastme hindamist ning kohaldatav avaldamise periood peab olema rikkumise raskusega võrreldav. Lisaks tuleb arvesse võtta, et avalikustamine ei tohi ületada viite aastat, kuid seda ei tohi kohaldada üldreeglina.

Eesti õiguse kontekstis ei saa krediidiregister võlanõudega seonduvate isikuandmete avalikustamisel tugineda avalikule huvile (IKÜM art 6 lg 1 p e), kuivõrd seadusandja pole seadusega krediidiregistrile ühtegi vastavasisulist ülesannet delegeerinud. Krediidiregistri võimalust võlgniku isikuandmete töötlemisel tugineda võlgniku nõusolekule tundub pigem

teoreetilisele võimalusele, mis praktikas ei võimaldaks eesmärki õiguspäraselt täita, sest tegemist oleks võlgniku suhtes negatiivse iseloomuga andmete töötlemisega, mille suhtes võlgnik ei pruugi nõusolekut anda.

4. SOOVITUSED EESTI ÕIGUSE TÄIENDAMISEKS

4.1. Seadus

A. Tehingust tuleneva nõude aegumise materiaalõiguslik tagajärg

Isikuandmete töötlemise seisukohast jääb arusaamatuks, miks on seadusandja Eesti õiguses aegunud nõude selliselt sätestanud, et aegumisele tuginemine ei mõjuta nõude lõppemist eriti kui selle eesmärk on tagada üldine õigusrahu. Andmekaitse vaatest sellist õigusrahu tagatud pole ning isikuandmete töötlemine, sh võlaandmete töötlemine jätkub. Selline õigusaktide konflikt mõjutab isikute igapäevaelu. Ühelt poolt on arusaadav, et aegumisperioodi möödumine ei muuda tehingu sõlmimist olematuks – pooled on oma tahet üles näidanud ja tehingusse astunud ning veelgi enam, üks pool on oma kohustuse teise poole ees täitnud. Kuid teiselt poolt vaadatuna pole võlausaldaja oma õigusi ära kasutanud ja nõue on aegunud.

Aegumise õiguslik tähendus vajab muutmist. Kui aegumise tagajärg oleks nõude lõppemine, siis jääksid mitmed õiguslikud vaidlused pidamata ja oleks tagatud õigusrahu. Sellise muudatuse saaks sisse viia VÕS 10. peatüki 1. jakku § 186 alla, mis määratleb võlasuhte lõppemise alused ning sinna sätestada nõude aegumine. Samas ei ole tungivat vajadust sellist võlasuhte lõppemist *expressis verbis* VÕS'is sätestada, sest VÕS § 186 lg 9 võimaldab võlasuhte lõppemise muul seaduses ettenähtud juhul. Sellisel juhul tuleks selline muudatus sisse viia TsÜS 10. peatüki 1. jakku, mis reguleerib aegumise tagajärgi. Küll aga ei peaks muutma käsitlust, et aegumist kohaldatakse siis, kui võlgnik sellele tugineb. Sellisel juhul oleks autori arvates tegemist võlausaldaja õiguste ebaproportsionaalse riivega. Võlgniku suhtes tuleb säilitada kohustus, et ka tema peab oma õiguste realiseerumiseks vajalikke meetmeid rakendama.

Sellise muudatuse sisseviimine võiks tagada isikuandmete kaitse regulatsioonide järgimise ning inkassoteenuse ja krediidiregistrite tegevuse raames esineks vähem isikuandmete töötlemisega seotud õigusvaidlusi.

Muidugi on lepingupooltel alati võimalus ka ise kokku leppida aegumise selline tagajärg TsÜS § 145, VÕS § 189 lg 9 koosmõjus, mille kohaselt sätestatakse lepingus aegumisele nõuet lõpetav tagajärg. Selline võimalus on eksisteerinud vähemalt kogu TsÜSi ja VÕSi jõustumise aja, kuid nagu praktikast näha, sellist võimalust ei kasutata, sest aegumise ja andmekaitse vaheline probleem on endiselt relevantne.

B. Võlasuhte rikkumisest tulenevate isikuandmete töötlemine

1. IKS seletuskiri

Kui seadusandja hakkab IKS'i muutma, siis peaks ta seletuskirja lisama õigusselguse mõttes täiendava informatsiooni IKS § 10 lg 2 p-i 5 kohta:

- (i) Selgitada, millest tuleneb proportsionaalne 5-aastane tähtaeg, pärast mida ei või enam võlanõude rikkumisega seonduvaid isikuandmeid avaldada. Selgitusvajadus tuleneb üldisest õigusselgusest kui ka asjaolust, et vana IKS'i kehtivuse ajal oli sätestatud kolmeaastane isikuandmete avaldamise piirang;
- (ii) Selgitada, et 5-aastane avaldamise tähtaeg on maksimaalne periood, ning andmete avaldajal on kohustus lähtuda proportsionaalsuse põhimõttest andmete avaldamisel, mis on võrreldav rikkumise raskusega (5€ ja 5000€ suuruse nõude rikkumise järgne isikuandmete avaldamise periood ei saa mõistliku inimese vaatenurgast olla sama range);
- (iii) Selgitada, et võlasuhte rikkumise lõpetavaks asjaoluks on ka nõude aegumine. Lisaks selgitada, et rahalise kohustuse rikkumise puhul pole üldjuhul tahtliku rikkumise erisäte (TsÜS § 146 lg 4) kohaldatav ja kehtib aegumise üldsäte (TsÜS § 146 lg 1).

2. Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus

Kui seadusandja planeerib krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse edasi liikuda, siis on tarvis isikuandmete töötlemise õiguspärasus põhjalikult läbi analüüsida ja põhjendada, millistele eeldustele/asjaoludele tuginedes on tegemist õigusliku aluse poolest avaliku huvi täitmisega. Kuidas on planeeritud võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete kogumine? Kas erinevatele isikutele sätestatakse vastav kohustus või jääb endiselt kehtima isikuandmete edastamise võimalus. Kellel on õigus isikuandmete ligi pääseda/töödelda ning millisel õiguslikul alusele tuginedes selline töötlemine kolmandate isikute poolt toimuks.

Selgitada põhjalikumalt, mida on seadusandja silmas pidanud võlanõude aegumise sidumisega materiaalõigusliku normiga. Kas tegemist on sidumisega TsÜS § 146 lg-ga 1 või lg-ga 4, ning kuidas on tagatud isikuandmete avalikustamisel rikkumise ja avaldamisperioodi proportsionaalsus.

4.2. Järelevalveasutuse juhendi muutmine

AKI juhend maksehäirete avaldamise kohta on eksitav ning on vastuolus kehtiva õigusega, kuivõrd tegemist on Andmekaitse direktiivi põhjal välja antud juhendiga 2010. aastal. Juhendit on küll viiel korral muudetud (viimati 2017. a), kuid see ei vasta IKÜM sätestatule. AKI võiks välja anda uue juhise, milles käsitleb võlamenetlusega seonduvat isikuandmete töötlemist.

- (a) Juhendist võiks tulla selgesõnaline indikatsioon, mis on andmekaitse vaatest kohustuse rikkumist lõpetav asjaolu – nõude aegumine.
- (b) Maksehäire avaldamise selgitustest peaks välja tulema, et rahalise kohustuse rikkumise puhul on üldjuhul tegemist aegumise üldsätte (TsÜS § 146 lg 1) kohaldamine.
- (c) Tahtliku rikkumise õiguspärane sisustamine. Juhend võiks anda selgesõnalise indikatsiooni, et rahalise kohustuse täitmata jätmine ei ole käsitatav kohustuse tahtlik rikkumisena TsÜS § 146 lg 4 järgi ning 10aastase aegumistähtaja kohaldamine pole üldjuhul õiguspärane.

Nõude tahtliku rikkumise korral 10aastase aegumistähtaja kohaldamise kohta tuleks juurde lisada näitlikud erandid, millal see rahalise nõude korral võiks kohalduda. Küll aga tuleks siis juurde lisada, et kui võlgnik tugineb nõude aegumise üldsättele, aga võlausaldaja soovib tugineda erisättele ja pikemat aegumistähtaega kohaldada, siis peab võlausaldaja nõude suhtes hagimenetluse algatama, seda järgmistel põhjustel:

- (i) võlgnik on tuginenud aegumise vastuväitele, mis sisuliselt tähendab ka võlgniku vastuväidet andmetötlusele, mis tugineb õigustatud huvile IKÜM art 21 lg 1 tähenduses;
- (ii) vastuväite korral on andmetötleja kohustatud tõendama, miks tal on endiselt õigus isikuandmeid töödelda ehk andmetötleja peab tõendama, et isik on oma kohustust rikkunud tahtlikult TsÜS § 146 lg 4 mõttes; kuivõrd pooled on eriarvamusel tahtliku rikkumise suhtes, siis peaks hinnangu andma erapooletu kolmas isik, eelkõige kohus;
- (iii) kui võlausaldaja nõude suhtes hagiavaldust kohtusse ei esita, siis on ta aktsepteerinud, et nõuet pole tahtlikult rikutud TsÜS § 146 lg 4 mõttes ning kehtib üldine nõude aegumise tähtaeg;
- (iv) aegumise vastuväide nõude üldise aegumistähtaja kontekstis on võlgniku absoluutne vastuväide edasise isikuandmete töötlemise suhtes, mis puudutab aegunud nõude sissenõudmist, millest tulenevalt on võlausaldaja kohustatud isikuandmete

töötlemise lõpetama ja kustutama andmed v.a. kui esineb muu eesmärk isikuandmete töötlemiseks.

- (d) AKI võiks oma juhendis välja tuua, et õiguspärane aegumisele tuginemine on võrdsustatav isikuandmete töötlemise suhtes vastuväite esitamisega IKÜM art 21 lg 1 mõttes, ning andmetöötlejal on kohustus sättes reguleeritud arvesse võtta. See tähendab, et kui andmetöötleja ei suuda piisavalt põhjendada, miks isikuandmete edasine töötlemine on õiguspärane, siis peab ta isikuandmed kustutama.
- (e) AKI juhendist tuleb välja võtta osa, mis käsitleb andmesubjekti nõusoleku alusel isikuandmete avaldamise piiritlemata isikute ringile, sest selline nõusolek ei oleks kooskõlas õiguspärase nõusoleku kriteeriumitega, eestkätt isikuandmete töötlemise läbipaistvuse põhimõtte, ehk kes isikuandmeid mis eesmärgil töödelda võivad.
- (f) Maksehäire avaldamise proportsionaalsus: IKS § 10 lg 2 p 5 sätestab võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete avaldamise piiranguks viis aastat alates rikkumise lõppemisest. Rikkumise lõpetava asjaoluna tuleb käsitleda nõude aegumist. Viis aastat on isikuandmete avaldamise maksimaalne tähtaeg. AKI juhendist peaks selgelt tulema indikatsioon, et viite aastat ei tohi praktikas rakendada üldreeglina vaid isikuandmete avaldamine peab olema proportsionaalne võlasuhte rikkumisega.

1) Proportsionaalsuse printsiibist lähtuvalt võiks asjakohaseks pidada rikkumise summaarset suurust ja luua selle põhjal vahemikud, millest lähtuvalt on isikuandmete avaldamine õiguspärane. Näiteks:

(i) ... < XX € rikkumise lõppemise puhul proportsionaalne CC periood;

(ii) XX < YY € rikkumise lõppemise puhul proportsionaalne DD periood jne.

Vahemike paika panemisel peaks AKI kaasama erinevad turuosalised, et õigustatud kolmanda isiku huvidega oleks arvestatud. Nt. krediidiandjad ja -vahendajad.

2) Teine võimalus proportsionaalsuse printsiibi arvestamiseks isikuandmete avaldamise puhul võiks olla see, et isikuandmeid hoitakse küll krediidiregistris viis aastat pärast rikkumise lõppemist, kuid kolmandatele isikutele avaldamine on seotud kolmanda isiku huvist. Näiteks suurte ja pikaajaliste krediitoodete puhul (eluasemelaen) võib olla õigustatud avaldada võlasuhte rikkumisega seonduvad isikuandmed kuni viis aastat ehk maksimaalne avaldamise periood. Sellisel juhul peaks loodama mingi valem, mis arvestaks võlasuhte rahalist väärtust; ajalist kestvust, kui tegemist on pikema ajalise

lepinguga ning selle tulemus näitaks proportsionaalselt, millise perioodi andmete avaldamine oleks õiguspärane.

Sellise valemi väljatöötamise puhul tuleb arvestada, et tõenäoliselt oleks tegemist automatsiseeritud otsusega IKÜM art 22 lg 1 mõttes. See tähendab, et enne valemi tulemina arvutatud perioodi sisse kuuluvate isikuandmete avaldamist kolmandale isikule, on tarvis anda andmesubjektile vähemalt õigust otsesele isiklikule kontaktile andmetöötlejaga, et väljendada oma seisukohta ja vaidlustada otsus. Andmetöötlejaks oleks tõenäoliselt krediidiregister, kelle käsutuses on vastava valemi põhjal avaldatav ajaperioodi arvutamine ehk õiguslikku mõju avaldava otsuse tegemine.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada, millistel juhtudel on Eesti õiguses isikuandmete töötlemine õiguspärane, pärast nõude aegumise vastuväite esitamist võlanõuete menetlemise raames. Täpsemalt keskendus autor võlgniku põhiõiguste kaitse riive õiguspärasuse analüüsile inkassoettevõtete ja krediidiregistrite tegevuse näitel. Uurimisküsimusele vastamiseks oli magistritöö esimene eesmärk välja tuua tehingust tuleneva nõude aegumise õiguslik tagajärg, seejärel rõhutada, et isikuandmete töötlemise puhul on tegemist põhiõiguse riivega ning võrrelda aegumise õiguslikku tagajärje kooskõla isikuandmete töötlemise põhimõtete rakendamisega. Seejärel liikus autor analüüsiga edasi valdkonnaspetsiifilisele isikuandmete töötlemisele inkassofirma ja krediidiregistri tegevuse raames. Magistritöö hüpotees oli, et Eesti õiguses on vaja sätestada täpsem regulatsioon, mis annab selgema ülevaate isikuandmete töötlemise õiguspärasuse osas olukorras, kus võlgnik tugineb aegumise vastuväitele.

Püstitatud eesmärkide saavutamiseks analüüsis autor asjakohaseid õigusakte, eelkõige TsÜS, IKS ja IKÜM, ja õigusaktide juhendmaterjale ning asjakohast kohtupraktikat nii Eesti kui ka Euroopa Kohtu tasandil. Analüüsi tulemusel leidis hüpotees osaliselt kinnitust.

Magistritöö esimeses peatükis analüüsis autor aegumise õiguslikku tagajärge ning tehingust tuleneva nõude aegumise üld- ja erisätte kohaldatavust, ning isikuandmete töötlemist kui põhiõiguse riivet. Autor tuvastas analüüsi käigus, et aegumise õiguslik tagajärg, mis näeb ette täieliku nõude muutumist mittetäielikuks nõudeks, tekitab praktikas probleeme võlgniku isikuandmete õiguspärase töötlemise kontekstis. Mittetäielikku nõuet võib võlausaldaja jätkuvalt sisse nõuda, kuid tal puudub võimalus õiguspärase vahenditega nõuet jõustada. Autor seadis kahtluse alla, kas selline nõude sissenõudmine on õiguspärane isikuandmete töötlemise kontekstis. Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et aegunud nõude puhul on tegemist võlgniku isikuandmetega, mis pole ajakohased ja mille ajakohastamine pole võimalik, kuivõrd võlgnik tugineb nõude aegumisele. Isikuandmete töötlemise põhimõtetest tulenevalt ei ole üldreeglina ajakohatute isikuandmete töötlemine lubatud, kuivõrd see võib mõjutada andmesubjekti põhiõigusi ebaproportsionaalselt.

Magistritöö teises peatükis analüüsis autor isikuandmete töötlemise õiguspärasust inkassoteenuse raames pärast aegumise vastuväite esitamist. Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et inkassoteenuse osutamise raames pärast aegumise vastuväite esitamist võib toimuda võlgniku isikuandmete töötlemine riivata võlgniku õigusi ebaproportsionaalselt.

Esmalt seadis autor kahtluse alla, kas inkassoteenuse osutaja eesmärk nõuda aegunud nõude täitmist ning seoses sellega töödelda võlgniku isikuandmeid on õiguspärane eesmärk isikuandmete töötlemise põhimõtetest lähtuvalt. Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et aegunud nõude täitmise puhul ei saa tegemist olla õiguspärase eesmärgiga IKÜM art 5 lg 1 p a mõttes, sest inkassoteenuse pakkujal pole võimalik eesmärki õiguspäraseid vahendeid kasutades saavutada. Tulenevalt konfliktiga isikuandmete töötlemise eesmärgipärasuse põhimõttega leidis autor, et inkassoteenuse pakkuja on kohustatud isikuandmete töötlemise lõpetama, kui võlgnik tugineb aegumise vastuväitele seoses isikuandmete töötlemisega aegunud nõude täitmise nõudmise raames.

Võlakohustuse rikkumise puhul on teatud eelduste täitmise puhul kohalduv tehingust tuleneva nõude aegumise erisäte, mille kohaldumisel on aegumisperiod kümme aastat. Aegumise erisäte kohaldub, kui võlgnik on oma kohustust tahtlikult rikkunud, ning tahtlus peab olema õigusvastase tagajärje soovimine võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõpetamisel. Kohtupraktika kohaselt kohaldub erisäte rahaliste nõuete täitmata jätmisel väga erandlikel juhtudel. Analüüsi käigus asus autor seisukohale, et kui inkassofirma tugineb tehingust tuleneva nõude aegumise erisättele, siis on ta kohustatud pärast võlgnikult aegumise vastuväite saamist pöörduma hagiavaldusega kohtusse, et oma nõue tunnustada. Kohtusse pöördumise eeldus on, et inkassofirma suudab tõendada, et võlgnik on tahtlikult kohustust rikkunud. Kui inkassofirma hagiavaldusega kohtusse ei pöördunud, siis on ta vaikumisi nõustunud, et võlgnik pole kohustust rikkunud ja nõue on tehingust tuleneva nõude aegumise üldsätte kohaselt aegunud kolme aastaga. Sellest tulenevalt on inkassofirma kohustatud võlgniku isikuandmete töötlemise lõpetama seoses isikuandmete töötlemisega aegunud nõude täitmise nõudmisega.

Inkassoteenuse raames töödeldakse võlgniku isikuandmeid ka teisel eesmärgil. Isikuandmete edastamine krediidiregistrile seoses võlasuhte rikkumisega. Vastav isikuandmete töötlemine kannab endas eesmärki võimaldada isikuandmete edastamine kolmandatele isikutele, et nad saaksid enne võlgnikuga lepingulisse suhtesse astumist teha informeeritud otsuse võlgniku krediidivõimelisuse suhtes. Antud eesmärgi täitmist reguleerib IKS § 10. IKS seletuskirjas on seadusandja viidanud, et tegemist on sättega, mis kannab endas avaliku huvi täitmise eesmärki IKÜM art 6 lg 1 p e mõttes. Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et tegemist ei saa olla isikuandmete töötlemisega avaliku huvi kontekstis, kuivõrd avaliku huvi raames isikuandmete töötlemine on seotud eestkätt avalik-õiguslikes ettevõttes täidetavate eesmärkide saavutamise. Seadusandja pole ühegi õigusaktiga inkassoteenuse pakkujatele delegeerinud

kohustust edastada võlasuhet rikkunud võlgnike isikuandmeid krediidiregistrile. Sellise eelduse puudumine välistab isikuandmete töötlemise tuginedes avalikule huvile (IKÜM art 6 lg 3).

Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et isikuandmete edastamine krediidiregistrile võib tugineda inkassofirma või kolmanda isiku õigustatud huvile IKÜM art 6 lg 1 p f mõttes. Isikuandmete edastamise õiguspärasuse suhtes peab inkassofirma hoolikalt järgima, et edastatavad isikuandmed oleksid ajakohased. Tehingust tuleneva nõude aegumise kontekstis peab inkassofirma aegumist käsitlema kohustuse rikkumise lõpetava asjaoluna. See tähendab, et eelnevalt edastatud maksehäirete puhul on inkassofirma kohustus edastada krediidiregistrile teave, et rikkumine on lõppenud. Isikuandmete edastamisel krediidiregistrile on ka oluline, et inkassofirma tugineks õigele tehingust tulenevale nõude aegumise sättele, milleks üldjuhul on kolm aastat ning väga erandlikel asjaoludel kümme aastat, kui inkassofirma suudab tõendada tahtliku rikkumise asjaolusid. Autor jõudis järeldusele, et isikuandmete töötlemine seoses tehingust tuleneva nõude aegumisega ja isikuandmete edastamisega krediidiregistrile, võib tegemist olla õiguspärase isikuandmete töötlemisega, kui inkassoteenuse pakkuja järgib isikuandmete töötlemise üldpõhimõtteid.

Kolmandas peatükis analüüsis autor isikuandmete töötlemise õiguspärasust pärast nõude aegumise vastuväite esitamist krediidiregistri teenuse raames. Esmalt analüüsis autor võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete avaldamise eesmärgipärasust ja seaduslikkust. Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete avaldamine on eesmärgipärane, kui sellega aidatakse õigustatud kolmandatel isikutel teha võlgniku suhtes informeeritud otsus seoses võlgniku krediidivõimelisuse hindamisega. Seaduslikkuse põhimõttele vastavuse puhul analüüsis autor, millisele sobilikule õiguslikule alusele võiks selline isikuandmete töötlemine tugineda. Autor jõudis analüüsi käigus seisukohale, et sobilikuks õiguslikuks aluseks ei saa pidada andmesubjekti nõusolekut IKÜM art 6 lg 1 p a mõttes, kuivõrd selline nõusolek ei vastaks suure tõenäosusega nõusoleku kriteeriumitele IKÜM'i mõttes. Autori arvates on suureks takistuseks nõusoleku vabatahtlikkuse printsiibi järgimine, kuivõrd ühelt poolt pole suure tõenäosusega võlgnik pärast nõude aegumist nõus oma isikuandmete avaldamisega krediidiregistris tulenevalt avaldamise negatiivsest iseloomust. Teiselt poolt ei oleks suure tõenäosusega krediidiregister nõus isikuandmete avaldamise lõpetamisega, kui võlgnik oma nõusoleku tagasi peaks võtma.

Teise potentsiaalse õigusliku alusena analüüsis autor avalikule huvile tuginemise õiguspärasust. Võttes arvesse, et avalikule huvile tuginemise üheks põhiliseks eelduseks on, et seadusandja on andmetöötlejale vastava ülesande õigust loova aktiga delegeerinud ning Eesti õiguses pole

sellist kohustust krediidiregistrile reguleeritud, siis asus autor seisukohale, et krediidiregister ei saa tugineda isikuandmete töötlemise käigus avalikule huvile. Küll aga jäi autorile magistritöö kirjutamise käigus silma, et seadusandjal on alustanud avaliku krediidiregistri väljatöötamisega, mille puhul võib eelduslikult võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete töötlemine tugineda avalikule huvile. Uues seaduse väljatöötamine on alles algusjärgus ja magistritöö kirjutamise käigus oli kättesaadavat informatsiooni vähe, siis puudus autoril võimalus analüüsida avalikule huvile tuginemise õiguspärasust isikuandmete töötlemisel loodava avalik-õigusliku krediidiregistri kontekstis.

Kolmanda õigusliku alusena analüüsis autor krediidiregistri võimalust tugineda isikuandmete töötlemisel õigustatud huvile. Analüüsi käigus selgus, et krediidiregistri võimalus tugineda õigustatud huvile on otseses seoses kolmanda isiku õigustatud huviga. IKS § 10 lg 1 sätestab eeltingimuse, et võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete, sh võlasuhte aegumisega seonduvate isikuandmete edastamisel kolmandale isikule on krediidiregister kohustatud tuvastama kolmanda isiku õigustatud huvi. Kolmanda isiku õigustatud huvi peab olema seotud võlgnikuga lepingulisse suhtesse astumisega, ehk siis kolmas isik soovib hinnata võlgniku krediidivõimelisust või on võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete töötlemine seotud muu sarnase eesmärgi täitmisega, mille raames on möödapääsmatult vajalik hinnata võlgniku usaldusväärsust. Selline töötlemine võib toimuda tuginedes õigustatud huvile.

Analüüsi käigus tuvastas autor, et praktikas kohaldavad krediidiregistrid pärast võlasuhte rikkumise lõppemist isikuandmete avaldamisele IKS § 10 lg 2 p-5 sätestatud viieaastast tähtaega üldsättena. Ka AKI on krediidiregistritele tähelepanu juhtinud, et nimetatud sättes reguleeritud viieaastane avaldamise piirangu puhul on tegemist isikuandmete avaldamise maksimaalse tähtajaga, kuid krediidiregistril on isikuandmete avaldamisel kohustus järgida proportsionaalsuse põhimõtet. Isikuandmete avaldamine pärast võlasuhte rikkumise lõppemist ehk pärast nõude aegumist peab olema proportsionaalne võlasuhte rikkumise suurusega. Lisaks on oluline, et krediidiregister avaldaks ajakohast informatsiooni võlgniku kohta, ehk et pärast nõude aegumist peab kolmandatele isikutele nähtuma, et võlgniku maksehäire on lõppenud. Kõigi IKÜM art 5 lg-s 1 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtete järgimine tagab isikuandmete töötlemise õiguspärasuse, millest tulenevalt võib olla ka pärast nõude aegumist isikuandmete töötlemine õiguspärase.

Neljandas peatükis tõi autor välja ettepanekud, kuidas võiks Eesti õiguskorda täiendavalt reguleerida, et oleks tagatud võlgniku põhiõiguse kaitse seoses aegumise vastuväitele tuginemisega. Eelkõige on autor seisukohal, et aegumise õiguslikuks tagajärjeks peaks olema

nõude lõppemine. AKI maksehäire avaldamise juhend vajab uuendamist, uuendamise käigus tuleb suuremat tähelepanu pöörata ka nõude aegumisele ja sellest tingitud isikuandmete töötlemise õiguspärasuse tagamisele.

Magistritöö analüüsi käigus jõudis autor järeldusele, et isikuandmete töötlemine võib olla õiguspärane ka pärast aegumise vastuväite esitamist, kuid Eesti õiguskorras puudub hetkel õigusselgus, millistele tingimustele peab edasine töötlus vastama. Lahendust vajavad õiguslikud probleemid, mis potentsiaalselt tagaksid võlgnike isikuandmete õiguspärase töötlemise, on järgmised:

- (i) Aegumise õigusliku tagajärjeks peaks olema nõude lõppemine;
- (ii) Täiendav aegumise reguleerimine, mis välistaks võlausaldajate tuginemise tehingust tuleneva nõude aegumise erisättele üldreeglina;
- (iii) Täiendav võlasuhte rikkumisega seonduvate isikuandmete avaldamise reguleerimine krediidiregistris, erilise tähelepanu all peab olema proportsionaalne avaldamistähtaeg, mis on võrreldav võlasuhte rikkumise suurusega, et oleks välistatud viieaastase avaldamise tähtaja üldreeglina kohaldamine.

Autor on seisukohal, et välja toodud õiguslike probleeme on võimalik lahendada põhjalike järelevalveasutuste juhendmaterjalidega ning seaduste muutmisel seletuskirjades. Lisaks on autor seisukohal, et AKI peaks oma juhendite väljatöötamisel lähtuma rohkem andmesubjekti kaitstavast õigusest ehk juhendid peaksid aitama kaasa andmesubjekti põhiõiguse kaitsele.

THE LEGALITY OF THE PROCESSING OF PERSONAL DATA AFTER THE OBJECTION OF THE LIMITATION OF THE OBLIGATION WITHIN THE CONTEXT OF PRIVATE DEBT COLLECTION INSTITUTIONS AND CREDIT REGISTRY SERVICES

Summary

In Estonian law the limitation of the claim does not extinguish the obligation and the expiry of a claim will be taken into consideration only at the request of the obligated person. The legal consequence is that the perfect obligation changes to an imperfect obligation within the meaning of § 4(2)(2) of the Law of Obligations Act¹⁸⁵. This means that the obligor may perform but the performance of which cannot be required by the obligee. “Required” within the meaning of this section means that the law does not grant any legal remedial action to the obligee to pursue its claim, but the obligee can demand the obligor to perform the obligation freely.

There is no limitation period regulated in Estonian law, in the Law of Obligations Act or in the General Part of the Civil Code Act¹⁸⁶, in which this “demand” is legally requestable. The author is of the opinion that this limitation period can be deduced from data protection law foremost from the General Data Protection Regulation (GDPR)¹⁸⁷. Any information relating to an identified or identifiable natural person shall be considered personal data (GDPR Article 4(1)) and from the principles of processing personal data arises the rule that personal data to be processed must be accurate and, where necessary, kept up to date (GDPR Article 5(1)(d)). The expiry of a claim outdates the personal data and therefore conflicts with the data processing principle as the data cannot be updated. Also, the expiry of the claim conflicts to some extent with the principle of purpose limitation (GDPR Article 5(1)(b)) as the obligee cannot pursue the expired claim with lawful remedial actions and therefore the purpose of the processing is

---

¹⁸⁵ Law of Obligations Act (Passed 26.09.2001). – Online: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/512012021002/consolide> (25.04.2021).

¹⁸⁶ General Part of the Civil Code Act (Passed 27.03.2002). – Online: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/501042021006/consolide> (25.04.2021).

¹⁸⁷ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). – OJ L 119, 4.5.2016, p. 1-88.

not legally reachable. Still the processing of the data relating to an expired claim may be lawful when the purpose of the processing is not recovery of the claim but transmission of the data.

It is common in Estonia that private credit debt collectors have obtained the obligations and are demanding debtors to pay the debt even if the debtor has objected that the limitation of the obligation has passed. Within the debt collection the debt collectors also transfer the personal data related to payment default to credit registers who grant the access to the data relating to violation of the obligation to entitled people. All of this relates to personal data processing within the meaning of Article 2 of the GDPR which means that both service providers need to follow the rules of the GDPR.

Based on the above, the author analyses within this master's thesis in which cases the processing of personal data is lawful in Estonian law, after submitting an objection to the limitation of the claim in the framework of debt recovery. More specifically, the author focuses on the analysis of the lawfulness of the protection of the debtor's fundamental right to data protection within the context of private debt collection and credit register services. The hypothesis of the master's thesis is that it is necessary to provide more precise regulation in Estonian legal order, which provides a clearer overview of the lawfulness of the processing of personal data in a situation where the debtor relies on an objection of limitation.

The master's thesis addresses the described problem on the conformity of limitation of the claim and processing of personal data with EU and Estonian law by utilising a legal dogmatic and analytical research method. Legal acts are analysed through grammatical, systematic, and teleological interpretation and, to a minimum, also historical interpretation. The main materials analysed in the thesis are the legal acts of the EU and Estonia which govern personal data protection. In addition, the author will rely on the General Part of the Civil Code Act and Law of Obligations Act. To carry out the analysis, legal literature, relevant case law of Estonia and of the European Court of Justice, the *Travaux Préparatoires* of the legal acts, as well as guidance issued by regulators will be used.

Based on the research question, the master's thesis is divided into four main chapters.

The purpose of the first chapter is to provide a brief overview of the limitation period of a claim arising from a transaction and its legal consequences, based on the general provision on the limitation period of a claim and the specificity of relying on a special provision. The author then examines the infringement of the processing of personal data as a fundamental right and

ranks the preconditions with which compliance ensures the lawfulness of the infringement. Finally, the author analyses how the expiration of the claim is related to the processing of personal data.

The purpose of the second chapter is to analyse the lawfulness of the processing of personal data in the context of a private debt collection service after the debtor has raised an objection of limitation, based on the relevant principles on the processing of personal data set out in Article 5 of the GDPR. In the discussion part of this thesis, the author analyses whether the recovery of an outdated claim can be a purposeful and lawful process of processing personal data. Among other things, the author outlines the practical advice that the controller must provide to ensure the protection of personal data.

The purpose of chapter three is to analyse the lawfulness of the processing of personal data in the context of the operation of credit registers after the debtor has lodged an objection of limitation with the collection service provider, based on the relevant personal data processing principles set out in Article 5 of the GDPR. In the analysis, the author outlines the advice that the controller must provide to ensure the lawful processing of personal data.

The purpose of the fourth chapter is to provide recommendations on how Estonian law could be supplemented in order to ensure the right to protection of the debtor's personal data in the case of private debt collection and credit register service data processing after the expiry of the claim arising from the transaction.

The author has identified following legal problems relating to personal data processing within the private debt collectors' and credit registers' service when processing personal data relating to an expired claim:

- The legal consequence of the limitation of the claim conflicts with personal data processing principles, in particular with the principle of accuracy of personal data and the rule, that inaccurate personal data must not be processed.
- Private debt collectors do not apply the correct limitation period for a claim arising from a transaction: the general provision is that the limitation period of the claim arising from a transaction is three years, and the special provision is that the limitation period is ten year if the debtor has intentionally infringed the obligation. "Intentionally" within this section means that the debtor's intent was to bring an unlawful consequence upon

the creation, performance or termination of an obligation as prescribed in § 104(5) of the Law of Obligations Act.

- Without applying the correct limitation period, the private debt collectors process debtor's personal data longer than necessary, which results in the infringement of the debtor's fundamental right to data protection.
- Without applying the correct limitation period from the private debt collector side, the credit registers publish debtor's personal data longer than proportionally necessary and longer than the maximum period regulated by law.
- The credit registers do not follow the proportionality rule when granting access to personal data relating to payment default to entitled persons.
- The Data Protection Inspectorate's guideline of publishing personal data of payment default is outdated and conflicts with the GDPR and Estonian case law.
- The *Travaux Préparatoires* of the Personal Data Protection Act¹⁸⁸ conflicts with the GDPR in part where it explains the legal ground on which the obligees and credit registers can rely when transmitting personal data to third parties. It explains that § 10 of the Personal Data Protection Act is for the purpose of carrying out tasks in the public interest in the context of Article 6(1)(e) of GDPR, yet it conflicts with the legal ground's precondition set in Article 6(3) of GDPR, as the legislator has not laid down this task to credit registers nor to private debt collectors or other obligees.

The master's thesis hypothesis was partially confirmed. There is a clear need to regulate more precisely and clearly through legislative acts that regulate personal data processing in relation of expiry of obligations. However, it is currently sufficient to solve the problems by modifying the guidelines of the supervisory authorities and the legal acts affected by the *Travaux Préparatoires*.

---

¹⁸⁸ Personal Data Protection Act (Passed 12.12.2018). – Online: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523012019001/consolide> (25.04.2021).

LÜHENDID

AKI	Andmekaitse Inspektsioon
Andmekaitse direktiiv	Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 95/46/EÜ, 24. oktoober 1995, üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta. – EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31-50
EDPB	Euroopa Andmekaitse nõukogu (<i>European Data Protection Board</i>)
EIOK	Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon
EKo	Euroopa Kohtu otsus
ELT	Euroopa Liidu Teataja
ELTL	Euroopa Liidu toimimise leping
Harta	Euroopa Liidu põhiõiguste harta
DPC	Iiri andmekaitseinspektsioon (<i>Data Protection Commission</i>)
IKS	Isikuandmete kaitse seadus
IKÜM/GDPR	Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)
KAS	Krediitiasutuste seadus
KAVS	Krediidiandjate ja -vahendajate seadus
PMKo	Pärnu Maakohtu otsus
RKHKo	Riigikohtu halduskolleegiumi otsus
RKKKo	Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus
RKTKo	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus
RT	Riigi Teataja
TlnRnKTKo	Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi otsus
TrtRnKo	Tartu Ringkonnakohtu otsus
TsMS	Tsiviilkohtumenetluse seadustik
TsÜS	Tsiviilseadustiku üldosa seadus
ICO	Ühendkuningriigi andmekaitseinspektsioon (<i>Information Commissioner's Office</i>)

Vana IKS

Kehtetu isikuandmete kaitse seadus

VTK

Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus

VÕS

Võlaõigusseadus

KASUTATUD MATERJALID

Kasutatud kirjandus

1. Alexy, R., Põhiõigused Eesti põhiseaduses. – Justiitsministeeriumi juriidilise ekspertiisi komisjon, 1997.
2. Andmekaitse Inspeksioon alustas menetlust tualetti paigaldatud kaamera õigsuse väljaselgitamiseks. Andmekaitse Inspeksioon 2019. – Arvutivõrgus: <https://www.aki.ee/et/uudised/andmekaitse-inspeksioon-alustas-menetlust-tualetti-paigaldatud-kaamera-oigsuse> (29.03.2021).
3. Andmekaitse Inspeksiooni seisukoht ja ettepanek isikuandmete kaitse seaduse paremaks täitmiseks: Majandusinfoportaalide seire käigus koostatud andmetöötlemise õigusliku hinnang, Andmekaitse Inspeksioon 2020. – Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/muu/andmekaitse_inspeksiooni_sei_sukoht_ja_ettepanek_isikuandmete_kaitse_seaduse_paremaks_taitmiseks_veebis.pdf (12.04.2021).
4. Antonova, A., Isikuandmete kaitse inkassoteenuse osutajate poolt Eestis. Magistritöö. Juhendajad: Oja, M., Kelli, A., Tallinn 2016.
5. Arvamus 06/2014 andmete vastutava töötleja õigustatud huvide mõiste kohta direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 tähenduses, 844/14/ET WP 217, Artikli 29 alusel asutatud andmekaitse töörühm 2014. – Arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf (15.04.2021).
6. AS Creditinfo Eesti andmete töötlemise põhimõtted. – Arvutivõrgus: https://www.creditinfo.ee/meist/andmete-tootlemise-pohimotted/?utm_source=MinuCreditinfo&utm_medium=jalus_EST&utm_campaign=jaluse%20lingid (12.04.2021).
7. Bracy, J., Demystifying the Risk-Based Approach, The Privacy Advisor 2014. – Arvutivõrgus: <https://iapp.org/news/a/demystifying-the-risk-based-approach/> (11.04.2021).
8. Direct marketing, ICO 2018. – Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1555/direct-marketing-guidance.pdf> (30.03.2021).
9. Erasisiku maksehäire raport, AS Creditinfo Eesti. – Arvutivõrgus: <https://www.creditinfo.ee/products-services/erasisiku-maksehαιρεte-raport/> (30.03.2021).
10. Feinberg, J., The Right to Disobey. 87/6 Mich. L. Rev. 1690 (1989).

11. Füüsiliste isikute finantskohustuste andmevahetusmudelite uuring, Aruanne, Ernst & Young 2019. – Arvutivõrgus: https://www.rahandusministeerium.ee/system/files_force/document_files/ey-fyysiliste-isikute-finantskohustuste-andmevahetusmudelite-uuring.pdf?download=1 (13.04.2021).
12. Giesen, T., Für ein verfassungsgemäßes Datenschutzrecht in Europa. Computer und Recht 8/2014.
13. Guidance Note: Legal Bases for Processing Personal Data, DPC 2020. – Arvutivõrgus: <https://www.dataprotection.ie/sites/default/files/uploads/2020-04/Guidance%20on%20Legal%20Bases.pdf> (30.03.2021).
14. Isikuandmete kaitse seaduse eelnõu seletuskiri, 1026 SE. Justiitsministeerium 2006. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/adf18590-e176-3c6f-91c0-6ffa8f501cb0/Isikuandmete%20kaitse%20seadus%C2%B9%20> (13.04.2021).
15. Isikuandmete kaitse seaduse eelnõu seletuskiri, 679 SE. Justiitsministeerium 2018. – Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/reform/iks_sk_21.03.18.pdf (30.03.2021).
16. Julianus Inkasso andmekaitsetingimused. – Arvutivõrgus: <https://julianus.ee/andmekaitsetingimused/> (30.03.2021).
17. Julianus Inkasso ülevaade Eesti eraisikute maksehäirete olukorrast 2020 aastal, Julianus Inkasso OÜ. – Arvutivõrgus: <https://julianus.ee/julianus-inkasso-ulevaade-estii-eraisikute-maksehahirete-olukorrast-2020-aastal/> (12.04.2021).
18. Kaul, R., Andmesubjekti õigus andmete kustutamisele vs väljendusvabadus ja ettevõtlusvabadus. Magistritöö. Juhendajad: Männiko, M., Ginter, C., Tallinn 2017.
19. Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, 20-1128/01, Rahandusministeerium 2020. – Arvutivõrgus: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/70cd9cf7-b014-40a0-804c-b9dafc4896a8#zlxtuPwC> (13.04.2021).
20. Krediiditeabe seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus: Justiitsministeeriumi kooskõlastuskiri, 8-2/5591. – Arvutivõrgus: <https://eelnoud.valitsus.ee/main#EI1kGaXq> (13.04.2021).
21. Kull, I., Varul, P., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K., Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016.
22. Kwiecień, R., The Primacy of European Union Law over National Law under the Constitutional Treaty. – German Law Journal 2005 (6) 11, lk 1479–1496.

23. Laadoga, K., Kuidas taotleda täitemenetluse lõpetamist tsiviilnoudes, kui täitmine on aegunud? Justiitsministeerium 2021. – Arvutivõrgus: <https://www.just.ee/et/uudised/kuidas-taotleda-taitemenetluse-lopetamist-tsiivilnoudes-kui-taitmine-aegunud> (28.03.2021).
24. Maksehäirete avaldamine. Andmekaitse Inspektsioon, Tallinn 2017. – Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/maksehαιrete_avaldamine.pdf (30.03.2021).
25. Maldoff, G., The Risk-Based Approach in the GDPR: Interpretation and Implications, IAPP 2016. – Arvutivõrgus: https://iapp.org/media/pdf/resource_center/GDPR_Study_Maldoff.pdf (29.03.2021).
26. Maruste, R., Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Tallinn: Juura 2004, lk 246-247.
27. Mis on AnaCredit? Euroopa Keskpank 2019. – Arvutivõrgus: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/anacredit.et.html> (14.04.2021).
28. Mis on maksehäire ning kuidas sellest vabaneda? Raha24blogi 2020. – Arvutivõrgus: <https://raha24.ee/et/rahablogi/mis-on-maksehαιire-ning-kuidas-sellest-vabaneda/> (31.03.2021).
29. Mis on maksehäire? AS CreditInfo Eesti. – Arvutivõrgus: <https://www.creditinfo.ee/maksehαιireregister/> (28.03.2021).
30. Opinion 03/2013 on purpose limitation, WP203, 00569/13/EN. – Arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf (30.03.2021).
31. OÜ Krediidiregister, Andmete töötlemine. – Arvutivõrgus: <https://www.taust.ee/et/andmetootlus/> (12.04.2021).
32. Publik task, ICO. – Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/lawful-basis-for-processing/public-task/> (30.03.2021).
33. Purpose limitation, ICO. – Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/principles/purpose-limitation/?q=achiev> (30.03.2021).
34. Ramler, G., Mida on oluline teada enne esimese laenu võtmist? SEB Foorum 2017. – Arvutivõrgus: <https://www.seb.ee/foorum/igapaevased-rahaasjad/mida-oluline-teada-enne-esimese-laenu-votmist> (13.04.2021).

35. Right to object, ICO. – Arvutivõrgus: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/individual-rights/right-to-object/?q=achiev> (30.03.2021).
36. Sarv, H., Aprillis aegub 85 000 võlanõude täitemenetlust. – Arvutivõrgus: <https://www.err.ee/1608144247/aprillis-aegub-85-000-volanoude-taitemenetlust> (10.04.2021).
37. Seletuskiri krediitiasutuste ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde, 13-1638/02, Rahandusministeerium 2013. – Arvutivõrgus: <https://eelnoud.valitsus.ee/main#HMew8Ji0> (18.04.2021).
38. Stentzel, R., Der datenschutzrechtliche Präventionsstaat. Rechtsstaatliche Risiken der ordnungsrechtlichen Dogmatik des Datenschutzes im privaten Bereich. Privacy in Germany 2/2016.
39. Suunised 05/2020 määruse (EL) 2016/679 kohase nõusoleku kohta, EDPB 2020. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_et.pdf (29.03.2021).
40. Suunised 05/2020 määruse (EL) 2016/679 kohase nõusoleku kohta, EDPB 2020. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-052020-consent-under-regulation-2016679_en (18.04.2021).
41. Suunised 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, EDPB 2019. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-22019-processing-personal-data-under-article-61b_et (18.04.2021).
42. Suunised 3/2018 isikuandmete kaitse üldmääruse territoriaalse kohaldamisala kohta (artikkel 3), EDPB 2019. – Arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/riktlinjer/guidelines-32018-territorial-scope-gdpr-article-3-version_en (13.04.2021).
43. Swedbank AS, Kliendiandmete töötlemise põhimõtted. – Arvutivõrgus: https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/home/important/gdpr/Principles_of_processing_Personal_data_EE_EST_01032021.pdf (14.04.2021).
44. Teenused ja hinnad. taust.ee. – Arvutivõrgus: <https://www.taust.ee/soovitused> (15.04.2021).

45. Tiivel, R., Eesti õigusloome küsitavustest aegumise ja alusetu rikastumise näitel. Riigikogu Toimetised 33/2016.
46. Torop, H. Õigus olla unustatud – kas rahvusvaheliselt tunnustatud inimõigus? Magistritöö. Juhendaja: Mälksoo, L., Tartu 2018.
47. Tupay, P. K., Õigusest eraelule kuni andmekaitse üldmääruseni ehk tundmatu õigus isikuandmete kaitsele. – Juridica 2016/IV, lk 227-240.
48. Tuulmägi, K., Aegumistähtjad ja teised seaduses sätestatud tähtjad ning nende eristamise probleeme praktikas. – Juridica 2009/5, lk 267-268.
49. Uudishimupäring tõi väärtetrahvi. Andmekaitse Inspeksioon, 2020. – Arvutivõrgus: <https://www.aki.ee/et/uudised/uudishimuparing-toi-vaartetrahvi> (29.03.2021).
50. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Saare, K., Tsiviilseaduse üldosa. Õigusteaduse õpik. Tallinn: Juura 2012.
51. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne, Tallinn: Juura 2010.
52. Veil, W., The GDPR: The Emperor's New Clothes. On the Structural Shortcomings of Both the Old and the New Data Protection Law. Veil, Winfried, The GDPR: The Emperor's New Clothes - On the Structural Shortcomings of Both the Old and the New Data Protection Law. Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 10/2018: 686-696.
53. Wolf, M., Neuner, J., Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts (Begr. K. Larenz). München: Verlag C. H. Beck 2012.
54. von Bar, CH., Zimmermann, R., Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts. Teil III. München: Sellier European Law Publishers 2005.
55. Vutt, M., Aegumine tsiviilõiguses: Kohtupraktika analüüs, Tartu 2009. – Arvutivõrgus: https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyysid/2009/aegumine_margit_vutt.pdf (28.03.2021).
56. Võlaandmete avaldamise aeg pikenes. Aastaraamat 2019, Andmekaitse Inspeksioon, Tallinn 2020. – Arvutivõrgus: <https://aastaraamat.aki.ee/sites/default/files/inline-files/AKI%20aastaraamat%202019.pdf> (28.03.2021).
57. Õigustatud huvi: juhend. Andmekaitse Inspeksioon 2020. – Arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/oigustatud_huvi_juhend_aki_26.05.2020.pdf (31.03.2021).
58. Нолькен, А., Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских со включением изменений и дополнений по продолжению 1890 года. С.-Петербург: Г. Щмицдорф.

Kasutatud õigusaktid

59. BGB (1896/2002). Bürgerliches Gesetzbuch. – Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (29.03.2021).
60. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
61. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 391-407.
62. Euroopa Liidu toimimise leping. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 47-390.
63. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 95/46/EÜ, 24. oktoober 1995, üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta. – EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31-50.
64. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – ELT L 119, 4.5.2016, lk 1-88.
65. Fair Debt Collection Practices Act. – Arvutivõrgus: <https://www.ftc.gov/enforcement/rules/rulemaking-regulatory-reform-proceedings/fair-debt-collection-practices-act-text> (28.04.2021).
66. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.
67. Isikuandmete kaitse seadus. – RT I 2007, 24, 127...RT I, 06.01.2016, 10.
68. Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 04.01.2019, 11.
69. Kohtutäituri seadus. – RT I, 22.12.2020, 41.
70. Krediidiandjate ja -vahendajate seadus. – RT I, 04.12.2019, 9.
71. Krediidiasutuste seadus. – RT I, 04.01.2021, 33.
72. Lissaboni leping. – ELT 2007/C 306/01.
73. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 03.03.2021, 6.
74. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 23.05.2020, 4.
75. Täitemenetluse seadustik. – RT I, 03.03.2021, 7.
76. Võlaõigusseadus. – RT I, 04.01.2021, 19.
77. ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon. – A/RES/217, 10.12.1948.
78. Äriseadustik. – RT I, 04.01.2021, 46.

Kasutatud kohtupraktika

Eesti kohtud

79. PMKo 08.02.2021, 2-19-20952.
80. RKHKO 12.12.2011, 3-3-1-70-11.
81. RKHKO 23.03.2016, 3-3-1-85-15.
82. RKKKO 26.08.1997, 3-1-1-80-97.
83. RKTko 10.09.1998, 3-2-1-86-98.
84. RKTko 12.06.2006, 3-2-1-50-06.
85. RKTko 16.09.2009, 3-2-1-79-09.
86. RKTko 17.02.2016, 3-2-1-169-15.
87. RKTko 17.03.2009, 3-2-1-15-09.
88. RKTko 24.10.2008, 3-2-1-83-08.
89. TlnRnKTKo 12.02.2019, 2-16-17964.
90. TrtRnKo 16.06.2008, 2-07-16775.
91. TrtRnKo 27.03.2007, 2-06-28149.
92. TrtRnKo 29.02.2008, 2-07-26826.

Euroopa Kohus

93. EKO 15.07.1964, C-6/64 *Flaminio Costa vs. E.N.E.L.* ECLI:EU:C:1964:66.
94. EKO 09.03.1978, C-106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato vs. Simmenthal SpA.* ECLI:EU:C:1978:49.
95. EKO 10.04.1984, C-14/83 *Von Colson vs. Kamann*, ECLI:EU:C:1984:153.
96. EKO 12.06.2003, C-112/00, *Schmidberger*, ECLI:EU:C:2003:333.
97. EKO 16.12.2008, C-524/06, *Huber vs Saksamaa*, ECLI:EU:C:2008:724.
98. EKO 09.11.2010, C-92/09, *Volker und Markus Schecke*, ECLI:EU:C:2010:662.
99. EKO 19.10.2016, C-582/14, *Breyer v. Saksamaa*, ECLI:EU:C:2016:779.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Allan All

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Isikuandmete töötlemise õiguspärasus pärast nõude aegumise vastuväite esitamist inkasso ja krediidiregistri teenuse näitel“, mille juhendajad on Merike Kaev (MA) ja Helen Eenmaa (*Dr. iur.*), reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Tartu, 28.04.2021